

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Μεταπτυχιακό στις Ευρωπαϊκές Πολιτικές Νεολαίας

Θέμα εργασίας:

*Η διαχείριση των πολιτιστικών βιομηχανιών στην
Ε.Ε. Η περίπτωση της πολιτικής του ΕΚΕΒΙ στο
παιδικό βιβλίο*

Εισηγήτρια:
Χριστίνα Μπαρμπούτη

A.M.M913

Επιβλέπων καθηγητής:
Ιωάννης Παπαδόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν 1599/1988 και τα άρθρα 2,4,6 παρ.3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι ‘πολιτιστικές ή δημιουργικές βιομηχανίες’ τα τελευταία χρόνια αποτελούν σημαντικό εργαλείο για την προώθηση της οικονομικής και πολιτιστικής ανάπτυξης και προόδου των ευρωπαϊκών χωρών. Ο χώρος του πολιτισμού έχει αναγνωριστεί πλέον ως καθοριστικός στην ανάπτυξη των οικονομιών παγκοσμίως. Στην Ελλάδα το σχετικό ενδιαφέρον παρατηρείται εντόνως αναπτυγμένο τις τελευταίες δεκαετίες, κατά τη διάρκεια των οποίων σημαντικοί φορείς πολιτισμού συστηματοποιούν τη δράση τους προκειμένου να έχουν μια καλύτερη προβολή των πολιτιστικών τους αγαθών. Το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου αποτελεί έναν από αυτούς του φορείς που τόσο στο εσωτερικό της χώρας, όσο και στο εξωτερικό προωθεί σε σημαντικό βαθμό το ελληνικό βιβλίο. Ιδιαίτερος καθοριστικής είναι η δράση του Κέντρου στον τομέα του παιδικού βιβλίου, προωθώντας προγράμματα που ενισχύουν την ανάγνωση στα παιδιά μικρών ηλικιών.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, πολιτιστικές ή δημιουργικές βιομηχανίες, πολιτιστική πολιτική, παιδικό βιβλίο

ABSTRACT

The ‘cultural/ creative industries’ lately are the most powerful tool in the enhancement of economic and cultural development of European countries. The field of civilization has already been recognized as the most determinative agent of all economies internationally. In Greece, the relevant interest is vividly expanded during the last decades, when significant bodies of culture are systematizing their actions in order to have a better result in the exposure of their cultural products. The National Book Centre of Greece is one of these agents that promotes the Greek book inside the country but also abroad. Especially, its action is very important in the field of

children's books, within which the reading among children and adolescents is promoted.

KEY WORDS: National Centre Book of Greece, cultural/ creative industries, cultural policy, children's book

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ 5

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 6

ΜΕΡΟΣ Α: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ 10

- 1.1. Πολιτισμός 10
- 1.2. Μαζική κουλτούρα 13
- 1.3. Πολιτιστικά αγαθά 13
- 1.4. Πολιτιστικές-δημιουργικές βιομηχανίες 14
- 1.5. Πολιτιστική πολιτική 15
- 1.6. Παιδική λογοτεχνία 21
- 1.7. Εφηβική λογοτεχνία ή Λογοτεχνία για Νέους 21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ-ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ 23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ-ΠΟΛΙΤΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 26

- 3.1. Θεσμικά όργανα-Οργανισμοί 26
 - 3.1.1. Συμβούλιο της Ευρώπης 26
 - 3.1.2. UNESCO 27
- 3.2. Ευρωπαϊκές συνθήκες-Προγράμματα πολιτιστικής πολιτικής 27
- 3.3. Διεθνή πολιτιστικά δίκτυα 33
 - 3.3.1. Διεθνής Οργανισμός Παιδικού Βιβλίου (IBBY) 33
 - 3.3.2. Ευρασιατικός διάλογος ASEM 35
 - 3.3.3. Πρωτοβουλία Αδριατικής-Ιονίου 35

36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΕΛΛΑΔΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	
4.1. <i>Ο Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου</i>	40
	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	
5.1. <i>Θεωρίες ανάγνωσης παιδικής λογοτεχνίας</i>	46
5.2. <i>Ιστορική εξέλιξη του ελληνικού παιδικού βιβλίου</i>	49
ΜΕΡΟΣ Β: ΕΡΕΥΝΑ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ (Ε.ΚΕ.ΒΙ.)	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	58
2.1. <i>Μελέτη περίπτωσης (Case of Study)</i>	58
2.2. <i>Εργαλείο συλλογής δεδομένων: Ημιδομημένη συνέντευξη</i>	58
2.2.1. <i>Περιγραφή-δομή του οδηγού συνέντευξης της έρευνας</i>	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΕΒΙ-ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ	60
3.1. <i>Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ‘Επισκέψεις Συγγραφέων και Εικονογράφων σε σχολεία’</i>	60
3.2. <i>Εργαστήρια για παιδιά και εφήβους</i>	65
3.3. <i>Κινητές εκθέσεις</i>	67
3.4. <i>Διεθνής Έκθεση Βιβλίου Θεσσαλονίκης</i>	69
3.5. <i>Εκπαιδευτικά προγράμματα</i>	70
3.5.1. <i>Το πρόγραμμα ‘Φιλαναγνωσία</i>	70
3.5.2. <i>Το πρόγραμμα ‘Ο Μικρός Αναγνώστης’</i>	73
3.6. <i>Λοιπές δράσεις</i>	77
3.6.1. <i>Προβολή του ελληνικού παιδικού βιβλίου στο εξωτερικό</i>	77
3.6.2. <i>Το περιοδικό Ithaca Online</i>	77
3.6.3. <i>Διεθνές Φεστιβάλ Ποίησης του Ρότερνταμ</i>	78
3.6.4. <i>Συμμετοχή σε Διεθνείς Εκθέσεις βιβλίου</i>	78
3.6.5. <i>Βιβλιολογική Βιβλιοθήκη</i>	79
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	80
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	83

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εργασία με τίτλο *‘Η διαχείριση των πολιτιστικών βιομηχανιών στην Ε.Ε. Η περίπτωση της πολιτικής του ΕΚΕΒΙ στο παιδικό βιβλίο’* εκπονήθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος του Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με τίτλο *‘Ευρωπαϊκές Σπουδές και τη Διπλωματία’*. Με την ολοκλήρωση της εργασία νιώθω την ανάγκη να εκδηλώσω τις ευχαριστίες μου σε ορισμένους ανθρώπους των οποίων η συμβολή υπήρξε καθοριστική για την αποπεράτωση του συγκεκριμένου ερευνητικού εγχειρήματος.

Καταρχάς θα ήθελα ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, επίκουρο καθηγητή, κ. Ιωάννη Παπαδόπουλο, με τη βοήθεια του οποίου ολοκλήρωσα τόσο τις σπουδές μου όσο και την μεταπτυχιακή μου εργασία. Η συνεργασία μαζί του καθ’ όλη τη διάρκεια της υλοποίησης της εργασίας μου υπήρξε πολύτιμη για την ολοκλήρωσή της.

Ακόμη, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στις υπαλλήλους του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου, κα. Εύη Γεροκόστα και Νόπη Χατζηγεωργίου, οι οποίες αν και βρίσκονταν σε μια μεταβατική περίοδο λόγω της ενσωμάτωσης του Κέντρου στο Ίδρυμα Ελληνικού Πολιτισμού με βοήθησαν σημαντικά στη διεξαγωγή της έρευνας.

Τέλος, ευχαριστώ εκ καρδιάς την οικογένειά μου για την αμέριστη υποστήριξη και ενίσχυση που μου παρείχε σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου και πολύ περισσότερο κατά τη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας. Τους οφείλω τη δύναμη που χρειάζομαι για να συνεχίσω και να ολοκληρώσω το εγχείρημα που ανέλαβα.

Σας ευχαριστώ όλους θερμά!

Χριστίνα Μπαρμπούτη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια ο πολιτισμός στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει αναδειχθεί σε δυναμικό μοχλό της ανάπτυξης των χωρών και της προβολής τους σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, καθώς έχει συνδεθεί άμεσα με την οικονομική τους πρόοδο και την ενίσχυση του ανταγωνισμού τους. Παράλληλα, οι πολιτικές της Ε.Ε σε αυτόν τον τομέα αναγνωρίζουν και ενισχύουν τις πολιτιστικές δράσεις και πρωτοβουλίες προκειμένου να αναπτυχθεί μια υγιής ευρωπαϊκή οικονομική και πολιτιστική κοινότητα.

Η στροφή προς τον πολιτισμό και την προσφορά του στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών παρατηρείται την μεταπολεμική περίοδο, όταν οι κυβερνήσεις των κρατών διεθνώς έστρεψαν την προσοχή τους στην προβολή και στην ευρεία διάδοση των πολιτιστικών αγαθών που παρήγαγαν, αρχίζοντας πλέον να αναγνωρίζουν την αντίληψη, σύμφωνα με τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948), ότι *«όλοι οι άνθρωποι ανεξαιρέτως έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν ελεύθερα στην πολιτιστική ζωή της κοινότητας, να απολαμβάνουν τις τέχνες και να μετέχουν στην επιστημονική πρόοδο και τα αγαθά της»*. Τα κράτη αυτήν την περίοδο καλούνται να αντιμετωπίσουν νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες στις οποίες η διάδοση της πολιτιστικής κουλτούρας, των γλωσσών και της ιστορίας αποτελεί έναν από τους βασικότερους στόχους τους. Παράλληλα, εμφανίζεται για πρώτη φορά και αναπτύσσεται ο όρος ‘πολιτιστική ανάπτυξη’ στο πλαίσιο των γενικότερων αλλαγών.

Σήμερα στην Ευρώπη οι ‘πολιτιστικές’ ή ‘δημιουργικές’ βιομηχανίες απασχολούν σημαντικά τη συζήτηση για τη συμβολή τους στη διαδικασία μεγέθυνσης των εθνικών και περιφερειακών οικονομιών, αφού αναπτύσσονται με γοργούς ρυθμούς την τελευταία δεκαετία στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, αυξάνεται ο αριθμός των εργαζομένων που απασχολούν και διευρύνεται ο τομέας των εργασιών τους. Ένα ευρύ σύνολο θεσμικών οργάνων και δράσεων της Ε.Ε., καθώς και μέτρα και αποφάσεις που πολύ συχνά ανανεώνονται και προσαρμόζονται στα σύγχρονα δεδομένα και συνθήκες των ευρωπαϊκών κοινωνιών αποδεικνύουν το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που έχει ο πολιτισμός στη διαδικασία προόδου της ευρωπαϊκής κοινότητας.

Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια ο πολιτισμός έχει συνδεθεί με την προβολή της χώρας στο εξωτερικό και την οικονομικής της ανάπτυξης. Η μακραίωνη ιστορία και το παρελθόν της χώρας πολύ πρόσφατα αναγνωρίστηκαν ως μοχλοί της προόδου της, καθώς στο πρόσφατο παρελθόν δεν εντοπίζονται δράσεις και ενέργειες στο συγκεκριμένο πεδίο. Έρευνες, ωστόσο, δείχνουν ότι οι δημιουργικές βιομηχανίες συνεισφέρουν το 3% του ΑΕΠ,-έχοντας κύκλο εργασιών 11,7 δισ. ευρώ για το 2006, ενώ απασχολούν 110.000 εργαζομένους για το πρώτο τρίμηνο του 2013 καλύπτοντας το 3% των εργαζομένων. Η περιοχή της Αττικής καλύπτει το 85% της συνολικής παραγωγής των ελληνικών δημιουργικών βιομηχανιών¹.

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στην διερεύνηση της διαχείρισης των πολιτιστικών βιομηχανιών στην Ε.Ε. και πιο συγκεκριμένα την πολιτική του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου αναφορικά με το παιδικό βιβλίο. Πρέπει να σημειώσουμε ότι η εποχή που αναλάβαμε την εκπόνηση αυτής της εργασίας αποτελεί μια ιδιαίτερη περίοδο για το Κέντρο, καθώς συμπίπτει με την κατάργησή τους ως αυτόνομου φορέα και την ενσωμάτωσή του στο Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, γεγονός που δημιούργησε πολλές δυσκολίες και περιορισμούς, κυρίως στο ερευνητικό κομμάτι της έρευνας όσον αφορά στην προσέγγιση των αρχείων του Κέντρου.

Η εργασία ακολουθεί το ποιοτικό παράδειγμα της μελέτης περίπτωσης (case of study) προσεγγίζοντας αρχικά τις πολιτιστικές βιομηχανίες και ακολούθως εστιάζει στο Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, εστιάζοντας στο παιδικό βιβλίο και στον τρόπο που προωθείται μέσω των δράσεών του.

Η εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο παρουσιάζει το θεωρητικό υπόβαθρο του συγκεκριμένου ερευνητικού εγχειρήματος. Το δεύτερο παρουσιάζει τα αποτελέσματα της ερευνητικής μας προσπάθειας. Το πρώτο μέρος αποτελείται από πέντε κεφάλαια και το δεύτερο από τρία. Η εργασία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των συμπερασμάτων στα οποία καταλήξαμε μέσω της συστηματικής θεωρητικής και ερευνητικής μας απόπειρας.

Στο **πρώτο κεφάλαιο** γίνεται η εννοιολογική προσέγγιση των βασικότερων όρων και εννοιών που σχετίζονται με τη θεματική της εργασίας, όπως οι όροι ‘πολιτισμός’, ‘μαζική κουλτούρα’, ‘πολιτιστικά αγαθά’, ‘πολιτιστικές-δημιουργικές βιομηχανίες’. ‘πολιτιστική πολιτική’ ‘παιδική λογοτεχνία’ και ‘εφηβική λογοτεχνία’ ή ‘λογοτεχνία για νέους’.

¹ Λαζαρέτου, Σ. (2014), ανακτήθηκε από <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Paper2014175.pdf> στις 2/2/2014

Το **δεύτερο κεφάλαιο** αναφέρεται στην εμφάνιση των ‘πολιτιστικών’ και δημιουργικών’ βιομηχανιών στην ευρωπαϊκή οικονομία και τα νέα δεδομένα αυτά δημιούργησαν στο οικονομικό και πολιτιστικό τομέα των ευρωπαϊκών κρατών.

Το **τρίτο κεφάλαιο** πραγματεύεται την πολιτιστική πολιτική που χαράζει και εφαρμόζει τις τελευταίες τρεις δεκαετίες η Ευρωπαϊκή Ένωση με σκοπό την προώθηση και τη διάδοση του ευρωπαϊκού πολιτισμού και την ανάδειξή του ως έναν από τους σημαντικότερους μηχανισμούς της οικονομικής ανάπτυξης των κρατών-μελών της επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον στα σημαντικότερα θεσμικά όργανα και οργανισμούς, προγράμματα και συνθήκες που λειτουργούν προς αυτήν την κατεύθυνση.

Το **τέταρτο κεφάλαιο** παρουσιάζει την πολιτιστική πολιτική που εφαρμόζει η Ελλάδα και τον τρόπο που εκμεταλλεύεται τις διάφορες πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν γοργή εμφάνιση και ανάπτυξη με έμφαση στη δράση του σωματείου ‘Κύκλος Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου’, ενός σωματείου που αποτελεί τμήμα του διεθνούς οργανισμού IBBY που προωθεί σε παγκόσμιο επίπεδο την ανάγνωση στις παιδικές ηλικίες.

Το **πέμπτο κεφάλαιο** αναφέρεται στην Παιδική Λογοτεχνία, παρουσιάζοντας την αξία και τη συμβολή της στην ανάπτυξη των παιδιών, τις βασικές θεωρίες λογοτεχνικής προσέγγισης των παιδικών βιβλίων και την εξέλιξη του ελληνικού παιδικού βιβλίου.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας παρουσιάζει αρχικά τη μέθοδο που ακολουθήσαμε προκειμένου να ικανοποιήσουμε τον σκοπό της εργασίας και εν συνεχεία τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ερευνητική προσπάθεια. Πιο συγκεκριμένα, μετά από μια σύντομη αναφορά στην μέθοδο της ‘Μελέτης Περίπτωσης’ (Case of Study), παρουσιάζεται το προφίλ και η δράση του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου, τόσο γενικά όσο και σε επίπεδο προώθησης του παιδικού ελληνικού βιβλίου στο εσωτερικό και στο διεθνές σχετικό πεδίο.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση των συμπερασμάτων στα οποία καταλήξαμε, τη βιβλιογραφία και το παράρτημα στο οποίο περιλαμβάνεται ο οδηγός συνέντευξης με τους υπαλλήλους του ΕΚΕΒΙ.

ΜΕΡΟΣ Α: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Το παρόν κεφάλαιο επιχειρεί την εννοιολογική αποσαφήνιση των βασικότερων όρων που σχετίζονται την εργασία μας. Αρχικά, δίνεται ο ορισμός του ‘πολιτισμού’ και της ‘μαζικής κουλτούρας’. Στη συνέχεια προσεγγίζονται οι όροι ‘πολιτιστικά αγαθά’, ‘πολιτιστικές’ ή ‘δημιουργικές’ βιομηχανίες’ και ‘πολιτιστική πολιτική’ και τέλος, γίνεται αναφορά στο περιεχόμενο του όρου ‘παιδική λογοτεχνία’.

1.1. Πολιτισμός

Η μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας καθιστά σαφές ότι το περιεχόμενο του όρου ‘πολιτισμού’ έχει λάβει κατά καιρούς πολλές ερμηνείες. Με βάση την ετυμολογική του ανάλυση προκύπτει από τη λέξη ‘πόλις’ των αρχαίων ελληνικών, ενώ στα αγγλικά αποδίδεται με τις λέξεις ‘civilization’ και ‘culture’. Ο Smith χρησιμοποιεί τον όρο ‘κουλτούρα’ για να εκφράσει αρχικά τη διανοητική και αισθητική εξέλιξη ενός ατόμου, μιας ομάδας ή μιας κοινωνίας και γενικά μια ευρεία κλίμακα διανοητικών δραστηριοτήτων και των προϊόντων τους, όπως τον κινηματογράφο, το θέατρο κλπ. και τέλος έναν συγκεκριμένο τρόπο ζωής, τις δραστηριότητες, τα ήθη και τα έθιμα ενός ατόμου, μιας ομάδας ή μιας κοινωνίας².

Κατά τον Tylor³, ο πολιτισμός περιλαμβάνει *«τη γνώση, την πίστη, την τέχνη, τον νόμο, τα ήθη και τα έθιμα και άλλες δεξιότητες που αποκτά το άτομο ως μέλος μια κοινωνικής ομάδας»*. Η Μπιτσάνη⁴ υποστηρίζει ότι ο ‘πολιτισμός’ *«αναφέρεται στο σύνολο των υλικών και πνευματικών αξιών που δημιουργούνται από την ανθρώπινη δράση στη διαχρονία»*.

Η UNESCO, επίσης, στη ‘43^η Συνδιάσκεψή της για την Παιδεία και τον Πολιτισμό’ το 1992 διατύπωσε τον εξής ορισμό: *«Πολιτισμός είναι ολόκληρο το πλέγμα των πνευματικών, υλικών, διανοητικών και συναισθηματικών χαρακτηριστικών που διακρίνουν μια κοινωνία ή μια κοινωνική ομάδα και αποτελούν τα στοιχεία της πολιτισμικής ταυτότητάς της, συμπεριλαμβανομένων των τρόπων ζωής, των παραδόσεων, των αντιλήψεων, των τεχνών, των γραμμάτων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου»*. Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει τον επίσημο όσο και

² Smith, P. (2006). *Πολιτισμική θεωρία*, Αθήνα: Κριτική.

³ Tylor, E. (1958). *Primitive culture*, Massachusetts: Clouseister, σ. 8.

⁴ Μπιτσάνη, Ε. (2004). *Πολιτισμική διαχείριση και περιφερειακή ανάπτυξη. Σχεδιασμός πολιτιστικής πολιτικής και πολιτιστικού προϊόντος*, Αθήνα: Διόνικος, σ. 29.

τον λαϊκό πολιτισμό και δεν περιορίζεται στην υπάρχουσα πολιτισμική κληρονομιά, αλλά συνεχώς εμπλουτίζεται από τη μνήμη και τη δημιουργικότητα⁵.

Η UNESCO έχει καταρτίσει ένα πλαίσιο τομέων και δραστηριοτήτων για την κατηγοριοποίηση του πολιτισμού. Οι κατηγορίες είναι οι εξής:

- *Πολιτισμική κληρονομιά:* ιστορικά μνημεία-αρχαιολογική κληρονομιά-αρχιτεκτονική κληρονομιά-μουσεία, αρχεία-άλλες μορφές πολιτισμικής κληρονομιάς (άυλη κληρονομιά, τοπία κ.α.).
- *Έντυπα και λογοτεχνία:* λογοτεχνική και συγγραφική δημιουργία-βιβλία, φυλλάδια και συναφή έντυπα-εφημερίδες και περιοδικά-διάθεση, κυκλοφορία και εμπορία βιβλίων και εντύπων-υπηρεσίες βιβλιοθηκών-βοηθητικές υπηρεσίες για την παραγωγή εντύπων και λογοτεχνικών έργων.
- *Μουσική:* μουσική δημιουργία -παρουσίαση και εκτέλεση ζωντανής μουσικής (συναυλίες, ρεσιτάλ, χορωδίες, παραστάσεις κ.α.)-έντυπη δημοσίευση μουσικών έργων, λυρικές δημιουργίες και παραστάσεις (όπερα, οπερέτα κ.α.)-οπτικοακουστική καταγραφή μουσικής, τραγουδιού, λυρικών παραστάσεων (δίσκοι, κασέτες, CD κ.ά.)-διάθεση και εμπορία καταγεγραμμένης οπτικοακουστικής και έντυπης μουσικής -παραγωγή και εμπορία μουσικών οργάνων -μουσική εκπαίδευση (εκτός της επίσημης σχολικής) -άλλες δραστηριότητες απαραίτητες για τη δημιουργία, παραγωγή, εμπορία, κυκλοφορία μουσικής και μουσικών οργάνων.
- *Παραστατικές Τέχνες:* δημιουργία έργων παραστατικών τεχνών-δραματικές παραστάσεις-χορογραφικές παραστάσεις-άλλες παραστατικές τέχνες (τσίρκο, μιούζικ χολ, καμπαρέ, θεάματα, θέατρο σκιών)-οπτικοακουστική καταγραφή παραστάσεων και δρώμενων-άλλα θεαματικά δρώμενα-εκπαίδευση (εκτός της επίσημης σχολικής)-βοηθητικές δραστηριότητες απαραίτητες για την παρουσίαση παραστάσεων-(σκηνοθεσία, σκηνογραφία, προβολή και εμπειρία, ενοικίαση και εξοπλισμός αιθουσών, ενδιάμεσοι και μάνατζερ, διάθεση εισιτηρίων κ.α.).
- *Παραγωγή, προβολή και έκθεση εικονικών και πλαστικών τεχνών:* παραγωγή και δημιουργία εικονικών και πλαστικών τεχνών (ζωγραφική, γλυπτική, γραφικές τέχνες, βιοτεχνίες τέχνης, άλλες μορφές εικονικών και πλαστικών τεχνών)-προβολή, απεικόνιση και έκθεση έργων και πλαστικών τεχνών-

⁵ www.unesco.org, ανακτήθηκε στις 28/2/2014.

διάθεση και εμπορία έργων εικονικών και πλαστικών τεχνών-εκπαίδευση (εκτός της επίσημης σχολικής)-βοηθητικές δραστηριότητες απαραίτητες για τη δημιουργία, παρουσίαση έργων εικονικών και πλαστικών τεχνών (παραγωγή και διάθεση, υλικά και εργαλεία, χυτήρια κ.α.).

- *Κινηματογράφος, βίντεο και φωτογραφία:* κινηματογραφική παραγωγή-βιντεογραφία και ψηφιακή DVD κινηματογραφία-διάθεση κινηματογραφικών έργων, βίντεο και DVD-προβολή κινηματογραφικών έργων, βίντεο και DVD-φωτογραφία (λήψη, εκτύπωση, ψηφιοποίηση, έκθεση) -καλλιτεχνική φωτογραφία (φίλμ και ψηφιακή) -εκπαίδευση κινηματογράφου και φωτογραφίας (εκτός της επίσημης σχολικής)-βοηθητικές δραστηριότητες απαραίτητες για τη δημιουργία, παρουσίαση έργων κινηματογράφου και φωτογραφίας (συσκευές και μηχανές, φίλμ, ψηφιακά υπόβαθρα, εμπορία φίλμ και ψηφιακών υποβάθρων, διακίνηση κινηματογραφικών έργων, μηχανές προβολής, μηχανές εγγραφής, οθόνες, εγκαταστάσεις και κτίρια κ.α.).
- *Ραδιοτηλέοραση:* ραδιοφωνία-τηλεόραση-δορυφορικές και δικτυακές εκπομπές-παραγωγή ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων-εκπαίδευση προσωπικού (εκτός του σχολικού συστήματος)-βοηθητικές δραστηριότητες απαραίτητες για ραδιοτηλεοπτικές παραγωγές και εκπομπές (παραγωγή και διάθεση πομπών, δεκτών και δικτύων, διαφήμιση κ.α.).
- *Κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες:* σύλλογοι, σωματεία και ενώσεις-πολυκέντρα, πολιτιστικές πρωτοβουλίες, ερασιτεχνικές δραστηριότητες, εθελοντισμός -κοινωνικές και πολιτιστικές πρακτικές και δρώμενα (οικογενειακή ζωή και εορτές, κοινοτική ζωή και εορτές, ατομικές πρακτικές) -άλλα κοινωνικά και πολιτισμικά δρώμενα (τελετές σχετικές με τους κοινωνικούς ρόλους και με θρησκευτικές, ηθικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις).
- *Αθλήματα (σπορ) και παιχνίδια:* αθλητικές δραστηριότητες, αγώνες και αθλητικά σωματεία (οργάνωση αγώνων και εκτέλεση αγωνισμάτων κ.α.)-παραγωγή και χρήση αθλητικού εξοπλισμού, κατασκευή και διαχείριση χώρων άθλησης και αγώνων και άλλες ευκολίες -προβολή αγωνιστικών θεαμάτων, διαφήμιση και παράπλευρες δραστηριότητες -παιχνίδια (δημιουργία, παραγωγή, διάθεση, χρήση κ.α.)-αθλητική εκπαίδευση (εκτός

της σχολικής)-άλλες δράσεις, ενέργειες και εξοπλισμοί σχετικοί με τα σπορ και τα παιχνίδια.

- *Φύση και περιβάλλον*: αστικό πράσινο και πάρκα-τοπία (landscapes)-βιολογικά αποθέματα -εθνικοί δρυμοί -μνημεία της φύσης⁶.

1.2. -Μαζική κουλτούρα

Ο όρος 'μαζική κουλτούρα' αναφέρεται στην «κουλτούρα που προορίζεται για τη μάζα και το ευρύ κοινό. Δεν είναι η κουλτούρα που δημιουργείται από τη μάζα, αλλά αυτή που κατασκευάζεται με βιομηχανικό τρόπο με σκοπό να καταναλωθεί απ' αυτή»⁷.

1.3. Πολιτιστικά αγαθά

Τα 'πολιτιστικά αγαθά' διαμορφώνουν την πολιτιστική κληρονομιά ενός τόπου ή μιας χώρας, το σύνολο δηλαδή των αγαθών εκείνων που αποτελούν τα προϊόντα της δράσης του ανθρώπου στο πέρασμα των χρόνων. Με τον νόμο 3.028/2002 ορίζονται ως εξής: «οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου»⁸. Πιο συγκεκριμένα τα πολιτιστικά αγαθά είναι τα εξής: α) τα κινητά και ακίνητα, όπως τα μνημεία της αρχαιολογίας, της αρχιτεκτονικής, της τέχνης, τα εκκλησιαστικά μνημεία, οι αρχαιολογικοί χώροι και γενικότερα ό,τι παρουσιάζει πολιτιστικό ή καλλιτεχνικό ενδιαφέρον. Επίσης, τα οικοδομήματα εκείνα τα οποία αποσκοπούν στη διαφύλαξη και στην έκθεση κινητών αγαθών, όπως τα μουσεία, οι βιβλιοθήκες ή τα καταφύγια τα οποία προορίζονται να προστατεύσουν τα παραπάνω κινητά πολιτιστικά αγαθά σε περιπτώσεις κινδύνου. Τέλος, πολιτιστικά αγαθά αποτελούν τα κέντρα στα οποία περιέχεται σημαντικός αριθμός των παραπάνω πολιτιστικών αγαθών, τα οποία ονομάζονται 'κέντρα περιέχοντα μνημεία'⁹.

Τα αγαθά διακρίνονται σε υλικά και άυλα. Η κατηγορία των υλικών περιλαμβάνει τα αρχαιολογικά μνημεία και ευρήματα, τους ιστορικούς τόπους, τα

⁶ Βερνίκος, Ν., Δασκαλοπούλου, Σ., Μπαντιμαρούδης, Φ., Μπουμπάρης, Ν. & Παπαγεωργίου, Δ. (επιμ.). (2005). *Πολιτιστικές Βιομηχανίες: Διαδικασίες, υπηρεσίες αγαθά*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, σσ. 32-35.

⁷ Βασιλείου, Θ.Α., Σταματάκης, Ν., (1992). *Λεξικό των επιστημών του ανθρώπου*, Αθήνα: Gutenberg, σ. 237.

⁸ ΦΕΚ, Α' 159/28.6.2002

⁹ Μπιτσάνη, Ε. (2004). *Πολιτισμική διαχείριση και....,ό.π.*

έργα τέχνης και τα γραπτά μνημεία. Στην κατηγορία των άυλων ανήκουν οι παραδόσεις, τα ήθη, η γλώσσα και ο χορός¹⁰.

Η σημασία των πολιτιστικών αγαθών επιβεβαιώνεται και από τις διεθνείς συμβάσεις και τη νομοθεσία που αποσκοπούν στην προστασία τους. Κάθε χώρα μεμονωμένα, αλλά και σε συλλογικό επίπεδο, οφείλει να αναπτύξει τους μηχανισμούς προστασίας και διατήρησης της πολιτιστικής της κληρονομιάς, η οποία ενισχύει την εθνική μνήμη κάθε λαού ξεχωριστά και της ανθρωπότητας ως συνόλου.

1.4. Πολιτιστικές-δημιουργικές βιομηχανίες

Ο όρος ‘πολιτιστική βιομηχανία’ (cultural industry) εμφανίστηκε για πρώτη φορά στη σχετική βιβλιογραφία το 1947 από τους Γερμανούς κοινωνιολόγους M. Horkheimer και Th. Adorno στο έργο τους ‘Διαλεκτική του Διαφωτισμού’ (*Dialektik der Aufklärung*), οι οποίοι αναφέρονταν με υποτιμητικό τρόπο στη διάβρωση των τεχνών από τη «μαζική κουλτούρα» μέσω της ισχυρής βιομηχανίας κινηματογράφου των Η.Π.Α. που άρχιζε να αναπτύσσεται εκείνη την περίοδο¹¹.

Με τον όρο ‘πολιτιστική βιομηχανία’ εννοούμε «την καλλιτεχνική και πνευματική δημιουργία, την παραγωγή, τη διανομή, την πώληση, την προώθηση και την κατανάλωση πολιτιστικών προϊόντων, όπως παραστάσεις, βιβλία, τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες κλπ.»¹². Έτσι, οι πολιτιστικές βιομηχανίες συνδέονται άμεσα με τομείς της οικονομίας που προσφέρουν α) εισροές υπηρεσιών που εστιάζουν στην ψυχαγωγία, στην εκπαίδευση και στην πληροφόρηση και β) σε προϊόντα, όπως κοσμήματα, ρούχα, πίνακες ζωγραφικής, μουσικά κομμάτια κλπ. μέσω των οποίων οι καταναλωτές μπορούν να διαμορφώσουν διακριτές ατομικές ταυτότητες, να αυτοπροσδιορίζονται και να προσλαμβάνουν κοινωνική θέση¹³. Σύμφωνα με την Ε.Ε. οι ‘πολιτιστικές βιομηχανίες’ είναι οι επιχειρήσεις που «προσφέρουν στα έργα διάνοιας προστιθέμενη αξία οικονομικού χαρακτήρα και ταυτόχρονα νέες αξίες στα άτομα και στις κοινωνίες σε επίπεδο ενημέρωσης, μόρφωσης και ψυχαγωγίας. Ακόμη,

¹⁰ Κόνσολα, Ντ. (1986). *Πολιτιστική δραστηριότητα και κρατική πολιτική στην Ελλάδα*, Αθήνα: Παπαζήσης.

¹¹ Κόνσολα, Ντ. (2006). *Πολιτιστική ανάπτυξη και πολιτική*, Αθήνα: Παπαζήσης, σ. 71.

¹² Pratt, A.C. (1997). “The cultural industries production system: a case study of employment changing in Britain, 1948-91”, *Environment and planning A* (website), 29 (11), 1953-1974, pp. 7-8, [ανακτήθηκε από http://eprints.lse.ac.uk/21394/1/The_cultural_industries_production_system_%28LSERO%29.pdf, στις 20-2-2014].

¹³ Scott, A.J. (1999). “The cultural economy: geography and the creative field”, *Culture and Society*, 21, (6), pp. 807-808.

συνδυάζουν τις παραδοσιακές μορφές πολιτιστικής βιομηχανίας (κινηματογράφος, μουσική, εκδόσεις) και τις βιομηχανίες του δημιουργικού τομέα (μόδα, σχέδιο), των τεχνών, της τεχνολογίας και τους πολιτιστικού τουρισμού».¹⁴

Ο Ο' Connor περιγράφει τις 'πολιτιστικές βιομηχανίες' ως «τις δραστηριότητες που ασχολούνται με τα πολιτιστικά αγαθά, των οποίων η οικονομική αξία προέρχεται από την πολιτιστική τους αξία»¹⁵. Τέλος, ο Μπαντιμαρούδης και η Πιτσάκη (2005) υποστηρίζουν ότι οι 'πολιτιστικές βιομηχανίες' υφίστανται σήμερα καθώς αναγνωρίζεται ότι πολλά από τα μέσα που παράγουν και διακινούν τις πληροφορίες μοιάζουν με τα στοιχεία της τέχνης και της δημιουργικότητας. Συμπληρώνουν ότι πλέον η τυποποιημένη βιομηχανική παραγωγή πλαισιώνει ολοένα και περισσότερο όλες τις εκφάνσεις της πολιτισμικής παραγωγής και ότι η ανθρώπινη δραστηριότητα και καλλιτεχνική έκφραση εξετάζεται στο πλαίσιο των βιομηχανικών παραγωγικών διαδικασιών για τη μεγιστοποίηση του καταναλωτικού κοινού και κέρδους¹⁶.

Στην παραδοσιακή θεωρία και την πολιτική της βιομηχανικής οργάνωσης οι πολιτιστικές βιομηχανίες αναφέρονται σε παραγωγικούς τομείς που εντάσσονται στο γενικότερο πλαίσιο της οικονομικής και βιομηχανικής ανάλυσης και καλύπτουν τον χώρο του πολιτισμού, του θεάματος και της τέχνης. Οι 'πολιτιστικές' ή 'δημιουργικές' βιομηχανίες χαρακτηρίστηκαν από έντονη και γοργή ανάπτυξη, με αποτέλεσμα να αποτελούν έναν αυτοτελή οικονομικό κλάδο που περιλαμβάνει ποικίλες δραστηριότητες, όπως η διαφήμιση, η αρχιτεκτονική, το σχέδιο, τα Μ.Μ.Ε., τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τη λογοτεχνία, την τηλεόραση, το ραδιόφωνο κ.ά.¹⁷

Μια πιο σύγχρονη προσέγγιση δίνει μια ευρύτερη έννοια του όρου, καθώς αναφέρεται στο «σύνολο των δραστηριοτήτων που συνδέονται με την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών του πολιτισμού, όπως και με την ολοκληρωμένη συντήρηση και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς μιας χώρας»¹⁸.

Οι Mato (2009) και Miller (2009) χαρακτηρίζουν ως 'πολιτιστικές βιομηχανίες' τις επιχειρήσεις «οι οποίες παράγουν εμπορεύσιμα αγαθά υψηλού

¹⁴ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2008.

¹⁵ Ο' Connor, J., (2000). "The definition of the 'cultural industries'", *The European Journal of Arts Education*, 2 (3), pp. 15-27.

¹⁶ Μπαντιμαρούδης, Φ. & Πιτσάκη, Ε. (2005). «Η ελληνική βιομηχανία του βιβλίου», στο: Βερνίκος, Ν., Δασκαλοπούλου, Σ., Μπαντιμαρούδης, Φ., Μπουμπάρης, Ν. & Παπαγεωργίου, Δ. (επιμ.), *Πολιτιστικές Βιομηχανίες: Διαδικασίες, υπηρεσίες αγαθά*, Αθήνα: Κριτική.

¹⁷ Λαζαρέτου, Σ. (2014), *ό.π.* σ. 14.

¹⁸ Βερνίκος, Ν., Δασκαλοπούλου, και Σ., (2005). *Πολιτιστικές Βιομηχανίες: Διαδικασίες... ό.π.* σ. 9.

αισθητικού ή συμβολικού χαρακτήρα που η χρήση τους αποσκοπεί στον ερεθισμό των βιωματικών αντιδράσεων των καταναλωτών και των οποίων το τελικό προϊόν αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας και υπάγεται στη σχετική νομοθεσία»¹⁹.

Ωστόσο, πρέπει να σημειώσουμε, ωστόσο, ότι στη δεκαετία του 1990 εμφανίζεται ο όρος ‘δημιουργικές βιομηχανίες’ (creative industry),²⁰ ο οποίος δεν εμφανίζει ουσιώδη εννοιολογική διαφοροποίηση με τις ‘πολιτιστικές’ βιομηχανίες, απλώς αποτελεί ορολογία από τη βρετανική βιβλιογραφία, στην οποία για λόγους πολιτικής ιδεολογίας επιχειρήθηκε αποστασιοποίηση στη χρήση λέξεων που παραπέμπουν σε διακηρύξεις αριστερών κειμένων της δεκαετίας του 1980²¹. Στην ουσία πρόκειται για εμπλουτισμό του περιεχομένου του όρου ‘πολιτιστική βιομηχανία’, καθώς πλέον ο όρος δεν αφορά αποκλειστικά στην παραγωγή πολιτιστικών αγαθών, αλλά και στην εμπλοκή και ενσωμάτωση νέων τομέων δραστηριοτήτων που διαμορφώνουν έναν εντελώς διαφορετικό σύστημα παραγωγής συμβόλων, κειμένων και κατ’ επέκταση νοήματος.

Ο Throsby αναφέρει ότι «όλες οι επιχειρήσεις που έχουν ως πυρήνα δραστηριότητας την ‘ικανότητα για δημιουργία’ (creation), με την έννοια της διανοητικής και κοινωνικής διεργασίας για την παραγωγή νέων ιδεών, εννοιών, σχεδίων, διαδικασιών και clusters» είναι ‘δημιουργικές βιομηχανίες’²².

Ο Hartley ορίζει τις ‘δημιουργικές βιομηχανίες’ ως «τη θεωρητική και πρακτική σύγκλιση των δημιουργικών τεχνών (ατομικό ταλέντο) με τις πολιτιστικές βιομηχανίες (μαζική κλίμακα) στο πλαίσιο των τεχνολογιών και των νέων μέσων και της νέας οικονομίας της γνώσης για τη χρήση των νέων διαδραστικών πολιτών-καταναλωτών». Έτσι, λοιπόν, ο ορισμός αυτός εμπεριέχει την έννοια της δημιουργικότητας και του ταλέντου σε συνδυασμό με τη δομή και την οργάνωση των παραδοσιακών πολιτιστικών βιομηχανιών²³.

Τέλος, σύμφωνα με τον Αυδίκο (2014) ο όρος ‘πολιτιστικές’ και ‘δημιουργικές βιομηχανίες’ συνήθως περιλαμβάνει «τις βιομηχανίες των εκδόσεων, των εκτυπώσεων, την αρχιτεκτονική και το ειδικευμένο σχέδιο, την τηλεόραση και το

¹⁹ Mato, D. (2009). “All Industries are Cultural”, *Cultural Studies*, 23(1), pp. 70-75 και Miller, T. (2009). “From Creative to Cultural Industries”, *Cultural Studies*, 23(1), pp. 88-89.

²⁰ Στην εργασία οι όροι χρησιμοποιούνται ως συνώνυμοι.

²¹ Καραχάλης, Ν. (2006). *Πολιτισμός και Τοπική Ανάπτυξη: ο ρόλος των πολιτιστικών περιοχών στις σύγχρονες πόλεις*, (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή), Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο, σ. 16.

²² Throsby, D. (2001), *Economics and Culture*, Cambridge: Cambridge University Press.

²³ Hurlley, J. (2005). “Creative industries”, in: J. Hurlley, (ed.) *Creative Industries*, Malden, MA.: Blackwell, pp. 1-5.

ραδιόφωνο, την παραγωγή μουσικής και κινηματογραφικών ταινιών, τις αναπαραστατικές και εικαστικές τέχνες, την παραγωγή διαφημίσεων, τα μουσεία και τις βιβλιοθήκες, τη φωτογραφία και την παραγωγή λογισμικού». Τα χαρακτηριστικά στοιχεία των 'πολιτιστικών' και 'δημιουργικών' βιομηχανιών είναι ότι παράγουν αγαθά που α) αποτελούν σύμβολα και β) προστατεύονται από νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας²⁴.

1.5. -Πολιτιστική πολιτική

Η προστασία, η διατήρηση και η προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς απαιτεί την ανάπτυξη μιας πλήρους πολιτικής από την εκάστοτε χώρα στηριζόμενης σε θεσμικές βάσεις και υποδομές και στην παροχή δυνατοτήτων για την προώθηση και τη συνέχιση της πολιτιστικής δημιουργίας. Με τον όρο 'πολιτική πολιτισμού' (cultural policy) εννοείται «το σύνολο των πρωτοβουλιών νομοθετικού, οργανωτικού και πολιτικού περιεχομένου. Ένα σύνολο, δηλαδή, επιλογών και αποφάσεων για την ανάπτυξη του πολιτισμού σε μια κοινωνία»²⁵.

Η Κόνσολα αναφέρει ότι η 'πολιτιστική πολιτική' αφορά σε «ένα σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων που συνδυάζονται προς της κατεύθυνση της ενίσχυσης και της διάδοσης του πολιτιστικού φαινομένου μιας κοινότητας σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή»²⁶. Από το περιεχόμενο του ορισμού γίνεται σαφές ότι η πολιτιστική πολιτική στηρίζεται σε πέντε παραμέτρους: α) τους σκοπούς που εξυπηρετεί, β) τους φορείς που την ασκούν, γ) τα μέσα υλοποίησής της (υλικοτεχνική υποδομή, χώροι), δ) τις δράσεις και τις ενέργειες που απαιτούνται και ε) τον γεωγραφικό χώρο στον οποίο εκτελείται. Οι σκοποί της πολιτιστικής πολιτικής που χαράζει και εφαρμόζει κάθε χώρα απασχολεί σημαντικά τους ειδικούς που τη διαμορφώνουν, καθώς ιστορικοί, κοινωνικοί, οικονομικοί, πολιτικοί κ.ά. παράγοντες την καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό²⁷.

Οι βασικοί σκοποί τους οποίους ικανοποιεί η πολιτική της συντήρησης, της προώθησης και της διάδοσης των πολιτιστικών αγαθών κάθε χώρας, παρά τις όποιες διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται λόγω των διαφορετικών κοινωνικό-οικονομικών συνθηκών που ισχύουν σε αυτές κάθε φορά είναι οι εξής:

²⁴ Αυδίκος, Β. (2014). *Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες στην Ελλάδα*, Αθήνα: Επίκεντρο, σ. 1.

²⁵ Λαζαρέτου, Σ. (2014). *Η έξυπνη οικονομία: 'πολιτιστικές' και 'δημιουργικές' βιομηχανίες...ό.π.* σ. 53

²⁶ Κόνσολα, Ντ. (2006). *Πολιτιστική ανάπτυξη...ό.π.*, σ. 28.

²⁷ *Ο.π.*, σσ. 35-36.

- Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς,
- η ενίσχυση της σύγχρονης καλλιτεχνικής και πνευματικής δημιουργίας,
- η διεύρυνση της πρόσβασης και συμμετοχής των πολιτών στην πολιτισμική ζωή.

Οι παραπάνω βασικοί σκοποί πλαισιώνονται και ενισχύονται από δευτερεύοντες που διαφοροποιούνται σε κάθε χώρα. Για παράδειγμα κάποιες χώρες επιδιώκουν την προβολή και τη διάδοση σε διεθνές επίπεδο της κουλτούρας και της γλώσσας τους, ή αξιοποιούν την πληροφορική σε καινοτόμες πολιτιστικές υποδομές και δράσεις²⁸.

Εξίσου σημαντική παράμετρος της πολιτιστικής πολιτικής είναι τα μέσα και οι θεσμικές ρυθμίσεις που χρησιμοποιούνται, τα οποία πρέπει να συνδυαστούν κατάλληλα με τους σκοπούς και να αξιοποιήσουν το κατάλληλο προσωπικό στην κατάλληλη οργανωτική διάρθρωση, τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους και τη χρονική, κοινωνική και τεχνολογική υποδομή για να αποβούν αποτελεσματικά. Τα μέσα διακρίνονται σε πέντε κατηγορίες:

- *Τα θεσμικά μέσα*, νόμοι, εκτελεστικά διατάγματα, αποφάσεις, τα οποία κατοχυρώνουν τα δικαιώματα των ανθρώπων του πνεύματος, ρυθμίζουν το πλαίσιο της δημιουργίας και της ανάπτυξης των πολιτιστικών δραστηριοτήτων και ελέγχουν τις διαδικασίες και τις αδειοδοτήσεις για τα διάφορα θέματα του πολιτισμού, την ίδρυση των πολιτιστικών οργανισμών, την κύρωση διεθνών συμβάσεων κ.ά.
- *Τα οργανωτικά μέσα*, με τα οποία οργανώνονται και συστηματοποιούνται οι δράσεις και οι δραστηριότητες για την εφαρμογή της πολιτικής, τα οποία λαμβάνουν διαφορετική μορφή ανάλογα με τις ανάγκες και τις συνθήκες που ισχύουν κάθε φορά
- *Τα οικονομικά μέσα*, τα οποία αποτελούν αναγκαία παράμετρο για την υλοποίηση οποιασδήποτε δράσης. Οι απαραίτητοι οικονομικοί πόροι εξασφαλίζονται μέσω επιχορηγήσεων καλλιτεχνικών οργανισμών, επιδοτήσεων δημιουργών, χρηματοδοτήσεων πολιτιστικών εκδηλώσεων, ίδρυσης βιβλιοθηκών, πινακοθηκών κλπ.
- *Τα μέσα πολιτιστικής υποδομής*, τα οποία δίνουν τη δυνατότητα με τον κατάλληλο υλικοτεχνικό εξοπλισμό να στεγαστούν πολιτιστικοί οργανισμοί

²⁸ Ο.π. σ. 37.

και σχολές καλλιτεχνικής εκπαίδευσης. Η υποδομή πολιτιστικών φορέων πρέπει να γίνεται προσεκτικά, ώστε να κατανέμονται σε όλη την επικράτεια προκειμένου να παρέχονται ίσες ευκαιρίες προώθησης του πολιτισμού.

- *Τέλος, τα μέσα διάδοσης πολιτιστικών αγαθών που λειτουργούν ως διάλογοι επικοινωνίας μεταξύ των πολιτιστικών αγαθών και του κοινωνικού συνόλου. Τα μέσα διάδοσης διακρίνονται στα παραδοσιακά και στις νέες τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται από τις πολιτιστικές βιομηχανίες. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται τα μέσα που χρησιμοποιούνταν πριν την εμφάνιση των νέων τεχνολογιών, όπως οι βιβλιοθήκες, τα μουσεία, τα θέατρα κλπ. Οι πολιτιστικές βιομηχανίες αναφέρονται στον κινηματογράφο, στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο κλπ. Σημαντικό κριτήριο διάκρισης των δύο κατηγοριών είναι ο βαθμός κρατικής παρέμβασης, η οποία είναι σαφώς μεγαλύτερη στα μέσα της πρώτης κατηγορίας²⁹.*

²⁹ Κόνσολα, Ντ. (2006). *Πολιτιστική ανάπτυξη...ό.π.*, σ. 57-62.

1.6. Παιδική λογοτεχνία

Ο χώρος της λογοτεχνίας πρόσφατα έχει διαιρεθεί διεθνώς σε δύο αυτόνομους κλάδους, στην ‘Παιδική Λογοτεχνία’ ή ‘Λογοτεχνία για παιδιά’ και στη ‘Λογοτεχνία για ενήλικους’. Στη σχετική βιβλιογραφία εντοπίζεται έντονος προβληματισμός για την απόδοση του τι είναι παιδική λογοτεχνία. Οι ειδικοί προσεγγίζουν τη λογοτεχνία για τα παιδιά αναφορικά με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της παιδικής ηλικίας. Έτσι για ορισμένους ειδικούς η ‘παιδική λογοτεχνία’ υπάρχει μόνο εφόσον γίνεται η διάκριση μεταξύ παιδιού και ενήλικα, ενώ για άλλους τα βιβλία της παιδικής λογοτεχνίας χαρακτηρίζονται από αυθορμητισμό, αποδοχή της πνευματικής υπεροχής, ψυχολογικούς εξαναγκασμούς, συναισθηματική προσήλωση σε ώριμα πρόσωπα, αδυναμία αφηρημένης σκέψης, μεγάλο βαθμό απόσπασης της προσοχής που διαφέρει αισθητά από τον αντίστοιχο των ενηλίκων³⁰.

Επίσης, ο Miles McDowell προσδιορίζει τα χαρακτηριστικά του παιδικού βιβλίου, στην προσπάθειά του να δώσει έναν σαφή ορισμό για την παιδική λογοτεχνία. Πιο συγκεκριμένα αναφέρει: *«Τα παιδικά βιβλία είναι γενικά συντομότερα, τείνουν να ευνοήσουν μια ενεργητική περισσότερο παρά μια παθητική συμπεριφορά με διαλόγους και επεισόδια παρά με περιγραφές και ενδοσκοπήσεις. Η ιστορία αναπτύσσεται μέσα σε ξεκάθαρους ηθικούς σχηματισμούς που πολλοί ενήλικοι αγνοούν. Τα παιδικά βιβλία, επίσης, τείνουν να είναι αισιόδοξα περισσότερο παρά αποθαρρυντικά. Η γλώσσα είναι προσανατολισμένη προς το παιδί. Η πλοκή γίνεται με μια ευδιάκριτη σειρά και η πιθανότητα συχνά απορρίπτεται. Τέλος, θα μπορούσε κανείς να μιλήσει για μαγική φανταστική ατμόσφαιρα, καθώς και για απλότητα και περιπέτεια»³¹.*

Τέλος, ο P. Nodelman (1992) εντοπίζει τα εξής χαρακτηριστικά της παιδικής λογοτεχνίας:

- είναι απλή,
- επικεντρώνεται στη δράση,
- απευθύνεται στην παιδική ηλικία,
- εκφράζει τις απόψεις του παιδιού,
- είναι αισιόδοξη,
- τείνει προς το φανταστικό,
- είναι μια μορφή ιερού ειδυλλίου,
- εγκλείει την αθωότητα,

³⁰Jan, I. (1985). *La littérature enfantine*, Enfance Heureuse-Les Éditions Ouvrières, Paris, σ. 10

³¹Hunt, P. (1996). *International Companion Encyclopedia of Childrens Literature*, London Routledge

- είναι διδακτική,
- είναι επαναληπτική,
- τείνει να εξισορροπήσει το ιδεώδες και το διδακτικό³².

1.7. Εφηβική λογοτεχνία ή Λογοτεχνία για Νέους

Ο όρος ‘Εφηβική Λογοτεχνία’ ή ‘Λογοτεχνία για Νέους’ στην ελληνική βιβλιογραφία, όπως άλλωστε και στη διεθνή, δεν έχει αποσαφηνιστεί με ακρίβεια και πάντα προσεγγίζεται στο πλαίσιο του προβληματισμού για την λογοτεχνία για τα παιδιά. Ο Perry Nodelman είναι ένας από τους μελετητές που υποστηρίζουν ότι η εφηβική λογοτεχνία αποτελεί μια υποκατηγορία, ένα υποείδος της παιδικής λογοτεχνίας³³. Στην αμερικανική λογοτεχνία η εφηβική λογοτεχνία ορίζεται ως «η λογοτεχνία που επιλέγεται να διαβασθεί από άτομα που η ηλικία τους κυμαίνεται από 12 έως 20 ετών, έχοντας βέβαια πάντα κατά νου πόσο σχετικές είναι οι ηλικιακές κατηγοριοποιήσεις»³⁴. Η Caroline Hunt, πάντως, επισημαίνει ότι «η εφηβική λογοτεχνία περιέχει, κατά τους κριτικούς, θέματα-ταμπού και υφίσταται λογοκριτικές επιθέσεις, εξίσου αν όχι περισσότερο από την παιδική, για τη θεματολογία της και κυρίως για τη συχνά αποκάλυπτη βιαιότητα με την οποία την εκθέτει»³⁵.

Οι Nilsen και Donelson αποδίδουν τα εξής βασικά χαρακτηριστικά στην εφηβική λογοτεχνία: 1) οι λογοτεχνικές ιστορίες είναι ειπωμένες μέσα από την οπτική γωνία των εφήβων, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι πολύ συχνά οι πρωταγωνιστές έχουν την ηλικία των αναγνωστών τους, 2) αποτελεί φόρμουλα σε πολλές ιστορίες να αποζητούν δια της πλοκής τους την ανεξαρτητοποίηση των ηρώων-εφήβων από την γονεϊκή προστατευτική εξουσία και μάλιστα, σε κάποιες περιπτώσεις, να έρχονται σε αντιπαράθεση με τους γονείς τους για να αποδειχθούν καλύτεροί τους, 3) αν και, για πολλούς κριτικούς, η κύρια χρησιμότητα της λογοτεχνίας αυτής είναι να βοηθήσει τους νέους να διαβούν ομαλά το διαχωριστικό πέρασμα μεταξύ παιδικής ηλικίας και εφηβείας, συνεπώς, σύμφωνα με την άποψη των ιδίων, είναι και επακόλουθο και θεμιτό να ακολουθεί στερεότυπους λογοτεχνικούς τρόπους, η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία λογοτεχνικών ειδών, θεματολογίας και αφηγηματικών τρόπων στο σώμα των λογοτεχνικών βιβλίων που κατατάσσονται

³²Nodelman, R. (1992). *The pleasure of the children's literature*, New York & London: Longman

³³ Hunt, P. (1996). *International Companion Encyclopedia...*, ό.π., σσ. 4-11.

³⁴Nilsen, A. P. & Donelson, L. K. (1993). *Literature for Today's Young Adults*, New York–London: Addison-Wesley Longman.

³⁵ Hunt, P., ό.π., σ. 6.

στην εφηβική λογοτεχνία, 4) Αναφορικά με τη θεματολογία διαπιστώνεται η τάση να εκτυλίσσονται οι ιστορίες όχι σε ένα εξωραϊσμένο και ρομαντικό περιβάλλον, αλλά στο ρεαλιστικό περιβάλλον της σύγχρονης μεγαλούπολης, όπου προβλήματα όπως του διαζυγίου, της πρόωρης εγκυμοσύνης, των εκτρώσεων, του αλκοολισμού κ.λπ. καθορίζουν την εξέλιξη της ιστορίας και επηρεάζουν καθοριστικά την ωρίμανση ή μη ωρίμανση των χαρακτήρων. Από όλα τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι η λογοτεχνία για εφήβους δείχνει μεγάλη ευαισθησία για πλήθος προβλημάτων τα οποία απασχολούν τους εφήβους και ειδικότερα όσους ανήκουν σε εθνικές ή πολιτισμικές μειονότητες, πολύ περισσότερο όταν αυτές συνυπάρχουν, παραγκωνισμένες ή όχι, μέσα στο σύνολο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, όπως είναι η αμερικανική. Τέλος, αν και την περίοδο της δεκαετίας του '70 η εφηβική χαρακτηριζόταν από έναν έντονο ρεαλισμό, σε βαθμό που να γίνεται πεσιμιστική, τα τελευταία χρόνια επικρατεί η τάση να γράφονται βιβλία για εφήβους με πιο αισιόδοξες προοπτικές³⁶

Το πιο δημοφιλές είδος της εφηβικής λογοτεχνίας είναι το ρεαλιστικό μυθιστόρημα που στρέφεται γύρω από προβλήματα που απασχολούν και προβληματίζουν τους νέους και αφορούν κυρίως σε μια ευρεία κλίμακα ζητημάτων της σύγχρονης μεγαλούπολης, όπως τα ναρκωτικά, το AIDS, τα παιδιά του πολέμου, η βία, η ξενοφοβία κ.λπ. Άλλα, πάλι τονίζουν την αξία της φιλίας, της συντροφικότητας, τη σημασία της πίστης σε ιδανικά, την αποδέσμευση από τις προκαταλήψεις, τον άπιαστο έρωτα. Η επιτυχία πολλών εξ αυτών των μυθιστορημάτων έγκειται στο γεγονός ότι καταφέρνουν να παρουσιάσουν πολλά από τα παραπάνω θέματα κρατώντας την ιδιομορφία που οφείλεται στις διαφορετικές πολιτισμικές συνθήκες. Οι χώροι στους οποίους εκτυλίσσονται οι ιστορίες είναι οικείοι και καθημερινοί χώροι για τους εφήβους, όπως το σχολείο, τα μπαράκια κ.ά. Επίσης, πολλά μυθιστορήματα ρίχνουν φως στα ενδιαφέροντα των νέων, όπως η αγάπη των εφήβων για ηθοποιούς και τραγουδιστές. Τέλος, οι στιλιστικές προτιμήσεις των συγγραφέων της εφηβικής λογοτεχνίας αγγίζουν τη ρεαλιστική γραφή, αφήνοντας απ' έξω τον υπαινιγμό, την υπερβολή και τα σύμβολα³⁷.

³⁶ Κανατσούλη, Μ.(2002). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας σχολικής και προσχολικής ηλικίας*, University Stydio Press, Θεσσαλονίκη, σ. 92.

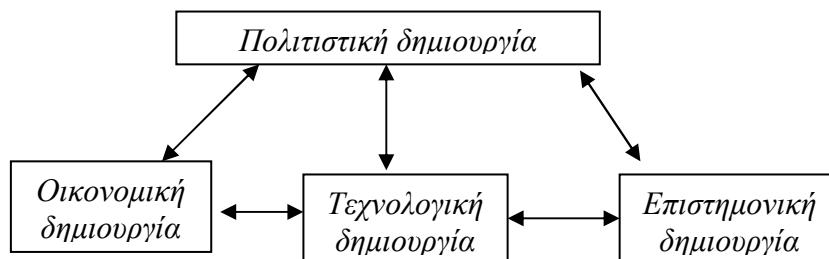
³⁷ *Ο.π.*, σσ. 95.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ-ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

Στο πλαίσιο της σύγχρονης ευρωπαϊκής οικονομικής ανάπτυξης ο ρόλος του πολιτισμού σε αυτή αποτελεί θέμα συζήτησης και προβληματισμού για όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής Ε.Ε.) Το ερώτημα που απασχολεί όλους είναι κατά πόσο μπορεί ο πολιτισμός και η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας να θεωρηθούν ανεξάρτητα πεδία ή αλληλοσυμπληρούμενα και αλληλοεξαρτώμενα. Το ερώτημα μπορεί να θεωρηθεί ότι έλαβε απάντηση με την εμφάνιση των πολιτιστικών βιομηχανιών, των επιχειρήσεων, δηλαδή, που παράγουν και προωθούν προϊόντα πολιτισμού. Η στροφή αυτή από τον πολιτισμό στην οικονομία παρατηρείται στα τέλη του 20ού αιώνα, περίοδο κατά την οποία αναγνωρίζεται η συμβολή του πολιτισμού στην οικονομική ανάπτυξη και στη γενικότερη πρόοδο μιας χώρας και η σύνδεσή του με οικονομικούς τομείς, όπως η απασχόληση, η επιχειρηματικότητα και η αστική ανάπτυξη.

Όπως προαναφέρθηκε στο σχετικό πεδίο χρησιμοποιούνται εξίσου οι όροι 'πολιτιστική' και 'δημιουργική' βιομηχανία στην περιγραφή των επιχειρήσεων σύλληψης, παραγωγής, διάδοσης και διανομής εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών που χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό τη γνώση, την καινοτομία, τη δημιουργία και τον πολιτισμό ως βασική εισροή παραγωγής.

Πολλοί οικονομολόγοι κάνουν λόγο για έναν ξεχωριστό και αυτοτελή κλάδο της οικονομίας που περιλαμβάνει πολλές και σημαντικές παραγωγικές δραστηριότητες, όπως η διαφήμιση, η αρχιτεκτονική, το σχέδιο, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, τις βιβλιοθήκες, το θέατρο, τη μουσική, τη φωτογραφία κλπ. Καλύπτει δηλαδή, ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που σχετίζονται ποικιλοτρόπως και σε διαφορετικό βαθμό με τον πολιτισμό. Το παρακάτω σχήμα παρουσιάζει τις σχέσεις και τις αλληλοεξαρτήσεις μεταξύ της οικονομικής, της πολιτιστικής, της τεχνολογικής και της επιστημονικής δημιουργίας.

Πηγή: ΚΕΑ 2006

Σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο του 2010 για την ‘Απελευθέρωση του δυναμικού των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας’ οι δημιουργικοί κλάδοι του πολιτισμού είναι «όσοι παράγουν και διανέμουν αγαθά και υπηρεσίες που κατά την στιγμή που παράγονται θεωρείται ότι έχουν ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, χρήση ή σκοπό που εμπεριέχει ή μεταφέρει τρόπους πολιτιστικής έκφρασης ανεξάρτητα από την εμπορική τους αξία»³⁸. Η UNESCO τους ορίζει ως τους κλάδους που «χρησιμοποιούν τον πολιτισμό ως συστατικό τους στοιχείο και έχουν πολιτιστική διάσταση, παρά το γεγονός ότι τα προϊόντα τους έχουν κατά κύριο λόγο λειτουργική χρησιμότητα». Υπό αυτό το πρίσμα, ‘δημιουργικοί επιχειρηματίες’ είναι όσοι προσπαθούν να καλύψουν το κενό που δημιουργείται ανάμεσα στους καλλιτέχνες και δημιουργούς και τους καταναλωτές.

Στη σχετική βιβλιογραφία γίνεται λόγο για κάποιες προϋποθέσεις που πρέπει να ισχύουν σε μια οικονομία για να αναπτυχθεί ο τομέας της οικονομίας του πολιτισμού, γνωστές ως τα ‘τέσσερα t’:

- **technology**, η εφαρμοσμένη ανθρώπινη γνώση,
- **talent**, το ανθρώπινο κεφάλαιο,
- **tolerance**, η άρση κάθε φυσικού ή άλλου εμποδίου μεταξύ κοινοτήτων, πόλεων, περιφερειών κλπ. που περιορίζει ή διευκολύνει την πρόσβαση και τη συμμετοχή των πολιτών στην κοινωνία της γνώσης, της πληροφορίας και της καινοτομίας.
- **territory**, η επιλογή του χώρου εγκατάστασης της επιχείρησης,
- **-experimentation**, η εμπειρία από τη διαρκή εισαγωγή νέων ιδεών, προϊόντων και παραγωγικών διαδικασιών³⁹.

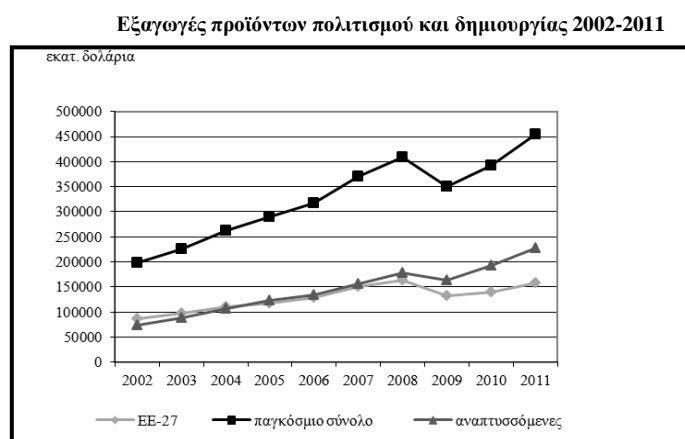
Όσο σημαντικές είναι οι παραπάνω συνθήκες για να αναπτυχθούν οι δημιουργικές βιομηχανίες, άλλο τόσο είναι και οι ‘δημιουργικοί εργαζόμενοι’, οι άνθρωποι που επανδρώνουν τις βιομηχανίες. Οι ‘δημιουργικοί εργαζόμενοι’ έχουν τα εξής χαρακτηριστικά: α) διαφοροποίηση, εξειδίκευση, ανεξάρτητη σκέψη και ποιοτική εκπαίδευση, β) υψηλή κινητικότητα μεταξύ επαγγελμάτων και γεωγραφικών περιοχών, γ) πολλαπλή απασχόληση και ταύτιση ρόλων εργαζόμενου-δημιουργού-παραγωγού-επιχειρηματία, δ) αποδυνάμωση των συλλογικών-συντεχνιακών

³⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2010). *Πράσινη Βίβλος για την απελευθέρωση του δυναμικού των κλάδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας*, Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

³⁹ Florida, R. (2002), *The Rise of the Creative Class*, Basic Books, New York.

σχηματισμών και ενώσεων στην αγορά εργασίας και ε) μείωση της εξάρτησης από παραδοσιακά χαρακτηριστικά όπως η κοινωνική τάξη και η καταγωγή⁴⁰.

Με βάση πολύ πρόσφατα στοιχεία της UNCTAD Database 2013 για την πορεία και τη συμβολή του πολιτισμού στο διεθνές εμπόριο, παρατηρείται ότι ο συγκεκριμένος τομέας έχει μεγάλη συμβολή στην παραγωγή οικονομικού κέρδους. Το εξαγωγικό εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών πολιτισμού συνέχισε να αυξάνεται με ρυθμό 14,4% κατά μέσο όρο την περίοδο 2002-2008. Επίσης, την περίοδο της κρίσης 2007-2011 οι εξαγωγές πολιτισμικών και δημιουργικών αγαθών συνέχισαν την ανοδική τους πορεία.⁴¹

**Πηγή Λαζαρέτου, 2014: 26, ανακτήθηκε από
<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Paper2014175.pdf> 2/2/2014.**

⁴⁰ McRobbie, A. (2005), Clubs to Companies, in: Hartley, J. (ed.), *Creative Industries*, Blackwell Publishing, Malden, MA and Oxford, pp. 375-390.

⁴¹ Λαζαρέτου, Σ. (2014). *Η έξυπνη οικονομία: 'πολιτιστικές' και 'δημιουργικές' βιομηχανίες στην Ελλάδα, ...* ό.π. σ. 23.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η συνειδητοποίηση του ρόλου του πολιτισμού κάθε κράτους- μέλους ως μοχλού της κοινωνικής, της οικονομικής και πολιτιστικής του προόδου οδήγησε την Ε.Ε. στη δημιουργία θεσμικών οργάνων και φορέων και στη λήψη μέτρων και αποφάσεων που λειτουργούν ρυθμιστικά και ενθαρρυντικά προς την ανάπτυξή τους.

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα βασικότερα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. που έχουν επωμιστεί το βάρος και την ευθύνη της προαγωγής της πολιτισμικής παραγωγής στο πλαίσιο της και τη διάδοση και συντήρηση της ευρωπαϊκής πολιτιστική κληρονομιάς.

3.1. Θεσμικά όργανα-Οργανισμοί

3.1.1. Συμβούλιο της Ευρώπης

Το Συμβούλιο της Ευρώπης ιδρύθηκε το 1949 με σκοπό την προώθηση στενότερων δεσμών και σχέσεων μεταξύ των μελών της και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τον πολιτισμό θεμελιώνει τη δράση και τον σκοπό των ενεργειών του Συμβουλίου, δίνοντας έμφαση στην edraíωση του διαπολιτισμικού διαλόγου, στην αποδοχή της πολιτισμικής πολυμορφίας και διαφορετικότητας και στη συνειδητοποίηση της σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι δράσεις του Συμβουλίου για την ικανοποίηση των σκοπών του αφορούν κυρίως στην οργάνωση συνεδρίων, συμποσίων, διασκέψεων και σεμιναρίων που καταλήγουν στην υπογραφή Συμβάσεων, Διακηρύξεων και Συστάσεων. Τέλος, τα αρμόδια όργανα που συμπληρώνουν και υλοποιούν τις εργασίες και τις αποφάσεις του Συμβουλίου είναι τα εξής: α) η Επιτροπή Πολιτισμού και Εκπαίδευσης, β) τα Τμήματα Πολιτιστικής Πολιτικής και Δράσης και Πολιτιστικής Κληρονομιάς και γ) το Συμβούλιο Πολιτιστικής Συνεργασίας⁴².

⁴² Τζουμάκα, Ε. (2005). *Πολιτιστική διπλωματία: Διεθνή δεδομένα και ελληνικές προοπτικές*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης, σσ. 148-151.

3.1.2. UNESCO

Η UNESCO ιδρύθηκε το 1945, έχει έδρα το Παρίσι, αποτελεί έναν εξειδικευμένο οργανισμό του Ο.Η.Ε. και έως σήμερα αριθμεί περίπου 190 μέλη. Οι τομείς δραστηριοποίησης του Οργανισμού είναι η εκπαίδευση, οι φυσικές επιστήμες, οι κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες, ο πολιτισμός, η επικοινωνία και η πληροφορία. Η UNESCO είναι ο μόνος Οργανισμός του Ο.Η.Ε. που εστιάζει στον τομέα της πολιτισμικής παραγωγής και λειτουργεί βοηθητικά και ενισχυτικά για κάθε κράτος-μέλος του ΟΗΕ στις προσπάθειές του να επικαιροποιήσει την πολιτιστική του πολιτική και να δώσει την πρέπουσα προσοχή στην ανάπτυξη και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς⁴³.

3.2. Ευρωπαϊκές Συνθήκες-Προγράμματα πολιτιστικής πολιτικής

Μελετώντας κανείς τη σχετική βιβλιογραφία για την πολιτιστική πολιτική που ασκεί η Ε.Ε., είναι ιδιαίτερος ενδιαφέρον το γεγονός ότι στην Ιδρυτική Συνθήκη της Ρώμης το 1957 δεν υπήρχε καμία πρόβλεψη για τις δράσεις της Ένωσης στον τομέα του πολιτισμού, παρ' όλο που οι πολιτιστικές πτυχές λαμβάνονταν υπόψη σε άλλες ενέργειές της. Ωστόσο, πολύ γρήγορα ο πολιτισμός αποτέλεσε κέντρο των δράσεων και των ενεργειών των ευρωπαϊκών λαών, καθώς οι κυβερνήσεις θέλησαν να προωθήσουν τις πολιτιστικές ανταλλαγές ανάμεσα στα ευρωπαϊκά κράτη και να δώσουν τη δυνατότητα στους πολίτες, στους καλλιτέχνες και στους επαγγελματίες να συμμετάσχουν σε ευρωπαϊκά projects, να ενθαρρύνουν τη δημιουργικότητα και να διευκολύνουν την πρόσβαση όλων στον πολιτισμό⁴⁴.

Έτσι το 1977 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε την πρώτη 'Ανακοίνωση' για την Κοινοτική Δράση στον πολιτιστικό τομέα. Παράλληλα, συστάθηκε ειδική 'Επιτροπή Πολιτισμού, Νεότητας, Παιδείας και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας' στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το 1982 η Επιτροπή εξέδωσε τη δεύτερη Ανακοίνωση με τίτλο: 'Ενίσχυση της Κοινοτικής Δράσης στον Πολιτιστικό Τομέα', με την οποία καθορίζονταν οι βασικοί άξονες της κοινοτικής παρέμβασης στο συγκεκριμένο πεδίο. Αυτήν την περίοδο αρχίζουν να συνεδριάζουν και τα Συμβούλια των Υπουργών Πολιτισμού⁴⁵.

⁴³ Τζουμάκα, Ε. (2005). *Πολιτιστική διπλωματία...*, ό.π., σσ. 142-145.

⁴⁴ *Ο.π.*, σσ. 151-153.

⁴⁵ *Ο.π.*, σσ. 156-158.

Ωστόσο, η Ε.Ε., δραστηριοποιείται επίσημα και σε νομικό επίπεδο από το 1992 με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, στο πλαίσιο της οποίας με το άρθρο 128 η γλώσσα, η λογοτεχνία, οι τέχνες του θεάματος, η αρχιτεκτονική, οι εικαστικές τέχνες, η χειροτεχνία, ο κινηματογράφος και οι εκπομπές στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο αποτελούν μέρος της πολιτισμικής ποικιλίας της Ευρώπης. Η πολιτισμική παραγωγή και δημιουργία κάθε χώρας αποτελεί μέρος τη συνολικής ευρωπαϊκής δημιουργίας στους συγκεκριμένους τομείς. Ο στόχος της Ε.Ε. είναι διττός: α) η ανάπτυξη της πολιτισμικής ποικιλίας και β) η προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η Ένωση δραστηριοποιείται σε αυτόν τον τομέα με σκοπό της συνεργασία των πολιτιστικών φορέων των κρατών-μελών καλύπτοντας τέσσερις τομείς:

- τη βελτίωση και τη διάδοση του πολιτισμού και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών,
- τη διατήρηση και την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς,
- τις μη εμπορικές πολιτιστικές συναλλαγές και
- την καλλιτεχνική και λογοτεχνική δημιουργία συμπεριλαμβανομένου του οπτικοακουστικού τομέα⁴⁶.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ αποτέλεσε βάση για μια σειρά δράσεων και προγραμμάτων με τα οποία η Ε.Ε. φιλοδοξεί να κάνει την κοινότητα των κρατών κοινών των πολιτιστικών αγαθών. Την ίδια χρονιά εκδίδεται η τέταρτη Ανακοίνωση με τίτλο: 'Νέες προοπτικές για την κοινοτική δράση στον πολιτιστικό τομέα' και με βασικότερους στόχους α) την ενθάρρυνση της πολιτιστικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής οικογένειας, β) τη συμβολή στη διάδοση της κοινής κληρονομιάς μέσω δράσεων σε συγκεκριμένους πολιτιστικούς τομείς, και γ) την ενίσχυση της συνεργασίας με τρίτες χώρες και τους αρμοδίους Διεθνείς Οργανισμούς και το Συμβούλιο Ευρώπης. Ακολουθεί το 1994 η Ανακοίνωση με τίτλο: 'Η δράση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την υποστήριξη του πολιτισμού', που θέτει νέες προτεραιότητες, όπως την πολιτιστική κληρονομιά, το βιβλίο, την ανάγνωση και τις πολιτιστικές βιομηχανίες⁴⁷.

Τα προγράμματα που πρώτα χρηματοδοτήθηκαν από την Ε.Ε. στον τομέα του πολιτισμού είναι το *Πρόγραμμα Raphael*, για την πολιτιστική κληρονομιά, το *Πρόγραμμα Ariane*, για το βιβλίο και την ανάγνωση και το *Πρόγραμμα Kaleidoscope*,

⁴⁶ Κόνσολα, Ντ. (2006). *Πολιτιστική ανάπτυξη...*, ό.π., σσ. 156-157.

⁴⁷ Ο.π. σσ. 158-159.

για τις καλλιτεχνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες με ευρωπαϊκή διάσταση⁴⁸. Τα προγράμματα αυτά υλοποιήθηκαν την περίοδο 1992-1998 και προσεγγίζουν τον πολιτισμό με παραδοσιακό και συντηρητικό τρόπο, καθώς δίνουν περισσότερο έμφαση στην προβολή του ευρωπαϊκού πνεύματος. Για παράδειγμα τα προγράμματα Kaleidoscope και Raphael στόχευαν στην ενίσχυση της καλλιτεχνικής δημιουργίας και των πολιτιστικών ανταλλαγών μεταξύ των κρατών-μελών, τη δημιουργία πολιτιστικών δικτύων και την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης, ενώ το πρόγραμμα Ariane απέβλεπε περισσότερο στην ανάδειξη των πολιτιστικών βιομηχανιών.

Παρ' όλες τις αδυναμίες και τις ελλείψεις των πρώτων προγραμμάτων, αυτά αποτέλεσαν τη βάση για τη συστηματικότερη δραστηριότητα εκ μέρους της Ε.Ε. στην προώθηση του ευρωπαϊκού πολιτισμού με το πρόγραμμα-πλαίσιο «Culture 2000», το οποίο στόχευε στην ανάπτυξη ενός κοινού ευρωπαϊκού πολιτιστικού χώρου με την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών και την κινητικότητα των καλλιτεχνών και των δημιουργών από διαφορετικές χώρες.

Τη δεκαετία του 2000 τα σημαντικότερα προγράμματα πολιτισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι α) το «Πρόγραμμα 2000» για την περίοδο 2000-2004 που πήρε παράταση έως το 2006, που αποσκοπούσε στη δημιουργία ενός κοινού πολιτιστικού χώρου για όλους τους λαούς της Ευρώπης και το «Πρόγραμμα 2007» και το «Media 2007», τα οποία αναγνωρίζουν τη συμβολή του οπτικοακουστικού τομέα στην παραγωγική πολιτιστικών προϊόντων. Την περίοδο 2007-2013 με το πρόγραμμα «Culture Programme 2007-2013», ο πολιτισμός αναγνωρίζεται ως σημαντικός μοχλός της ανάπτυξης και μέσω του προγράμματος δίνεται περισσότερη προτεραιότητα σε έργα που προωθούν τη δημιουργικότητα και την καινοτομία⁴⁹.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους της Ε.Ε. για τον πολιτιστικό τομέα θέτει τις παρακάτω προτεραιότητες στο πλαίσιο του προγράμματος εργασιών στον πολιτιστικό τομέα της περιόδου 2011-2014:

- Πολιτιστική ποικιλομορφία, διαπολιτισμικός διάλογος και πολιτισμός με ευκολία πρόσβασης και χωρίς αποκλεισμούς,
- επιχειρήσεις πολιτιστικής και δημιουργικής παραγωγής,
- δεξιότητες και κινητικότητα,

⁴⁸ Κόνσολα, Ντ. (2006). *Πολιτιστική ανάπτυξη...*, ό.π., σ. 160.

⁴⁹ *Ο.π.*, σ. 163.

- πολιτιστική κληρονομιά, συμπεριλαμβανομένης της κινητικότητας των συλλογών,
 - ο πολιτισμός στις εξωτερικές σχέσεις,
 - στατιστικές στον τομέα του πολιτισμού⁵⁰.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα προγράμματα πολιτισμού που χρηματοδοτήθηκαν από την Ε.Ε. ειδικά στον οπτικοακουστικό τομέα και στο ψηφιακό περιεχόμενο:

Άξονας πολιτικής	1992-2000	2001-2007	2007-2013	2013-2020
<i>Πολιτική για τον πολιτισμό</i>	Raphael Ariane Kaleidoscope	Culture 2000	Culture 2007-2013	Creative Europe (2014-2020)
<i>Πολιτική για τον οπτικοακουστικό τομέα</i>	MEDIA I MEDIA II	MEDIA Plus	MEDIA 2007	Digital Agenda for Europe (2010-2020)
<i>Πολιτική για την κοινωνία της πληροφορίας και το ψηφιακό περιεχόμενο</i>		eEurope i2010	2010 eContent Digital Agenda for Europe (2010-2020)	Digital Agenda for Europe (2010-2020)

Πηγή: Λαζαρέτου, 2014 ανακτήθηκε από <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Paper2014175.pdf> 2/2/2014

Τον Νοέμβριο του 2011 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε το νέο πρόγραμμα-πλαίσιο ‘Δημιουργική Ευρώπη 2017-2020’ για την πολιτιστική πολιτική της Ε.Ε. για την περίοδο αυτή. Στόχος του προγράμματος είναι η ενίσχυση του πολιτιστικού τομέα και της δημιουργικότητας, ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής και της παγκοσμιοποίησης, συνενώνοντας τα προγράμματα «Culture» και «Media» σε ένα πιο ευέλικτο πρόγραμμα στο πλαίσιο του οποίου αναγνωρίζεται η δυναμική και η συμβολή των πολιτιστικών βιομηχανιών στην πρόοδο της οικονομίας. Αυτό επιτυγχάνεται με τη λήψη μέτρων ρευστότητας και επιεικέστερης δανειοδότησης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον χώρο του πολιτισμού. Γίνεται σαφές, επομένως, ότι υπάρχει μια πληθώρα μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στην Ευρώπη στον κλάδο

⁵⁰ (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:42010Y1202%2801%29>)

του πολιτισμού και παράλληλα, ότι δίνεται έμφαση στη νέα επιχειρηματικότητα ως μέσο ενίσχυσης της απασχόλησης στο πλαίσιο των δημιουργικών βιομηχανιών⁵¹.

Τη δεκαετία του 2000-2010 στον τομέα του πολιτισμού ίσχυε η αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας που αποσκοπούσε στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στην Ε.Ε., με βασικές προτεραιότητες τη δημοσιονομική σταθερότητα, τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την αύξηση της απασχόλησης και της παραγωγικότητας. Ωστόσο στην περίοδο αυτή εμφανίστηκε η οικονομική κρίση, η οποία επηρέασε πολύ περισσότερο τις χώρες του Νότου σε σύγκριση με του Βορρά αυξάνοντας τις μεταξύ τους διαφορές στη σχετική παραγωγή. Έτσι προέκυψε η ανάγκη να δημιουργηθούν νέες κατευθυντήριες γραμμές που προσαρμόζονται στο αβέβαιο οικονομικό και πολιτικό διεθνές περιβάλλον. Τον Μάρτιο του 2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύθηκε με την νέα στρατηγική 'Ευρώπη 2020', που στοχεύει στην ανάπτυξη της καινοτόμου δράσης και εστιάζει σε τρεις προτεραιότητες: *Έξυπνη-Βιώσιμη-Χωρίς περιορισμούς Ανάπτυξη*. Η προσπάθεια αποσκοπεί η Ευρώπη να αποκτήσει «την πιο ανοικτή, δυναμική οικονομία παγκοσμίως, με σεβασμό στην κοινωνική συνοχή και στην προστασία του περιβάλλοντος». Ο πολιτισμός σε αυτό το πλαίσιο παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη των κρατών-μελών και στη μεταξύ τους συνεργασία⁵².

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή προχώρησε στη χάραξη ενός μέσο-μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου δράσης για την υλοποίηση της στρατηγικής 'Ευρώπη 2020', το οποίο θέτει ποσοτικούς στόχους σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Τα κράτη-μέλη υποχρεούνται για την οικονομική τους ανάκαμψη να δημιουργήσουν νέες και βιώσιμες θέσεις εργασίας και στον χώρο του πολιτισμού. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις βασικές δράσεις του νέου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2014-2020:

⁵¹ European Commission, 2011b.

⁵² Βλαντού, Α. (2011). «Ευρώπη 2020: Ο πολιτισμός ως παράγων στήριξης της κοινής ευρωπαϊκής πορείας», *Νόμος και Φύση* (δικτυακός τόπος) [ανακτήθηκε από: <http://nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=4217&lang=1&catid=1> στις 15/3/2014] και Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (2013). *Γνωμοδότηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI) με θέμα: «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Ωθηση στους τομείς του πολιτισμού και της δημιουργίας για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση στην Ε.Ε.»*, CCMI/107.

Στρατηγική «Ευρώπη 2020»-Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2014-2020	
Πρόγραμμα	Βασικοί άξονες
«Δημιουργική Ευρώπη»	<ul style="list-style-type: none"> 🌐 Προώθηση της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας στην Ε.Ε. 🌐 Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τομέων του πολιτισμού και της δημιουργίας μέσω της αναμόρφωσης του ρυθμιστικού πλαισίου (περιορισμός διοικητικών ή γραφειοκρατικών διατυπώσεων, υποστήριξη διασυνοριακής δικτύωσης, δραστηριότητες συμπράξεων και αλληλοδιδαχής). 🌐 Σύσταση μηχανισμών χρηματοδότησης μέσω των οποίων θα παρέχονται εγγυήσεις για τη διευκόλυνση χορήγησης τραπεζικών δανείων σε μικρές επιχειρήσεις και οργανισμούς.
«Erasmus για όλους»	<ul style="list-style-type: none"> 🌐 Υποστήριξη των επενδύσεων σε εκπαίδευση και κατάρτιση. 🌐 Συμπράξεις ευρείας κλίμακας μεταξύ πανεπιστημίων, φορέων επαγγελματικής κατάρτισης και επιχειρήσεων. 🌐 Στήριξη των καινοτόμων επενδύσεων. 🌐 Μεγιστοποίηση της συμβολής του πολιτισμού ως εργαλείου τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης, πολεοδομικής αναγέννησης, προστασίας και ενίσχυσης της πολιτιστικής κληρονομιάς.
«Ταμεία πολιτικής για τη συνοχή»	<ul style="list-style-type: none"> 🌐 Ενδεικτικά, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο θα εξακολουθήσει να υποστηρίζει την αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς, ιδίως μέσω του LEADER (“Liaison Entre Actions de Développement de l’Économie Rurale”)-προγράμματος τοπικής ανάπτυξης που επιτρέπει σε τοπικούς φορείς να αναπτύσσουν μια περιοχή χρησιμοποιώντας το ενδογενές αναπτυξιακό δυναμικό της
«COSME»	<ul style="list-style-type: none"> 🌐 Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. 🌐 Ενθάρρυνση υιοθέτησης νέων επιχειρηματικών μοντέλων. 🌐 «Ευρωπαϊκά Βραβεία Αριστείας».
«Ορίζοντας 2020»	<ul style="list-style-type: none"> 🌐 Ενίσχυση των δραστηριοτήτων έρευνας και καινοτομίας. 🌐 Υποστήριξη των τεχνολογικών εξελίξεων και αξιοποίηση του βιομηχανικού δυναμικού.
«Συνδέοντας την Ευρώπη»	<ul style="list-style-type: none"> 🌐 Διευκόλυνση των δικτύων μεταφορών και ενέργειας. 🌐 Προώθηση των ψηφιακών δικτύων.

3.3. Διεθνή πολιτιστικά δίκτυα

3.3.1. Διεθνής Οργανισμός Παιδικών Βιβλίων (IBBY)

Στον ευρωπαϊκό χώρο, και συγκεκριμένα στη Ζυρίχη το 1953 ιδρύθηκε ο 'Διεθνής Οργανισμός Παιδικών Βιβλίων' (IBBY International Board on Books for Young People), ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός, ο οποίος εκπροσωπεί ένα διεθνές δίκτυο ατόμων παγκοσμίως, με σκοπό τα παιδιά να έρχονται πιο κοντά στα παιδιά.

Σκοπός της IBBY είναι αρχικά να προάγει τη διεθνή κατανόηση μέσα από τα παιδικά βιβλία. Τα βιβλία μπορούν να δώσουν στους νέους αναγνώστες μια ευρύτερη γνώση άλλων χωρών, αξιών και παραδόσεων και επομένως να βοηθήσουν στην ανάπτυξη καλής θέλησης μεταξύ των εθνών, υπηρετώντας έτσι την υπόθεση της ειρήνης. Επίσης, ο οργανισμός σε παγκόσμιο επίπεδο δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να έχουν πρόσβαση σε βιβλία υψηλού λογοτεχνικού και καλλιτεχνικού επιπέδου. Έτσι, τα παιδιά μέσω της ανάγνωσης γίνονται ενθουσιώδη και ενημερώνονται διασφαλίζοντας ίσες ευκαιρίες σε όλα τα παιδιά και τα βοηθά να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της σημερινής κοινωνίας. Η IBBY, παράλληλα, ενθαρρύνει την έκδοση και τη διανομή ποιοτικών παιδικών βιβλίων, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, προσφέρει υποστήριξη και εκπαίδευση σε όσους ασχολούνται με τα παιδιά και την παιδική λογοτεχνία και τέλος, ενθαρρύνει την πανεπιστημιακή έρευνα και μελέτη της Παιδικής Λογοτεχνίας⁵³.

Σήμερα περισσότερα από 65 εθνικά τμήματα ανά τον κόσμο συμμετέχουν στον οργανισμό. Η IBBY αντιπροσωπεύει χώρες με αναπτυγμένη εκδοτική παραγωγή και άλλες, όπου μόνο λίγοι αφοσιωμένοι πρωτοπόροι ασχολούνται με την έκδοση και προώθηση παιδικών βιβλίων. Τα τμήματα κάθε χώρας είναι οργανωμένα με πολλούς τρόπους και λειτουργούν σε εθνικό, περιφερειακό ή διεθνές επίπεδο. Μέλη είναι συγγραφείς, εικονογράφοι, εκδότες και επιμελητές εκδόσεων, δημοσιογράφοι και κριτικοί, μεταφραστές, εκπαιδευτικοί, πανεπιστημιακοί και φοιτητές, βιβλιοθηκονόμοι και βιβλιοπώλες, κοινωνικοί λειτουργοί και γονείς. Όπου δεν υπάρχει εθνικό τμήμα είναι δυνατή η ατομική συμμετοχή. Η κατευθυντήρια γραμμή και τα προγράμματα της IBBY καθορίζονται από την εκτελεστική επιτροπή, την

⁵³IBBY:<http://www.greekibby.gr/products5.php?wh=1&lang=1&the1id=14&the2id=15&theid=15&open1=14&open2=15>

οποία αποτελούν δέκα άτομα από διαφορετικές χώρες ένας πρόεδρος, οι οποίοι εκλέγονται ανά διετία από τα εθνικά τμήματα κατά τη γενική συνέλευση, στη διάρκεια των συνεδρίων της IBBY, οι οποίοι εργάζονται εθελοντικά. Τα έσοδα της IBBY είναι οι ετήσιες εισφορές των τμημάτων και συχνά απαιτείται ανεξάρτητη χρηματοδότηση για την υποστήριξη των δραστηριοτήτων της. Ο χειρισμός των υποθέσεων της IBBY γίνεται από τη γραμματεία της, με έδρα στη Βασιλεία της Ελβετίας.

Η IBBY ως μη κυβερνητικός οργανισμός έχει επίσημη παρουσία στην UNESCO και στη UNICEF και αναφορικά με το παιδικό βιβλίο είναι καθοριστικός υποστηρικτής των αρχών της διεθνούς συμβάσεως για τα δικαιώματα του παιδιού, που επικυρώθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη το 1993, έτσι προωθώντας το δικαίωμα του παιδιού στη συμμετοχή στη γενική εκπαίδευση και άμεση πρόσβαση στην πληροφόρηση προτρέπει τις χώρες να αυξάνουν την παραγωγή και διακίνηση των παιδικών βιβλίων.

Μία από τις σημαντικότερες δράσεις της IBBY είναι η οργάνωση συνεδρίων ανά δύο έτη σε διαφορετική χώρα, τα οποία δίνουν την ευκαιρία να συναντηθούν και να επικοινωνήσουν μέλη του οργανισμού και άνθρωποι που ασχολούνται με το παιδικό βιβλίο προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγή και η αναγνωσιμότητά του. Το έργο συνεπικουρούν η δράση της Γενικής Συνέλευσης, οι εκθέσεις ή οι εκδηλώσεις, όπως το Βραβείο Άντερσεν και η απονομή διπλωμάτων σε βιβλία του τιμητικού πίνακα της IBBY.

Ακόμη, αποτέλεσμα των συστηματικών δράσεων του οργανισμού είναι το Κέντρο Τεκμηρίωσης βιβλίων για παιδιά με ειδικές ανάγκες, ένας κατάλογος με βιβλία από όλες τις χώρες που απευθύνονται σε παιδιά με ειδικές ανάγκες. Στεγάζεται στο Δημοτικό Κέντρο για Παιδιά και Νέους με Αναπηρίες στο Baerum, ένα προάστιο στο Όσλο της Νορβηγίας. Τέλος, εκδίδεται το τριμηνιαίο περιοδικό Bookbird που καλύπτει πολλές πλευρές της παγκόσμιας παιδικής λογοτεχνίας. Τα άρθρα του επικεντρώνονται σε θέματα διεθνούς ενδιαφέροντος. Στις στήλες του παρουσιάζονται συγγραφείς, εικονογράφοι, επισκοπήσεις της παιδικής λογοτεχνίας διαφόρων χωρών και προτάσεις βιβλίων. Το Bookbird προβάλλει επίσης προγράμματα προώθησης της φιλαναγνωσίας και δημοσιεύει νέα και δραστηριότητες της IBBY.

3.3.2. Ευρασιατικός διάλογος (ASEM)

Σημαντικός μοχλός της ευρωπαϊκής πολιτιστικής πολιτικής είναι τα διάφορα διεθνή πολιτιστικά δίκτυα που δημιουργούνται και ενισχύουν τη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών. Το δίκτυο ASEM που ιδρύθηκε το 1996 φέρνει σε επαφή και επικοινωνία ευρωπαϊκές χώρες με είκοσι ασιατικές χώρες. Τα θέματα που συζητούνται στο πλαίσιο του δικτύου είναι κυρίως πολιτικής, οικονομικής και πολιτιστικής φύσεως με στόχο να ενδυναμωθούν οι σχέσεις των δύο ηπείρων⁵⁴.

3.3.3. Πρωτοβουλία Αδριατικής-Ιονίου

Στο πλαίσιο της 'Πρωτοβουλίας Αδριατικής-Ιονίου' από το 2000 οι χώρες της νότιας Ευρώπης⁵⁵ σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συνεργάζονται με σκοπό την ανάπτυξη και την ευημερία της περιοχής μέσω της στενής συνεργασίας. Παράλληλα, επιδιώκεται η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και εμβάθυνση μέσω της αμοιβαίας κατανόησης, των σχέσεων καλής γειτονίας, της προώθησης της δημοκρατίας, της ασφάλειας, της οικονομίας της αγοράς κ.ά. Στον τομέα του πολιτισμού τα συνεργαζόμενα κράτη αποσκοπούν στην προστασία και στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και στη μεταφορά τεχνογνωσίας στον τομέα της πολιτιστικής διαχείρισης και συντήρησης μνημείων κατά μήκος της Αδριατικής-Ιονίου. Τέλος, έχει δημιουργηθεί ένα πλέγμα εθνικών μουσείων αυτών των χωρών σε συνεργασία με την UNESCO για την αναζήτηση και την επίλυση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα μουσεία αυτά⁵⁶.

⁵⁴ (<http://www.aseminfoboard.org/history.html>).

⁵⁵ Οι χώρες που συμμετέχουν στην Πρωτοβουλία είναι οι εξής: Ελλάδα, Ιταλία, Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Αρμενία, Κροατία, Σλοβενία και Σερβία-Μαυροβούνιο.

⁵⁶ Λαμπροπούλου, Δ. (2006). *Η διεθνής προβολή του ελληνικού πολιτισμού*, (αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία), Αθήνα: Εθνική Σχολή Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σ. 51.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΕΛΛΑΔΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ο σχεδιασμός, η οργάνωση και η άσκηση της εθνικής πολιτιστικής πολιτικής είναι ένας τομέας των εργασιών κάθε χώρας που έχει ιδιαίτερος αναπτυχθεί τις τελευταίες δεκαετίες, καθώς ο πολιτισμός, όπως προαναφέρθηκε σε προηγούμενα κεφάλαια αποτελεί σημαντικό πεδίο ενεργειών για την οικονομική ανάπτυξη και την προβολή της σε διεθνές και παγκόσμιο επίπεδο.

Η Ελλάδα ως μια χώρα με μακραίωνη ιστορία και πλούσιο πολιτισμό έχει επενδύσει πολύ σοβαρά στην προβολή των πολιτιστικών της αγαθών με σκοπό την πολύπλευρη ανάπτυξή της. Η ιστορική εξέλιξη της άσκησης της πολιτιστικής πολιτικής της χώρας εντοπίζει το πρώτο ενδιαφέρον μετά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα, καθώς καθ' όλη την προηγούμενη περίοδο η κοινωνικοπολιτική κατάσταση στη χώρα δεν επέτρεπε ο πολιτισμός να βρίσκεται στις προτεραιότητες της κρατικής μέριμνας. Ωστόσο, γίνονται οι πρώτες προσπάθειες να θεσπιστεί ένα νομικό πλαίσιο για τη ρύθμιση διάφορων πολιτιστικών ζητημάτων και ιδρύονται οι πρώτοι θεμελιώδεις πολιτιστικοί θεσμοί⁵⁷.

Σημείο ορόσημο της έναρξης της ελληνικής πολιτιστικής πολιτικής είναι η ίδρυση του Υπουργείου Πολιτισμού τη δεκαετία του 1970. Η περίοδος της μεταπολίτευσης δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες προκειμένου να ωριμάσει η άποψη ότι η ανάπτυξη της χώρας μπορεί να στηριχθεί σε σημαντικό βαθμό στον πολιτισμό της. Έτσι σχεδιάζονται τα γνωστά *‘Πενταετή Προγράμματα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης’* για την περίοδο 1978-1982, τα οποία χαρακτηρίζονται από συντηρητικότητα, καθώς δεν πηγάζουν από κάποια συστηματική και οργανωμένη πολιτιστική πολιτική και αποσκοπούν κυρίως *«στη διατήρηση και στην προστασία των στοιχείων του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, στην άνοδο της πολιτιστικής στάθμης και στην ενθάρρυνση της πνευματικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας»*⁵⁸.

Η επόμενη δεκαετία χαρακτηρίζεται από εντονότερες και συστηματικότερες ενέργειες στο σχετικό πεδίο και προτείνονται δύο νέα *‘Πενταετή Προγράμματα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης’*, για τις περιόδους 1983-1987 και 1988-1992. Τα προγράμματα αυτά διακρίνονται για τον εμπλουτισμό και την πληρότητα των σκοπών τους και εφαρμόστηκε μόνο το πρώτο, καθώς την περίοδο αυτή έχουμε

⁵⁷ Κόνσολα, Ντ. (2006). *Πολιτιστική ανάπτυξη...*, ό.π., σ. 173.

⁵⁸ *Ο.π.*, σσ. 176-177.

συχνές αλλαγές κυβερνήσεων και γενικότερα μια ταραγμένη κοινωνικοπολιτική κατάσταση. Το πρώτο επιδιώκει την καλλιέργεια και τη διεθνή προβολή των αξιών του ελληνικού πολιτισμού, την αποτελεσματική προστασία της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς, την ευρεία διάδοση και αύξηση των ευκαιριών πρόσβασης στα πολιτιστικά αγαθά για όλους/-ες τους πολίτες και την στήριξη της καλλιτεχνικής και πνευματικής δημιουργίας⁵⁹.

Στη δεκαετία του 1990 στον τομέα της πολιτιστικής πολιτικής υλοποιούνται διάφορα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Β΄ και Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης που προωθούν σε κάποιο βαθμό την προβολή των πολιτιστικών αγαθών της χώρας, ωστόσο στο Β΄ Πλαίσιο ο πολιτισμός συνδέεται άμεσα με τον τουρισμό και αντιμετωπίζονται ως ένα με αποτέλεσμα τη μερική προβολή του. Από την άλλη, στο Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (2000-2006) ο πολιτισμός αυτονομείται⁶⁰.

Στην Ελλάδα έχει διαμορφωθεί ένα σύστημα πολιτιστικής διοίκησης από τρία υπουργεία, το Υπουργείο Εξωτερικών που είναι ο βασικότερος φορέας της, το Υπουργείο Πολιτισμού και το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Το έργο των συναρμόδιων υπουργείων για την πολιτική που θα ακολουθηθεί στον τομέα της διατήρησης, της προβολής και της ανάπτυξης του ελληνικού πολιτισμού πλαισιώνεται και αναπτύσσεται σε ένα ευρύτερο φάσμα φορέων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ιδιωτικών⁶¹.

Το Υπουργείο Πολιτισμού είναι ο κρατικός φορέας που έχει αναλάβει την προστασία, τη διάσωση, την ανάδειξη και την προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και παράλληλα, την προώθηση και την ανάπτυξη της τέχνης στην Ελλάδα. Οι οργανωτικές μονάδες του Υπουργείου διακρίνονται στην κεντρική υπηρεσία, τις περιφερειακές υπηρεσίες και τις ειδικές περιφερειακές υπηρεσίες. Στις κεντρικές υπηρεσίες ανήκουν α) η Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, β) η Γενική Διεύθυνση Αναστήλωσης Μουσείων και Τεχνικών Έργων, γ) η Γενική Διεύθυνση Σύγχρονου Πολιτισμού, δ) η Γενική Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης και ε) άλλες υπηρεσίες. Οι περιφερειακές υπηρεσίες αποτελούνται από τις εξής: α) τις Εφορείες Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων, β) τις Εφορείες

⁵⁹ Κόνσολα, Ντ. (2006). *Πολιτιστική ανάπτυξη...*, ό.π., σσ. 178-179.

⁶⁰ Ό.π., σσ. 182-188 και Zorba, M. (2009). "Conceptualizing Greek cultural policy The non-democratization of public culture", *International Journal of cultural policy*, 15 (3), pp. 245-259.

⁶¹ Κόνσολα, Ντ. (2006). *Πολιτιστική ανάπτυξη...*, ό.π., σ. 195 και Dallas, C. (2010). Country Profile. Greece, in: *Council of Europe/ERICArts: Compendium of Cultural policies and trends in Europe*, [ανακτήθηκε από <http://www.culturalpolicies.net/web/index.php> στις 15/2/2014].

Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, γ) τις Εφορείες Νεωτέρων Μνημείων, δ) τις Υπηρεσίες Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων και ε) την Υπηρεσία Τεχνικών Έργων. Τέλος, οι ειδικές υπηρεσίες είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, το Μουσείο Ασιατικής Τέχνης, το Νομισματικό Μουσείο, το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης, το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών και το Επιγραφικό Μουσείο⁶².

Παράλληλα, λειτουργούν και άλλοι οργανισμοί του ίδιου Υπουργείου που προσφέρουν ευρύτερη δραστηριότητα σε περισσότερους τομείς. Πρόκειται για το *Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού*, του οποίου σκοπός είναι η προβολή του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής γλώσσας στο εξωτερικό. Επίσης, ο *Οργανισμός Προβολής Ελληνικού Πολιτισμού*, που αποσκοπεί στην ανάδειξη και στην προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς, και το *Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών*, ένα διεθνές πνευματικό κέντρο που υπάγεται στο Συμβούλιο της Ευρώπης και δραστηριοποιείται κυρίως στο αρχαίο δράμα, στην αρχαία ελληνική γλώσσα κ.ά. Τέλος, η πηγή χρηματοδότησης του Υπουργείου Πολιτισμού είναι ευρεία, καθώς τα χρήματα για τις ανάγκες του προέρχονται από τον τακτικό προϋπολογισμό της χώρας, τις δημόσιες επενδύσεις, το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων (ΤΑΠ), από τη δεκαετία του 1990 το Λόττο και τις κοινοτικές εισφορές από τα διάφορα Προγράμματα Στήριξης και την Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG⁶³.

Ο βαθμός εφαρμογής και υιοθέτησης των ευρωπαϊκών κατευθύνσεων δεν είναι ο ίδιος για όλες τις χώρες, με αποτέλεσμα άλλα κράτη-μέλη να έχουν αναπτύξει έναν δυναμικό χώρο πολιτιστικών βιομηχανιών, όπως η Αγγλία, η Σουηδία και η Ολλανδία και άλλες όπως η Ελλάδα και η Πορτογαλία να ακολουθούν με πολύ αργό ρυθμό⁶⁴. Στην Ελλάδα ο χώρος των πολιτιστικών βιομηχανιών δεν αποτελεί αυτόνομο τομέα της επίσημης πολιτιστικής πολιτικής, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στην Αυστρία και στη Γαλλία⁶⁵, κυρίως διότι η συγκρότηση μιας πολιτιστικής βιομηχανίας νέων

⁶² Φραγγεδάκη, Μ. (2010). *Πολιτιστική διαχείριση στο χώρο των μουσείων και η συμβολή των Δήμων: Η περίπτωση της «Τεχνόπολις» του Δήμου Αθηναίων*, (αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία), Αθήνα: Εθνική Σχολή Γπολικής Αυτοδιοίκησης, σσ. 19-20.

⁶³ Κόνσολα, Ντ. (2006). *Πολιτιστική ανάπτυξη...*, ό.π., σ. 205.

⁶⁴ Florida, R. & Tinagli, I. (2004). *Europe in the creative age*, Carnegie Mellon University Software Industry Center & Demos.

⁶⁵ Braun, E. & Lavagna, M. (2007). *An International Comparative Quick Scan of atonal Policies for Creative Industries*, Rotterdam: European Institute for Comparative Urban Research (EURICUR), σσ. 21-22.

μέσων μπορεί να μην αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα της πολιτιστικής πολιτικής, αλλά να επηρεάζεται και από άλλες γραμμές πολιτικής, όπως για παράδειγμα η πολιτική για τα μέσα, της πνευματικής ιδιοκτησίας, και κυρίως την πολιτική για την Κοινωνία της Πληροφορίας και το ψηφιακό περιεχόμενο.

Μόλις το 2012, στο κείμενο της 'Πρότασης για μια νέα πολιτιστική πολιτική' της Λευκής Βίβλου του Υπουργείου Πολιτισμού γίνεται αναφορά στις δημιουργικές βιομηχανίες, οι οποίες περιλαμβάνουν τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, τα ψηφιακά μέσα, τα πολυμέσα και τις ΤΠΕ ακολουθώντας αντίστοιχους ευρωπαϊκούς ορισμούς⁶⁶.

Ο τομέας πολιτισμού στην Ελλάδα δεν έχει υποβληθεί ιστορικά σε καμία διαδικασία αξιολόγησης και αποτίμησης των τελικών αγαθών και των αποτελεσμάτων του στην εθνική οικονομία, ωστόσο αυτή κρίνεται αναγκαία προκειμένου να πιστοποιηθεί αρχικά η ύπαρξη αυτή καθαυτή στην Ελλάδα και εν συνεχεία η συμβολή του στον τομέα της οικονομίας.

Η διαδικασία της συλλογής των δεδομένων, της ανάλυσης και ερμηνείας τους και εν συνεχεία της αξιοποίησής τους χαρακτηρίζεται από πολυπλοκότητα, διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό, κόστος και χρόνο. Όμως θα επιτρέψει την ποσοτική μέτρηση της επίδρασης του τομέα του πολιτισμού στην υπόλοιπη οικονομία, με αποτέλεσμα να οργανωθεί και να προγραμματιστεί καλύτερα οι οικονομική και πολιτιστική πολιτική⁶⁷.

Ωστόσο, στην προσπάθεια καταγραφής της ελληνικής εμπειρίας παρουσιάζονται ορισμένα προβλήματα τα οποία σχετίζονται με την έλλειψη κοινού ορισμού για τον τομέα του πολιτισμού και της δημιουργίας, την έλλειψη μιας στατιστικής βάσης των βασικών κοινωνικών και οικονομικών δεδομένων, τη διάσταση μεταξύ της μεθοδολογίας που χρησιμοποιείται στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και στην περικοπή των πόρων λόγω της οικονομικής κρίσης⁶⁸.

Τα σχετικά στοιχεία για τον τομέα του πολιτισμού και της δημιουργίας στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά περιορισμένα, ωστόσο μπορεί να σκιαγραφηθεί το προφίλ της χώρας στον συγκεκριμένο τομέα. Τα στοιχεία τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν είναι αυτά του διεθνούς εμπορίου τα οποία αν και παρουσιάζουν

⁶⁶ Υπουργείο Πολιτισμού, (2012). σσ. 16-18.

⁶⁷ Λαζαρέτου, Σ. (2014). *Η έξυπνη οικονομία: 'πολιτιστικές' και 'δημιουργικές' βιομηχανίες στην Ελλάδα, ... ό.π.* σ. 36.

⁶⁸ *Ο.π.*, σ. 37.

ραγδαία αύξηση του τομέα μεταξύ των ετών 2002-2011, δείχνουν επίσης, ότι το ισοζύγιο παραμένει αρνητικό.

Με βάση τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία της Πύλης Πολιτιστικών Φορέων μέχρι το 2011 έχουν εγγραφεί 1.082 πολιτιστικοί φορείς με έδρα κυρίως την Αττική, εκ των οποίων οι μισοί είναι αστικές και μη κερδοσκοπικές εταιρείες. Επίσης, στον κατάλογο των προστατευόμενων τοποθεσιών παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO για το 2010 η Ελλάδα κατέχει 19 τοποθεσίες σε σύνολο 911 από 15 χώρες παγκοσμίως ή 4 τοποθεσίες σε σύνολο 68 από τις χώρες της Ε.Ε. Παράλληλα, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, το 2012 λειτουργούσαν 165 μουσεία με συνολική επισκεψιμότητα 2.97 εκατ. ατόμων και 30 από αυτά είχαν ετήσια επισκεψιμότητα άνω των 10 χιλ. ατόμων. Το 2010 λειτουργούσαν 555 βιβλιοθήκες δημοτικές και δημόσιες. Κατά τη θεατρική περίοδο 2010-2011 ο αριθμός των έργων στα κρατικά και δημοτικά θέατρα και ορχήστρες ανήλθε σε 1.368 σε όλη τη χώρα με 4.674 παραστάσεις και 1,97 εκατ. εισιτήρια και εκθέσεις μεμονωμένων καλλιτεχνών ή ομάδων. Τέλος, για το 2011 οι αίθουσες τέχνης ανήλθαν σε 557 στις οποίες εκτέθηκαν περισσότερα από 23.000. έργα⁶⁹.

4.1. ‘Ο Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου’

Στην Ελλάδα πολύ νωρίς εμφανίστηκε η ανάγκη να προσεγγιστεί το παιδικό βιβλίο σε συλλογικό επίπεδο. Έτσι, το 1963, μια μικρή συντροφιά γυναικών, που την αποτελούσαν τρεις ποιήτριες, η Ρένα Καρθαίου, η Αλεξάνδρα Πλακωτάρη και η Ήβη Σκανδαλάκη (Μελισσάνθη), δύο συγγραφείς, η Άλκη Γουλμιά και η Ξένη Κερασιώτη, και τρεις βιβλιοθηκάριοι, η Στέλλα Ξεφλούδα, η Βενέτα Καμπά και η Μαρία Σάββα, είχαν την πρωτοβουλία για να ιδρυθεί ένα σωματείο με βασικές επιδιώξεις να ενώσει συγγραφείς, εικονογράφους, βιβλιοθηκάρχους, μεταφραστές, εκπαιδευτικούς, εκδότες, ψυχολόγους και όσους είχαν άμεση ή έμμεση σχέση με τα παιδιά και τα βιβλία των παιδιών⁷⁰.

Η κίνηση αυτή έτυχε θερμής υποδοχής και αποδοχής από το σύνολο των ανθρώπων των γραμμάτων και της εκπαίδευσης της χώρας. Έτσι, καθορίστηκαν οι βασικοί σκοποί του σωματείου ‘Ο Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου’ από τα

⁶⁹ Λαζαρέτου, Σ. (2014). *Η έξυπνη οικονομία: ‘πολιτιστικές’ και ‘δημιουργικές’ βιομηχανίες στην Ελλάδα, ... ό.π.* σσ. 45-47.

⁷⁰ Κύκλος του Παιδικού Ελληνικού Βιβλίου: <http://www.greekibby.gr/products6.php?wh=1&lang=1&the1id=90&theid=90&open1=90&open2=>

ιδρυτικά μέλη (Άρτεμις Νικολαΐδου, Γίτσα Καμπούρη, Ιφιγένεια Πάτρα, Κ. Σαραντόπουλος, Γιάννης Χατζίνης κ.ά.) και νομιμοποιήθηκε η ίδρυση του Κύκλου με την υπ' αριθμ. 633/69 απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών. Το καταστατικό, βάσει του οποίου λειτουργεί σήμερα ο Κύκλος, τροποποιήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των μελών στις 28 Δεκεμβρίου 1971, καθώς και από τη Γενική Συνέλευση των μελών στις 15 Μαΐου 1985. Έτσι από το 1969 ο Κύκλος αποτελεί μέλος του Διεθνούς Οργανισμού για το Παιδικό Βιβλίο⁷¹.

Οι βασικοί σκοποί του σωματείου είναι οι εξής:

- Η συνένωση και συνεργασία όλων όσοι μπορούν να βοηθήσουν την προαγωγή, διάδοση και κυκλοφορία των βιβλίων για νέους.
- Η καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας και του ενδιαφέροντος των παιδιών, των εφήβων, των εκπαιδευτικών και κάθε ενδιαφερομένου ενήλικου, για το ποιοτικό βιβλίο για παιδιά.
- Η προαγωγή του παιδικού και νεανικού βιβλίου με κάθε νόμιμο και πρόσφορο μέσο.
- Η προαγωγή και υποβοήθηση της επιστημονικής έρευνας για την παιδική και νεανική λογοτεχνία.
- Η συνεργασία με φυσικά ή νομικά πρόσωπα, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, τα οποία ασχολούνται με το βιβλίο για παιδιά και νέους⁷²

Το σωματείο, προκειμένου να υλοποιήσει τους παραπάνω σκοπούς παρουσιάζει μια συστηματική και μεθοδική δράση μέσω της οργάνωσης συνεδρίων, σεμιναρίων, ημερίδων και ομιλιών για την παιδική και νεανική λογοτεχνία. Επίσης, συμμετέχει με εκπροσώπους σε διεθνή συνέδρια, εκθέσεις και σεμινάρια του εξωτερικού. Ακόμη, συμμετέχοντας σε εκπομπές ραδιοφώνου και τηλεόρασης, τυπώνοντας και διανέμοντας δωρεάν ενημερωτικά φυλλάδια σε γονείς, νέους και παιδιά προσπαθεί να προωθήσει την ενημέρωση του αναγνωστικού κοινού για την παιδική λογοτεχνία. Επιπλέον, μεριμνά για τον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Παιδικού Βιβλίου (2 Απριλίου), απονέμει κάθε χρόνο βραβεία σε παιδικά και νεανικά βιβλία για τη συγγραφή και την εικονογράφηση, σε προσωπικότητες που με τη δράση τους συμβάλλουν στην ποιοτική άνοδο και στη διάδοση του παιδικού βιβλίου, όπως και σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι προωθούν

⁷¹ Κύκλος του Παιδικού Ελληνικού Βιβλίου:
<http://www.greekibby.gr/products6.php?wh=1&lang=1&the1id=90&theid=90&open1=90&open2=>

⁷² Ο.π.

σημαντικά την παιδική και νεανική λογοτεχνία. Βραβεύει κάθε χρόνο και εμπλουτίζει τις βιβλιοθήκες με εξαιρετική δράση, πετυχημένα προγράμματα φιλαναγωνσίας και προγράμματα προώθησης της παιδικής και νεανικής λογοτεχνίας μέσω των Νέων Τεχνολογιών. Επίσης, εμπλουτίζει βιβλιοθήκες απομακρυσμένων και υποβαθμισμένων περιοχών. Τέλος, προτείνει Έλληνες συγγραφείς και εικονογράφους για το διεθνούς κύρους βραβείο Άντερσεν της IBBY (Hans Christian Andersen Awards), γνωστό ως "μικρό Νόμπελ", και συμμετέχει στην κριτική επιτροπή. Στη Διεθνή Κριτική Επιτροπή για το βραβείο Άντερσεν την περίοδο 1972-1974 είχε συμμετάσχει ως μέλος η Αλεξάνδρα Πλακωτάρη, η ομότιμη καθηγήτρια Πανεπιστημίου Μαρία Μιράσγεζη (1990) και η Εύα Καλισκάμη (2012). Επίσης, η Επίτιμος Πρόεδρος του Κύκλου Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου διετέλεσε μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της IBBY (1998-2002) και Πρόεδρος της κριτικής επιτροπής για το Διεθνές Βραβείο Φιλαναγνωσίας IBBY-Asahi (2002 και 2003)⁷³.

⁷³ Κύκλος του Παιδικού Ελληνικού Βιβλίου:
<http://www.greekibby.gr/products6.php?wh=1&lang=1&the1id=90&theid=90&open1=90&open2=>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ο προσδιορισμός του όρου της «Παιδικής Λογοτεχνίας» ή «Λογοτεχνίας για παιδιά» είναι αλήθεια ότι έχει επιχειρηθεί πολλές φορές να αποσαφηνιστεί στο πλαίσιο ενός κλάδου της λογοτεχνίας έχει αποτελεί πλέον έναν αυτόνομο επιστημονικό χώρο. Ωστόσο, πρέπει να σημειώσουμε ότι όταν αναφερόμαστε στην Παιδική Λογοτεχνία, δεν αναφερόμαστε στο σύνολο της συγγραφικής παραγωγής για παιδιά, στην οποία ενδεχομένως να περιλαμβάνονται και χαμηλής ποιότητας κείμενα, αλλά στην τέχνη του λόγου που καλλιεργείται από ενήλικες και απευθύνεται κατά κύριο λόγο στα παιδιά. Με άλλα λόγια, είναι το σύνολο των κειμένων που είναι σε θέση να συμβάλουν στην ψυχαγωγία των παιδιών και στην πνευματική τους καλλιέργεια, δηλαδή στην ανάπτυξη της ικανότητάς τους να αντιλαμβάνονται την ομορφιά, να ωριμάσει η προσωπικότητα και να διαμορφώσουν μια ελεύθερη συνείδηση. Άλλωστε, η *Παιδική Λογοτεχνία* περιλαμβάνει α) κείμενα πρωτότυπης παραγωγής, β) κριτικά κείμενα, τα οποία εντάσσονται στον ευρύτερο χώρο της θεωρίας της λογοτεχνίας και της κριτικής, και γ) εργασίες, οι οποίες προσεγγίζουν την πρωτότυπη παραγωγή της *Παιδικής Λογοτεχνίας* κατά τρόπο ερμηνευτικό και διδακτικό.

Η Παιδική Λογοτεχνία είναι ένας κλάδος που τα τελευταία χρόνια γνωρίζει μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο όρος οπωσδήποτε οδηγεί σε διάκριση από τη Λογοτεχνία για Ενήλικους, ωστόσο οι δύο χώροι βρίσκονται σε συνεχή επικοινωνία και σχέση, καθώς η Λογοτεχνία για Παιδιά διαβάζεται από ενηλίκους π.χ. για τον έλεγχο της καταλληλότητας κάποιου βιβλίου ως αναγνώσματος για παιδιά και ο ένας χώρος τροφοδοτεί τον άλλο, αφού πολλά βιβλία για παιδιά διασκευάζονται για ενήλικες, ώστε να διαπιστώνεται μια αμφίδρομη σχέση μεταξύ των δύο χώρων.

Οι προσπάθειες των ερευνητών και ειδικών να ορίσουν με ακρίβεια τον όρο παρουσιάζει κοινή πορεία. Αρχικά προσδιορίζεται ο όρος «λογοτεχνία» και προχωρούν εν συνεχεία στην αποσαφήνιση του όρου Παιδική Λογοτεχνία, στη συνέχεια επιχειρούν να εντοπίσουν και να περιγράψουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της παιδικής ηλικίας. Έτσι για την Isabelle Jan η λογοτεχνία για παιδιά υφίσταται μόνο μετά τη διάκριση παιδιού και ενήλικα. Έτσι ο αυθορμητισμός, η αποδοχή της πνευματικής υπεροχής, οι ψυχολογικοί εξαναγκασμοί, η συναισθηματική προσήλωση

σε ώριμα πρόσωπα, η αδυναμία κριτικής σκέψης, ο βαθμός απόσπασης προσοχής των παιδιών διαφέρει σημαντικά από των ενηλίκων⁷⁴.

Η Rebecca Lukens προσεγγίζοντας τον όρο, συμπεραίνει ότι τα παιδιά διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τις εμπειρίες και όχι ως προς τη μορφή, επομένως η διαφορά έγκειται στο βαθμός που βιώνεται η εμπειρία. Αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η λογοτεχνία που απευθύνεται στα παιδιά διαφέρει από τη λογοτεχνία για ενηλίκους παρόλη την αμοιβαιότητα που υπάρχει ανάμεσά τους. Έτσι, η διαφορά της έντασης των εμπειριών και όχι το είδος αυτών επεκτείνεται και αφορά και στη διαφορά Παιδικής και Λογοτεχνίας για ενηλίκους. Άλλωστε, και τα δύο είδη λογοτεχνίας προσφέρουν την ίδια απόλαυση στους αναγνώστες τους⁷⁵.

Αντίθετα, ο Peter Hunt διαπίστωσε ότι υπάρχουν χαρακτηριστικά που καθιστούν εμφανώς διαφορετικά τα βιβλία για παιδιά και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα χαρακτηριστικά κάθε μορφής κειμένου είναι αναξιόπιστα. Πιστεύει ότι η παιδική λογοτεχνία είναι κατώτερη της λογοτεχνίας των ενηλίκων. Η οριοθέτηση της Παιδικής Λογοτεχνίας σε συσχέτισμό με την λογοτεχνία των ενηλίκων εμφανίζεται ξεκάθαρα στους θεωρητικούς του πολυσυστήματος: η λογοτεχνική παραγωγή είναι ένα πολυσύστημα που υποδιαιρείται σε σύστημα κανονικό (αναγνωρισμένο) και σε σύστημα μη κανονικό (μη αναγνωρισμένο). Υπάρχουν κώδικες που στην «ενήλικη» (την κανονική) λογοτεχνία πρέπει να τους σεβόμαστε και σε κάθε άλλη λογοτεχνία να μη μας νοιάζει. Έτσι, στην κατεστημένη και αναγνωρισμένη λογοτεχνία αντιπαρατίθεται οι άλλες λογοτεχνίες, η λογοτεχνία για παιδιά και άλλα είδη «περιθωριακών» λογοτεχνιών⁷⁶.

Ο παιδαγωγικός και αισθητικός ρόλος της παιδικής λογοτεχνίας έχει απασχολήσει αρκετά πολλούς μελετητές και έχουν διαμορφωθεί δύο βασικές τάσεις με την πρώτη να αναγνωρίζει το καλλιτεχνικό και αισθητικό στοιχείο των λογοτεχνικών κειμένων με κύριο σκοπό την ψυχαγωγία και ευχαρίστηση των παιδιών και τη δεύτερη να επισημαίνει κυρίως εκπαιδευτικούς στόχους της λογοτεχνίας για παιδιά. Αναφορικά με τον αισθητικό ρόλο της παιδικής λογοτεχνίας στη σχετική βιβλιογραφία αναφέρεται ότι τα κείμενα προσφέρουν απολαύσεις και συγκινήσεις μέσω της καταγραφής ανθρώπινων συγκινήσεων, εφοδιάζουν με εμπειρίες,

⁷⁴ Hunt, P. (1996). *International Companion...*, ό.π.

⁷⁵ Lukens, R. & Cline, R. (1995). *A Critical Handbook of Literature for Young Adults*, New York: Longman.

⁷⁶ Hunt, P. (1991). *International Companion Encyclopedia...*, ό.π., σσ. 43-45.

αποκαλύπτουν το κομμάτιασμα της ζωής, βοηθούν στην εστίαση της προσοχής στα ουσιώδη, αποκαλύπτουν τους κοινωνικούς θεσμούς και διευκρινίζουν τις αντιδράσεις και αποκαλύπτουν τη φύση ως μια δύναμη που επηρεάζει τον άνθρωπο.

Από την άλλη, όσοι υποστηρίζουν την παιδαγωγική λειτουργία του παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου, εντοπίζουν την ηθική και συναισθηματική διάστασή του. Ειδικοί επισημαίνουν την ύπαρξη της απόλαυσης στην ανακάλυψη των υποδειγμάτων γεγονότων, στην κατανόηση των χαρακτήρων και, ιδεών, στην πρόσληψη εικόνων και στην αποκρυπτογράφηση των διαπλοκών της γλώσσας. Επίσης, υποστηρίζεται ότι το παιδικό κείμενο έχει ως στόχο να καλλιεργήσει στο παιδί-αναγνώστη μια θετική συνείδηση κάποιων κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών που μοιράζονται από το συγγραφέα και το ακροατήριο. Τέλος, επιστήμονες, όπως η Joan I. Glazer αναγνωρίζουν τη συμβολή του παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου στον τομέα της ψυχολογικής ανάπτυξης και της διαπαιδαγώγησής του⁷⁷.

Η Λογοτεχνία για παιδιά παρουσιάζει μια πληθώρα κειμενικών ειδών, τα οποία διακρίνονται με βάση δύο συστήματα: α) τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του βιβλίου, το μέγεθος, το σχήμα, την ποιότητα του χαρτιού, τα τυπογραφικά, την εικονογράφηση και τον σχεδιασμό και β) το γένος⁷⁸ στο οποίο ανήκουν. Τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των βιβλίων τα κατατάσσουν στις εξής κατηγορίες: α) τα βιβλία παιχνίδια (Toy Books), τα οποία είναι εν μέρει παιχνίδι και εν μέρει βιβλίο και β) τα βιβλία με χοντρά φύλλα που έχουν ποικίλες μορφές και προορίζονται για πολύ μικρά παιδιά (Board Books), τα οποία προορίζονται κυρίως για παιδιά που αρχίζουν να μπουσουλάνε και είναι τυπωμένα σε χαρτόνι και είναι συχνά γυαλιστερά. Όσον αφορά, στο γένος οι κατηγορίες των παιδικών λογοτεχνικών βιβλίων είναι οι εξής: α) τα κόμικς, β) τα εικονοβιβλία, τα οποία διακρίνονται στα μη λεκτικά βιβλία, στα εικονοβιβλία (Picture Books), στα εικονοβιβλία με ιστορίες (Picture Story Books), στα βιβλία αντίληψης (Concept Books), στα βιβλία «Αρχίζοντας Ανάγνωση» (Beginning-to Read Book), στα βιβλία με προβλέψιμη την εξέλιξη της ιστορίας (Predictable Books), στα βιβλία με κεφάλαια (Chapter Books) και γ) τα εικονογραφημένα βιβλία. Επίσης, με κριτήριο τον ήχο και τη μορφή της γραφής τα

⁷⁷ Glazer Joan (1991). *Literature for Young Children*, Prentice-Hall, Inc, New Jersey, σσ. 6-15.

⁷⁸ Με τον όρο 'λογοτεχνικά γένη' εννοούμε τις ευρύτερες λογοτεχνικές κατηγορίες, όπως ποίηση, πεζός λόγος, τραγωδία, κωμωδία κ.λπ. Για περισσότερα βλέπε: Ο ρόλος της ειδολογικής θεωρίας στην ερμηνεία και διδασκαλία της Λογοτεχνίας, στο: *Λογοτεχνία και εκπαίδευση* (επιμ. Αποστολίδου, Β. & Ε. Χοντολίδου), Τυπωθήτω-Γ. Δαρδανός, Αθήνα 1999, σσ.121-130.

κείμενα διαμορφώνουν την κατηγορία της πεζογραφίας και της ποίησης. Με βάση το περιεχόμενό τους τα κείμενα, επίσης, διακρίνονται σε κείμενα στα οποία η μυθοπλασία δεν είναι λογοτεχνική και στα κείμενα όπου κυριαρχεί η μυθοπλασία⁷⁹.

5.1. Θεωρίες ανάγνωσης παιδικής λογοτεχνίας

Στον χώρο της λογοτεχνίας υπάρχουν και εφαρμόζονται πολλές θεωρίες ανάγνωσης που δίνουν τη δυνατότητα στον αναγνώστη να προσεγγίσει ένα λογοτεχνικό κείμενο με πολλούς τρόπους. Για παράδειγμα μέσω της φεμινιστικής θεωρίας ο αναγνώστης διαφοροποιεί και ανασχηματίζει τον τρόπο με τον οποίο διαβάζει τα κείμενα, μέσω του αποδομισμού κατανοεί ότι οι λέξεις δεν εννοούν πάντα αυτό που «λένε», με τη θεωρία της αναγνωστικής ανταπόκρισης καταλαβαίνουμε ότι αυτό που διαβάζεται εξαρτάται από το ποιος το διαβάζει και κάτω από ποιες συνθήκες το διαβάζει, τέλος με τις κριτικές θεωρίες το ενδιαφέρον στρέφεται στην ιδεολογία και στην πολιτιστική προέλευση των υποθέσεων σχετικά με το τι είναι δίκαιο και άδικο, κακό ή καλό κλπ.⁸⁰.

Οι θεωρίες αυτές επιδιώκουν να απαντήσουν σε τρία καίρια ερωτήματα αναφορικά με α) την πηγή του νοήματος, β) τον στόχο του κειμένου και γ) τον τρόπο προσπέλασης του νοήματος κάθε κειμένου. Σχετικά με την πηγή υπάρχουν τέσσερις κατηγορίες λογοτεχνικών θεωριών, με την πρώτη να πιστεύει ότι πηγή εκπόρευσης του νοήματος είναι η έμπνευση του δημιουργού, γι' αυτό και υπάρχουν βιογραφικά στοιχεία του, τη γενικότερη εργογραφία, τις επιδράσεις που δέχτηκε, τη σχολή στην οποία εντάσσεται και την εποχή που ζει. Τα κείμενα αυτά είναι αυστηρώς λογοτεχνικά χωρίς να περιλαμβάνουν κείμενα πληροφοριακού υλικού και χαρακτήρα ή κείμενα επιχειρηματολογίας. Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται οι θεωρίες που πιστεύουν ότι ο παραγωγός του κειμένου-νοήματος δεν είναι ο ίδιος ο λογοτέχνης, αλλά παράγοντες εξωτερικοί κοινωνικής φύσεως. Έτσι, η κυρίαρχη ιδεολογία, το συλλογικό πνεύμα, η ταξική συνείδηση και άλλοι κοινωνικοί παράγοντες ευθύνονται για την παραγωγή του κειμένου. Στην επόμενη κατηγορία, το ενδιαφέρον

⁷⁹Glazer Joan (1991). *Literature for Young Children...*, ό.π., σσ. 26-38.

⁸⁰ Παπαντωνιάκης, Γ. (2003). *Εισαγωγή στην Παιδική Λογοτεχνία. Θεωρία και Πράξη*, (ανακτήθηκε στις 15/08/2014, από το <http://www.rhodes.aegean.gr/ptde/personel/papantonakis/%CE%A0%CE%91%CE%99%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%A7%CE%9D%CE%99%CE%91%20%20%CE%B8%CE%95%CE%A9%CE%A1%CE%99%CE%91%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%A0%CE%A1%CE%91%CE%9E%CE%97%20%202006-2007.pdf>), σ. 42.

επικεντρώνεται στο ίδιο το κείμενο (κειμενοκεντρική θεώρηση) και έτσι το κείμενο θεωρείται ως ο μοναδικός παραγωγός του νοήματος. Η τελευταία κατηγορία περιλαμβάνει τις θεωρίες εκείνες που δίνουν προτεραιότητα στον αναγνώστη. Οι θεωρίες της πρόσληψης και της αναγνωστικής ανταπόκρισης, προωθούν την ιδέα ότι η βασική πηγή του νοήματος του κειμένου είναι ο ίδιος ο αναγνώστης, ο οποίος από παθητικός αναγνώστης μετασχηματίζεται σε συνδημιουργό του νοήματος⁸¹.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ού} αιώνα διαμορφώθηκαν οι υπάρχουσες θεωρίες λογοτεχνίας με πρώτες αυτές που προσεγγίζουν το κείμενο στηριζόμενες στα βιογραφικά στοιχεία του συγγραφέα, την εποχή που έζησε καθώς πιστεύουν ότι αυτά επηρεάζουν όσα γράφει. Από την άλλη, η κειμενοκεντρική προσέγγιση οι οποίες με σοβαρά ερείσματα στη γλωσσολογία βάζουν στην πρώτη θέση τον αναγνώστη ως φορέα του νοήματος. Τέλος, γύρω από το τρίπτυχο δημιουργός-νόημα-αναγνώστης-διαμορφώθηκαν νέες θεωρίες που άπτονται της γραμματολογίας, της γλωσσολογίας, της θεωρίας της λογοτεχνίας και της διδακτικής⁸².

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας θα παρουσιαστούν με συντομία οι βασικότερες θεωρίες λογοτεχνίας που μπορούν να εφαρμοστούν στους αναγνώστες παιδικής ηλικίας: α) η φιλολογική/ερμηνευτική θεωρία, β) η φορμαλιστική θεωρία, γ) η δομιστική θεωρία, δ) η νεοκριτική θεωρία/νεοκριτικισμός, ε) η θεωρία της πρόσληψης και της αναγνωστικής ανταπόκρισης και στ) η κειμενογλωσσολογική θεωρία.

Η φιλολογική-ερμηνευτική θεωρία μοιάζει με τη θεωρία της βιογραφίας η οποία προσπαθεί να προσεγγίσει το νόημα του κειμένου στηριζόμενοι σε εξωκειμενικά στοιχεία του κειμένου. Η προσέγγιση αυτού του είδους πραγματοποιείται σε δύο φάσεις, κατά την πρώτη ο αναγνώστης ανιχνεύει τι λέει ο συγγραφέας-ποιητής και με ποιον τρόπο το λέει. Στη δεύτερη επιδιώκει να ανιχνεύσει τι θέλει να πει ο συγγραφέας ή ποιητής και ποιο είναι το βαθύτερο νόημα του κειμένου. Σε γενικές γραμμές αυτή η θεωρία στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στους παράγοντες εκείνους που επηρέασαν και διαμόρφωσαν το κείμενο και που σχετίζονται όχι τόσο με τον λογοτέχνη όσο με ιστορικά και κοινωνικά δεδομένα⁸³.

⁸¹ Παπαντωνάκης, Γ. (2003). *Εισαγωγή στην Παιδική Λογοτεχνία...*, ό.π.

⁸² *Ο.π.*

⁸³ *Ο.π.*, σ. 44.

Η νεοκριτική θεωρία με σημαντικότερο εκπρόσωπο τον J.A.A Richards στρέφει το ενδιαφέρον στο στοιχείο του κειμένου. Η συγκεκριμένη θεωρία πιστεύει ότι τα λογοτεχνικά κείμενα είναι αυτοτελείς δημιουργίες που έχουν οργανική ενότητα, αποτελούν ένα σύστημα κλειστό προς εξωτερικές επιδράσεις. Έτσι η ανάγνωση του κειμένου επιδιώκει να ερμηνεύσει το κείμενο με βάση της αντιθέσεις, τις αμφισημίες, τις μεταφορές κλπ. Ο Richards, ως εκπαιδευτικός, πρότεινε το μοντέλο της τετραπλής ανάγνωσης των κειμένων που προωθεί την ανάδειξη σε σύνολο της σημασίας, των συναισθημάτων, του τόνου και των προθέσεων του κειμένου⁸⁴.

Ο φορμαλισμός, θεωρία του 20ού αιώνα που διαμορφώθηκε από Ρώσους φορμαλιστές και τη Σχολή της Πράγας, αποτελεί την πρώτη κειμενοκεντρική θεώρηση. Η προσέγγιση αυτή προσπαθεί να απαλλάξει τα κείμενα από υποκειμενικά στοιχεία. Θεωρούν τη λογοτεχνία τέχνη του λόγου και επικεντρώνονται στη λογοτεχνικότητα του κειμένου, την οποία ανακαλύπτουν στο ανοίκειο και τις τεχνικές που τη διασφαλίζουν. Η απόκλιση από τη γλωσσική νόρμα για τους φορμαλιστές αποτελεί βασική επιδίωξη καθώς πιστεύουν ότι η ανοικείωση αυτή είναι εξωτερίκευση του βιώματος, το οποίο λειτουργεί μέσα σε συγκινησιακό πλαίσιο. Η ανάγνωση επιδιώκει στον εντοπισμό της αισθητικής συγκίνησης που βιώνει ο αναγνώστης μέσα από την ανοικειότητα και τη μουσικότητα της λογοτεχνικής γλώσσας και το «νοηματικό φορτίο της μυθοπλασίας»⁸⁵.

Ο δομισμός ή στρουκτουραλισμός κινούνται μέσα στο πλαίσιο των θεωριών του C. Levi Strauss, L. Althusser, R. Barthes κ.ά., οι οποίοι πιστεύουν ότι ο κόσμος είναι οργανωμένος σε συστήματα τα οποία σχετίζονται με εσωτερικές σχέσεις. Αυτές οι ίδιες δομές διαμορφώνουν ένα λογοτεχνικό έργο και ο δομισμός προσδοκά να ανιχνεύσει. Οι δομιστές στα λογοτεχνικά κείμενα επικεντρώνονται στο να αναδείξουν τις κειμενικές δομές και τις συμβάσεις μέσω των οποίων ο γραπτός λόγος αποκτά κειμενικότητα και το κείμενο γίνεται κατανοητό. Στόχος των δομιστών είναι να αποκαλύψουν τη δομή ενός κειμένου στο σύνολό της, τα μέρη από τα οποία απαρτίζεται και τέλος τις σχέσεις που διέπουν τις επιμέρους δομές. Γι' αυτό, ξεκινώντας από τις δομές επιφάνειας, προσπαθούν να εντοπίσουν τα αφηγηματικά στοιχεία ενός κειμένου, το χώρο, τα πρόσωπα, τη δράση τους και να αναδείξουν τις δομές βάθους ενός λογοτεχνικού κειμένου⁸⁶.

⁸⁴ Παπαντωνάκης, Γ. (2003). *Εισαγωγή στην Παιδική Λογοτεχνία...*, ό.π., σ. 44.

⁸⁵ *Ο.π.*, σ. 45.

⁸⁶ *Ο.π.*

Επιπλέον, η θεωρία της πρόσληψης και της αναγνωστικής ανταπόκρισης αμφισβητεί την αυτονομία του κειμένου και δίνει προτεραιότητα στον αναγνώστη. Το κείμενο δηλαδή δεν εμπεριέχει ένα και μοναδικό νόημα που δημοσιοποιεί κωδικοποιημένο ο συγγραφέας αλλά παίρνει το νόημά του από τον αναγνώστη. Η θεωρία της πρόσληψης τονίζει τον ρόλο του αναγνώστη, ο οποίος ανακαλύπτει μια απροσδιοριστία στο κείμενο την οποία προσπαθεί να προσδιορίσει τονίζοντας τα αφηγηματικά κενά που εντοπίζει στο κείμενο. Ο αναγνώστης παύει να περιορίζεται στον παθητικό του ρόλο και μετασχηματίζεται σε συμπαραγωγό του κειμένου, εφόσον το νοηματοδοτεί ανάλογα με τις επιθυμίες του, τις προκαταλήψεις και τους, μύχιους ενδεχομένως, φόβους του. Κατά τη διαδικασία παραγωγής νοήματος λοιπόν ο αναγνώστης παρεμβαίνει δύο φορές, την πρώτη, όταν ο συγγραφέας συγγράφει, κατασκευάζει το κείμενό του, ως λανθάνων/ υπονοούμενος αναγνώστης (implied reader) κατά τον W. Iser, για να «επιβάλλει» στο συγγραφέα τα περιεχόμενα του έργου του και ως ερμηνευτής, ως νοηματοδότης του τελειωμένου πλέον και δημοσιευμένου κειμένου. Η θεωρία της αισθητικής της πρόσληψης προσπαθεί επίσης να δώσει απάντηση και στην παρουσία μηνύματος στο κείμενο σε σχέση με το συγγραφέα και τον αναγνώστη⁸⁷.

Τέλος, η κειμενογλωσσολογική θεώρηση συνδέει τη γλωσσολογία με τις θεωρίες της λογοτεχνίας. Βασικά στοιχεία αυτής της θεωρίας είναι η συνοχή, η συνεκτικότητα, η προθετικότητα, η αποδεκτικότητα, η καταστασιακότητα, η πληροφορικότητα και η διακειμενικότητα του κειμένου. Στο πλαίσιο της κειμενογλωσσολογικής θεωρίας ο αναγνώστης προσεγγίζει το κείμενο επιχειρώντας να ανιχνεύσει αυτά τα στοιχεία⁸⁸.

5.2. Ιστορική εξέλιξη του ελληνικού παιδικού βιβλίου

Η διάκριση των περιόδων από τις οποίες πέρασε η ελληνική Λογοτεχνία για Παιδιά στο πέρασμα των χρόνων, λαμβάνουμε υπόψη μας από τη μια τους σημαντικότερους δημιουργούς και από την άλλη το κλίμα και τη γενικότερη ατμόσφαιρα της εποχής. Κάθε χρονική τομή είναι συμβατική και στην πραγματικότητα ανύπαρκτη, αλλά εξυπηρετεί τη μεθοδικότερη διερεύνηση της λογοτεχνίας. Σχετικά με την ελληνική Παιδική Λογοτεχνία μπορούμε να

⁸⁷ Παπαντωνάκης, Γ. (2003). *Εισαγωγή στην Παιδική Λογοτεχνία...*, ό.π., σσ. 48-49.

⁸⁸ *Ο.π.*, σσ. 49-50.

διαπιστώσουμε τη διαφοροποίηση των βασικών της χαρακτηριστικών από εποχή σε εποχή. Η διαφοροποίηση αυτή όμως δεν βρίσκεται έξω από τις γενικότερες αλλαγές που συμβαίνουν στο νεοελληνικό έντεχνο λόγο και γενικά στο κλίμα της εκάστοτε εποχής. Από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους στον χώρο της Λογοτεχνίας κυριαρχούν δύο Σχολές, η Επτανησιακή, και η Α΄ Αθηναϊκή Σχολή. Οι εκπρόσωποι της Αθηναϊκής Σχολής εκφράζουν έναν έντονο και αρρωστημένο ρομαντισμό και προβάλλουν το αρχαϊζον πνεύμα ιδιαίτερα με τη χρήση της καθαρεύουσας. Η Επτανησιακή με κύριο εμπνευστή της τον Σολωμό εκφράζει το νεοκλασικισμό, την αναγέννηση του ελληνικού πνεύματος και της ελληνικής γλώσσας, δίνοντας έμφαση και στο νεοελληνικό πολιτισμό, ενώ έχει υιοθετήσει τη δημοτική γλώσσα. Σ' αυτήν την περίοδο, η παραγωγή παιδικών λογοτεχνικών βιβλίων βρίσκεται στο ξεκίνημά της, έχει έναν έντονα διδακτικό χαρακτήρα και δέχεται πολλές ξένες επιδράσεις, καθώς μεταφράζονται τα έργα πολλών ξένων συγγραφέων (Ντίκενς-Άντερσεν-Ντεφόου). Ταυτόχρονα, όμως, υπάρχουν και πρωτότυπα έργα, όπως 'Ο Γερόσταθης' (1858) του Λέοντος Μελά, ένα έργο που καλλιεργούσε τον ηθικό και εθνικό φρονηματισμό της ελληνικής νεολαίας για έναν περίπου αιώνα και 'Η Διάπλασις των παιδών' (1879), το πρώτο ελληνικό παιδικό περιοδικό. Στο τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα και παράλληλα με τους αγώνες για την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας κυριαρχούν οι προσωπικότητες των Ι. Ψυχάρη, Ν. Πολίτη κ.ά. Ο Ψυχάρης θα γράψει το πρώτο πεζογράφημα στη δημοτική γλώσσα με τίτλο 'Το ταξίδι μου' και ο Πολίτης θα στρέψει το ενδιαφέρον των λογίων στις δημιουργίες της λαϊκής παράδοσης. Οι εξελίξεις κυρίως στον χώρο της εκπαίδευσης και οι προσπάθειες για εκπαιδευτικές και παιδαγωγικές μεταρρυθμίσεις επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό και τη βιβλιογραφική παραγωγή στη λογοτεχνία για τα παιδιά. Η σύσταση του Εκπαιδευτικού Ομίλου (1910), η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση το 1917 προώθησαν σε σημαντικό βαθμό την ανανέωση των περιεχομένων και της γλώσσας των παιδικών βιβλίων. Σημαντικότερα παραδείγματα αυτής της περιόδου το βιβλίο της Πηνελόπης Δέλτα 'Για την Πατρίδα' (1909) και 'Τα ψηλά βουνά' του Ζαχαρία Παπαντωνίου (1918)⁸⁹.

⁸⁹ Κανατσούλη, Μ. (2002). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της Παιδικής Λογοτεχνίας σχολικής και προσχολικής ηλικίας*, Θεσσαλονίκη, σ. 32.

Η περίοδος του Μεσοπολέμου, αν και η οποία χαρακτηρίζεται από σημαντικά ιστορικά γεγονότα στο χώρο της λογοτεχνίας παρουσιάζει ενδιαφέρουσες γραφές, όπως τα κείμενα του Γρ. Ξενόπουλου και της Αντιγόνης Μεταξά (Θεία-Λένα). Στα χρόνια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η ίδρυση της 'Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς' (1955), μιας ομάδας γυναικών που φροντίζουν για την προώθηση του ελληνικού παιδικού βιβλίου και ιδιαίτερα για την παραγωγή βιβλίων που γράφονται για παιδιά στηριζόμενα στην ελληνική ιστορία, πολιτισμό και φύση συμβάλλει καθοριστικά στην εξέλιξη του χώρου⁹⁰.

Η περίοδος από τη δεκαετία του 1980 και εξής χαρακτηρίζεται από πολλούς ως η «άνοιξη» της Λογοτεχνίας για Παιδιά στην χώρα μας, καθώς σημαντικές αλλαγές σε πολλούς τομείς, κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό, εκπαιδευτικό κλπ. προετοιμάζουν ένα έδαφος πρόσφορο για πλούσια παραγωγή λογοτεχνικών παιδικών βιβλίων. Πιο συγκεκριμένα πολλαπλασιάζονται οι εκδόσεις για τα παιδιά, επιδιώκεται η κριτική και μελέτη της Παιδικής Λογοτεχνίας, προωθείται η καλή εικονογράφηση του παιδικού βιβλίου, γράφονται οι πρώτες γραμματολογίες, εμφανίζονται πολλοί και νέοι συγγραφείς, ενώ η ίδρυση των πανεπιστημιακών παιδαγωγικών τμημάτων συμβάλλει στη μεθοδικότερη μελέτη και έρευνα του επιστημονικού πεδίου. Όσον αφορά στα θέματα, το ιστορικό μυθιστόρημα παρουσιάζει μεγάλη προτίμηση, το οποίο ως είδος εμφανίστηκε με την ίδρυση της 'Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς', όπως επίσης, και το περιπετειώδες μυθιστόρημα, το οποίο συνδυάζει τη γνώση και την ενημέρωση των παιδιών με την ψυχαγωγία των ιστοριών μυστηρίου. Παράλληλα, εμφανίζεται το κοινωνικό μυθιστόρημα μέσα στη γενικότερη αναθεώρηση των σκοπών της Λογοτεχνίας για τα Παιδιά. Πλέον η παιδική λογοτεχνία επιδιώκει να αποδίδει ρεαλιστικά την πραγματικότητα, χωρίς άσκοπες ωραιοποιήσεις, αν και εμμένει σταθερά στην πεποίθηση ότι μαζί με το ρεαλισμό πρέπει να διαφυλαχθεί και ο λυρισμός. Έτσι, αναδεικνύονται πολλά νέα θέματα άμεσου κοινωνικού ενδιαφέροντος που απασχολούν τους νεότερους συγγραφείς, όπως η φύση και η προστασία του περιβάλλοντος, η ειρήνη, η έλλειψη επικοινωνίας των ανθρώπων, τα ναρκωτικά, ο χουλιγκανισμός κ.λπ. Τέλος, αναπτύσσεται το επιστημονικό μυθιστόρημα, που εντοπίζει και αναδεικνύει τα αρνητικά από την αλόγιστη χρήση της τεχνολογίας στον άνθρωπο. Το ύφος των σύγχρονων παιδικών λογοτεχνημάτων διαθέτει απλότητα και

⁹⁰ Κανατσούλη, Μ. (2002). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική...* ό.π., σ. 33.

ειλικρίνεια, αν και είναι κάποιες φορές υπεραπλουστευτικό, χωρίς πολύ διδακτισμό, ενώ προβάλλονται κυρίως οι ηθικές αξίες της εποχής μας⁹¹.

⁹¹ Κανατσούλη, Μ. (2002). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική...* ό.π., σ.34.

ΜΕΡΟΣ Β: ΕΡΕΥΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο:ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ (Ε.ΚΕ.ΒΙ)

Το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (Ε.ΚΕ.ΒΙ.) ιδρύθηκε το 1994 από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με σκοπό την εφαρμογή της εθνικής πολιτικής για την προώθηση του βιβλίου. Από τις 26 Μαρτίου 2014 καταργήθηκε ως αυτόνομος φορέας και ενσωματώθηκε στο Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού με τη δημοσίευση του ΦΕΚ Ν. 4250 με τίτλο: «*Διοικητικές Απλουστεύσεις-Καταργήσεις, Συγχωνεύσεις Νομικών Προσώπων και Υπηρεσιών του Δημοσίου Τομέα-Τροποποίηση Διατάξεων του Π.Δ. 318/1992 (Α' 161) και λοιπές ρυθμίσεις*».

Τον περασμένο Μάρτιο και στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας το Κέντρο ενσωματώθηκε στο Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, το οποίο ιδρύθηκε το 1992 με σκοπό την προβολή του ελληνικού πολιτισμού και τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας σε παγκόσμιο επίπεδο. Από την αρχή της λειτουργίας του δημιούργησε Παραρτήματα στην Οδησό, στην Αλεξάνδρεια και στο Βερολίνο, ενώ στο Λονδίνο, στη Βιέννη, στις Βρυξέλλες και στην Ουάσιγκτον λειτουργούν Γραφεία Εκπροσώπων. Την διετία 2007-2009 ίδρυσε εστίες Ελληνικού Πολιτισμού στην Τεργέστη, στο Βελιγράδι, στο Βουκουρέστι, στα Τίρανα, στη Σόφια και στη Μελβούρνη. Το Ίδρυμα προσφέρει μαθήματα ελληνικής γλώσσας, οργανώνει πολιτισμικές εκδηλώσεις, εκδίδει βιβλία και διαθέτει δανειστικές βιβλιοθήκες ανοικτές για το κοινό στα Παραρτήματά του. Το ίδρυμα είναι επικεφαλής του ελληνικού δικτύου του Ιδρύματος Anna Lidh για την Ευρωμεσογειακή Συνεργασία και μέλος της EUNIC (Ενωση Μορφωτικών Ινστιτούτων χωρών μελών της Ε.Ε).⁹². Έτσι, άλλαξε το καθεστώς λειτουργίας του. Έως σήμερα η κατάσταση δεν είναι ξεκάθαρη, καθώς πραγματοποιείται σταδιακά η μεταστέγαση του Κέντρου σε χώρους του Ιδρύματος με σκοπό να λειτούργησε εκ νέου στους κανονικούς του ρυθμούς. Η 'Βιβλιονέτ', η εγκυρότερη βάση δεδομένων που περιλαμβάνει πάνω από 180.000 τίτλους βιβλίων και πάνω από 100.000 δημιουργούς βρίσκει σιγά σιγά τους κανονικούς ρυθμούς λειτουργίας της και παράλληλα αναβαθμίζεται, ώστε να γίνει πιο εύκολη στη χρήση της. Παράλληλα, επιδιώκεται η επαναλειτουργία του προγράμματος 'Φιλαναγνωσία' που απευθύνεται σε χιλιάδες νεαρούς αναγνώστες και

⁹² <http://www.hfc.gr/wmt/webpages/index.php?lid=1&pid=2>).

εκπαιδευτικούς για την ανάπτυξη και καλλιέργεια της ανάγνωσης ανάμεσα στους μικρούς αναγνώστες. Παράλληλα, το ίδρυμα, σε συνεννόηση με τη Διεύθυνση Γραμμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού, ενισχύει και θέτει σε λειτουργία το πρόγραμμα 'Φράσις', το οποίο επιχορηγεί μεταφράσεις έργων αντιπροσωπευτικών του ελληνικού πολιτισμού, που εκδίδονται και κυκλοφορούν στο εξωτερικό σε ξένη γλώσσα. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα είναι κομβικής σημασίας για το σύνολο των δράσεων του Ε.Ι.Π.

Ιστορικά το ΕΚΕΒΙ ιδρύθηκε με το άρθρο 9 του Ν. 2273/94 στο οποίο προβλέπεται ότι το Κέντρο «*αποτελεί κοινωφελές νομικό πρόσωπο και έχει ως σκοπό τον καθορισμό, τον σχεδιασμό και την εφαρμογή εθνικής πολιτικής για την προώθηση του βιβλίου ως μορφωτικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού μέσου*» (Άρθρο 9, παρ. 2, Ν. 2273/94). Πιο αναλυτικά, ο οργανισμός επιδιώκει «*μέσα από πολλές πρωτοβουλίες, θεσμικές παρεμβάσεις και ειδικά προγράμματα, να ενισχύσει συνολικά το βιβλίο και ειδικότερα όλους εκείνους τους απαραίτητους κρίκους της αλυσίδας που συμβάλλουν στη δημιουργία του: συγγραφείς, μεταφραστές, εικονογράφους, επιμελητές, εκδότες, τυπογράφους, βιβλιοπώλες, βιβλιοθηκονόμους, λογοτεχνικούς πράκτορες, κριτικούς και βεβαίως, τους αναγνώστες*». Σοβαρή μέριμνα του Κέντρου είναι να λειτουργεί ως συντονιστής μεταξύ των προαναφερθέντων παραγόντων, να δημιουργεί νέους θεσμούς ενίσχυσης του βιβλίου, να πληροφορεί και να υποστηρίζει τους συντελεστές του καταγράφοντας όλες τις νέες εξελίξεις στο χώρο, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο ουσιαστικά στη δημιουργία ενός φιλικού περιβάλλοντος για τους ανθρώπους του εκδοτικού κόσμου. Στον επίσημο ιστότοπο του Κέντρου επιγραμματικά αναφέρεται η εξής στοχοθεσία του:

- ❖ ενίσχυση της ανάγνωσης στην Ελλάδα
- ❖ προβολή και προώθηση του ελληνικού βιβλίου στο εξωτερικό
- ❖ καταγραφή των φαινομένων του χώρου (Παρατηρητήριο του Βιβλίου)⁹³.

Η διοίκηση του κέντρου αποτελείται από εννεαμελές Διοικητικό Συμβούλιο και τον διευθυντή του κέντρου, που διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, ενώ στα μέλη του Συμβουλίου συμπεριλαμβάνεται υποχρεωτικά ο εκάστοτε προϊστάμενος της Διεύθυνσης Γραμμάτων του Υπουργείου. Στις αποφάσεις του κέντρου και στην προώθηση των στόχων του συμμετέχουν και συνεργάζονται εκδότες, συγγραφείς και μεταφραστές

⁹³ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=143>.

Έργο του ΕΚΕΒΙ είναι να προωθήσει την ανάγνωση στην Ελλάδα μέσα από δράσεις σε σχολεία αλλά και εκδηλώσεις όπως η Παγκόσμια Γιορτή Βιβλίου, οι θεματικές ημερίδες, τα αφιερώματα σε μεγάλους λογοτέχνες, οι εκθέσεις βιβλίου, η καθιέρωση του βραβείου αναγνωστών και το φεστιβάλ πρωτοεμφανιζόμενων συγγραφέων. Το ΕΚΕΒΙ συνεργάζεται με το Υπουργείο Πολιτισμού και φροντίζει την προβολή του ελληνικού βιβλίου στο εξωτερικό μέσω διαφόρων εκδηλώσεων, όπως τη συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις βιβλίου και τη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης. Επίσης, μεριμνάται η παρουσίαση των Ελλήνων συγγραφέων στο εξωτερικό, η ελληνική συμμετοχή σε διεθνείς εκδηλώσεις και η γνωριμία του ελληνικού βιβλίου σε ξένους φορείς⁹⁴.

Η δράση του Κέντρου στο εξωτερικό αποτελούσε έναν από τους σημαντικότερους τομείς στους οποίους δραστηριοποιείτο, καθώς σε συνεργασία με την Πανελλήνια Ομοσπονδία Εκδοτών Βιβλιοχαρτοπωλών (ΠΟΕΒ) συμμετείχε στις εξής διεθνείς εκθέσεις βιβλίου: Μαδρίτη-Βαρκελώνη, Βελιγράδι, Κωνσταντινούπολη, Παρίσι, Μπολόνια. Στις εκθέσεις του Λονδίνου, της Λειψίας, του Τορίνο, των Τιράνων, του Βουκουρεστίου κ.ά. στις οποίες δεν υπάρχει ελληνικό περίπτερο το Κέντρο εκπροσωπείται από εκπροσώπους. Επίσης, το Κέντρο, σε μια προσπάθεια άσκησης κοινής πολιτικής για το βιβλίο συνεργάστηκε για πρώτη φορά με άλλες τρεις χώρες, την Γαλλία, Γερμανία και Πολωνία, δημιουργώντας ένα κοινό περίπτερο και συμμετείχε στις πιο σημαντικές εκθέσεις του κόσμου, όπως του Μπουένος-Άιρες (Αργεντινή), τη Γουαδαλαχάρα (Μεξικό), του Σάο Πάολο (Βραζιλία) κ.ά. Παράλληλα, επιδιώκοντας τη διεύρυνση του κοινού του συμμετείχε και στην έκθεση βιβλίου στο Πεκίνο (2008). Τέλος, η Ελλάδα ως τιμώμενη χώρα φιλοξενήθηκε το 2001 στην Έκθεση της Φρανκφούρτης, το 2003 στην Έκθεση της Γενεύης, το 2004 στο Τορίνο και στη Μπολόνια.

Πέραν των δράσεων που προωθούν το συνολικό έργο του Κέντρου ως φορέα, το ΕΚΕΒΙ προωθεί και το ατομικό έργο και τη συγγραφική παραγωγή των Ελλήνων συγγραφέων, καθώς τους δίνει τη δυνατότητα να ταξιδέψουν στο εξωτερικό κατόπιν πρόσκλησης από εκδοτικούς οίκους του εξωτερικού, πανεπιστημια, πολιτιστικούς συλλόγους κλπ., ενώ ταυτόχρονα επιχορηγεί εκδηλώσεις για το ελληνικό βιβλίο και τη λογοτεχνία στο εξωτερικό. Ακόμη, διοργανώνει συναντήσεις ξένους φορείς του βιβλίου στην Ελλάδα προκειμένου να γνωστοποιηθεί η σύγχρονη λογοτεχνική

⁹⁴ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=143>

παραγωγή στο εξωτερικό και έτσι να φιλοξενηθούν μεταφρασμένα ελληνικά βιβλία σε βιβλιοπωλεία και βιβλιοθήκες των διάφορων ευρωπαϊκών χωρών. Οι περισσότερες συναντήσεις γίνονται στο «Σπίτι της Λογοτεχνίας» στην Πάρο, καθώς και στο πλαίσιο της Διεθνούς Έκθεσης Βιβλίου Θεσσαλονίκης.

Επιπροσθέτως, το ΕΚΕΒΙ συμμετείχε στην πρωτοβουλία του ΕΚΕΜΕΛ για τη διοργάνωση συναντήσεων ενημέρωσης μεταξύ εκδοτών, κριτικών λογοτεχνίας και μεταφραστών και αφιερωμάτων στους αρχαίους κλασσικούς συγγραφείς με σκοπό την ενεργοποίηση του γενικότερου ενδιαφέροντος για τα αρχαία κείμενα. Έτσι, κάθε δύο χρόνια οργανωνόταν στην Ελλάδα ένα συνέδριο με διεθνή συμμετοχή ερευνητών, ιστορικών και συγγραφέων. Τέλος, το ΕΚΕΒΙ παρουσίαζε σημαντικό έργο και στον χώρο των εκδόσεων με την έκδοση του περιοδικού ITHACA-BOOKS from Greece, ένα περιοδικό αφιερωμένο στη σύγχρονη ελληνική παραγωγή βιβλίων. Το περιοδικό κυκλοφορούσε δύο φορές τον χρόνο, την άνοιξη και το φθινόπωρο, λίγο πριν τις μεγάλες διεθνείς εκθέσεις βιβλίου και στέλνονταν δωρεάν σε επαγγελματίες του βιβλίου και σε αναγνώστες. Οι άνθρωποι του ΕΚΕΒΙ στόχευαν στην κυκλοφορία του περιοδικού πέραν της αγγλικής, στα γαλλικά, τα ισπανικά και τα γερμανικά. Το Κέντρο, επίσης, από τον Μάρτιο του 2005 κυκλοφορούσε τη μηνιαία εφημερίδα 'ΒΙΒΛΙΟνέα', η οποία έδινε πληροφορίες σχετικά με την παραγωγή βιβλίων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό⁹⁵.

⁹⁵ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=143>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η συγκεκριμένη εργασία έχει ως βασικό σκοπό να διερευνήσει «τη διαχείριση των πολιτιστικών βιομηχανιών στην Ε.Ε. μέσα από την περίπτωση της πολιτικής του ΕΚΕΒΙ στο παιδικό βιβλίο». *Ο βασικός σκοπός της εργασίας πλαισιώνεται και ενισχύεται από τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:*

- Ποια είναι η δράση του ΕΚΕΒΙ στο τομέα του παιδικού βιβλίου;
- Πώς επιτυγχάνεται η συνεργασία των δημιουργών (συγγραφέων, ποιητών, εικονογράφων κ.λπ.) παιδικών βιβλίων με το Κέντρο;
- Παρακολουθεί το Κέντρο τις διεθνείς εξελίξεις στο παιδικό βιβλίο;
- Συνεργάζεται το Κέντρο με φορείς του εξωτερικού για την προώθηση του παιδικού βιβλίου;

2.1. Μελέτη Περίπτωσης (Case Study)

Για τις ανάγκες της εργασίας μας αποφασίσαμε να χρησιμοποιήσουμε τη μελέτη περίπτωσης (case study) που αποτελεί χρήσιμο ερευνητικό εργαλείο στις επιστήμες της Κοινωνιολογίας, της Ψυχολογίας, της Παιδαγωγικής κ.λπ. Στη μελέτη περίπτωσης ο/η ερευνητής/-τρια εστιάζει το ενδιαφέρον του/της σε μια μονάδα, η οποία μπορεί να είναι ένα άτομο, ένα παιδί ή ένα σχολείο, μέσα στο πραγματικό του πλαίσιο⁹⁶. Σύμφωνα με τον Ξωχέλλη (2007), καθώς η μελέτη περίπτωσης ως εμπειρική έρευνα προσεγγίζει περιπτώσεις και όχι μεγάλα δείγματα, δίνει τη δυνατότητα στους/στις ερευνητές/-τριες να εμβαθύνουν στο υπό έρευνα αντικείμενο και να εξετάσουν σε βάθος όλες τις πτυχές⁹⁷.

2.2. Εργαλείο συλλογής δεδομένων: Ημιδομημένη συνέντευξη

Για τη συγκέντρωση των δεδομένων το μεθοδολογικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε είναι η συνέντευξη και ειδικότερα ο τύπος της ημιδομημένης συνέντευξης. Η ερευνητική συνέντευξη ορίζεται ως «η συζήτηση δύο ατόμων, η οποία αρχίζει με την πρωτοβουλία του ερευνητή και έχει στόχο τη συλλογή πληροφοριών, στοιχείων και ερευνητικών δεδομένων σχετικών με την έρευνα»⁹⁸.

⁹⁶ Cohen, L.& Manion, L. (1994). *Μεθοδολογία της Εκπαιδευτικής Έρευνας*, μτφ. Χ. Μητσοπούλου-Μ. Φιλοπούλου, Αθήνα, Μεταίχμιο, σσ. 152-153

⁹⁷ Ξωχέλλης, Π. (2005). *Ο εκπαιδευτικός στον σύγχρονο κόσμο*, Αθήνα: Τυπωθήτω.

⁹⁸ Cohen, L.& Manion, L. (1994). *Μεθοδολογία της Εκπαιδευτικής...*, ό.π.

Υπάρχουν τρία είδη συνεντεύξεων αναλόγως με τον τρόπο που οργανώνονται και διεξάγονται. Η *δομημένη συνέντευξη* στην οποία οι ερωτήσεις είναι αυστηρά καθορισμένες και από τις οποίες ο ερευνητής δεν μπορεί να παρεκκλίνει. Η *μη δομημένη ή μη κατευθυνόμενη ή ανοιχτή συνέντευξη*, στην οποία ο συνεντευκτής επεμβαίνει ελάχιστα, και ο ερωτώμενος έχει μεγαλύτερη ελευθερία απαντήσεων, και η *ημιδομημένη συνέντευξη* στην οποία παρέχεται σημαντική ελευθερία στον συνεντευκτή και μπορεί να τροποποιήσει κατά τη διάρκεια της συνέντευξης τη διαδικασία και τις ερωτήσεις⁹⁹.

2.3.1. Περιγραφή-δομή του οδηγού συνέντευξης της έρευνας

Στην παρούσα έρευνα συντάξαμε έναν οδηγό συνέντευξης¹⁰⁰ τον οποίο αποστείλαμε με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στην κα. Γεροκώστα και την κα. Χατζηγεωργίου τέως υπαλλήλους του ΕΚΕΒΙ, οι οποίες παρόλο το ιδιαίτερο ισχύον καθεστώς που ισχύει σήμερα για το Κέντρο, προθυμοποιήθηκαν να μας παράσχουν τις απαραίτητες πληροφορίες για την έρευνά μας. Ο οδηγός αποτελείται από δέκα (10) ερωτήσεις με τις οποίες επιχειρείται η πληρέστερη προσέγγιση και άντληση πληροφοριών για το πώς δραστηριοποιείτο το ΕΚΕΒΙ στον τομέα του παιδικού βιβλίου έως τη στιγμή της παύσης λειτουργίας του ως αυτόνομου οργανισμού.

⁹⁹ Κελπανίδης, Μ. (1991). *Μεθοδολογία της Παιδαγωγικής Έρευνας: στοιχεία Στατιστικής*, Θεσσαλονίκη: Κώδικας.

¹⁰⁰ Ο οδηγός συνέντευξης βρίσκεται στο Παράρτημα της εργασίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΕΒΙ-ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Η σημασία του παιδικού βιβλίου στην ανάπτυξη των παιδιών είναι αναγνωρισμένη από όλους, εκπαιδευτικούς, γονείς, παιδαγωγούς, ψυχολόγους κλπ. Το Υπουργείο Πολιτισμού το 2010 με υπουργό τον Παύλο Γερουλάνο χάραξε μια νέα στρατηγική για το βιβλίο και τη φιλιαναγωνσία. Το ΕΚΕΒΙ σεβόμενο την αξία του παιδιού βιβλίου επιδιώκει να καταστήσει τους μικρούς αναγνώστες κοινωνούς ενός μικρόκοσμου που παίρνει σάρκα και οστά μέσα από το παιχνίδι, την επαφή με το χαρτί και το μολύβι. Προτεραιότητα των δράσεων είναι το παιδί, που χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι αποτελεί το κλειδί για το μέλλον. Οι εκπαιδευτικές δράσεις με τη συνδρομή του ΕΚΕΒΙ συμβάλλουν στην ανακάλυψη της αναγνωστικής περιπέτειας και γοητείας από τα παιδιά μέσα από την ένταξη του βιβλίου στο ωρολόγιο σχολικό πρόγραμμα. Το ΕΚΕΒΙ μέσα από έρευνες που δείχνουν την κάμψη της αναγνωστικής συμπεριφοράς των Ελλήνων στις ηλικίες 14-25 επιδιώκει να δώσει εκ νέου στο βιβλίο το κύρος που του αναλογεί ως σημείου αναφοράς και κυρίαρχου πολιτιστικού μοχλού¹⁰¹.

Για να ικανοποιήσει το Κέντρο τον παραπάνω στόχο συνεργάζεται με το Υπουργείο Παιδείας και Δια Βίου Μάθησης, θέτει τις νέες τεχνολογίες στην υπηρεσία της ανάγνωσης, ενθαρρύνει την παραγωγή φιλολογικών τηλεοπτικών εκπομπών για τα παιδιά στη δημόσια ελληνική τηλεόραση, επεκτείνει το επιτυχημένο πρόγραμμα του ΕΚΕΒΙ *‘Επισκέψεις συγγραφέων και εικονογράφων στα σχολεία’*, επεκτείνει τις Λέσχες Ανάγνωσης στις σχολικές βιβλιοθήκες και επιδιώκει την ίδρυση ενός ειδικού και μόνιμου χώρου για το παιδικό και εφηβικό βιβλίο στον οποίο θα λειτουργεί μόνιμα εκθεσιακός χώρος και θα οργανώνει για τα σχολεία σεμινάρια, εργαστήρια, συζητήσεις και παρουσιάσεις βιβλίων. Στο πλαίσιο αυτό το 2010 εφάρμοσε ένα πιλοτικό πρόγραμμα ανάπτυξης της φιλιαναγωνσίας που δίνει προτεραιότητα στα παιδιά και τους εφήβους¹⁰².

Πιο συγκεκριμένα, το Κέντρο παρουσιάζει μια ποικιλία δράσεων, όπως α) το πρόγραμμα *‘Συγγραφείς και Εικονογράφοι στα σχολεία’* β) τα εργαστήρια για παιδιά και εφήβους, γ) τις κινητές εκθέσεις, δ) τη Διεθνή Έκθεση Βιβλίου Θεσσαλονίκης, ε) τα εκπαιδευτικά προγράμματα *‘Φιλιαναγωνσία’* και *‘Ο Μικρός Αναγνώστης’* και στ)

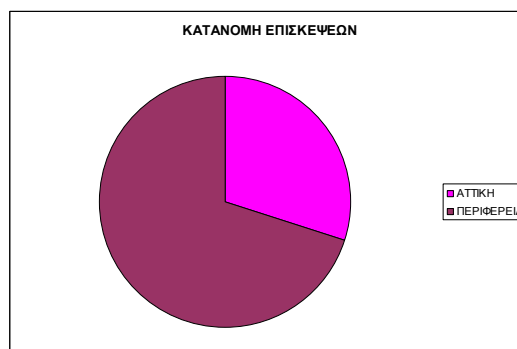
¹⁰¹ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?page=RESOURCE&cresrc=7543&cnode=145>.

¹⁰² ΕΚΕΒΙ, *ό.π.*

λοιπές, επιμέρους δράσεις'¹⁰³. Παρακάτω παρουσιάζεται κάθε κατηγορία δράσεων ξεχωριστά έτσι όπως αποτυπώνεται στα αρχεία του Κέντρου.

3.1. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα 'Επισκέψεις Συγγραφέων και Εικονογράφων σε σχολεία'

Η προώθηση της ανάγνωσης στη χώρα μας στο πλαίσιο των δράσεων του ΕΚΕΒΙ είναι συνδεδεμένη με τις διάφορες εκπαιδευτικές του δράσεις και αποτελούν τον βασικότερο στόχο της πολιτικής του. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος το Κέντρο υλοποιεί μια σειρά δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων που περιλαμβάνει από συνέδρια και επισκέψεις συγγραφέων και εικονογράφων σε σχολεία έως τη θέσπιση ενός βραβείου αναγνωστών. Σ' αυτήν την προσπάθεια οι εκπαιδευτικές δράσεις λειτουργούν καθοριστικά στο να πλησιάσει το παιδί το βιβλίο¹⁰⁴.

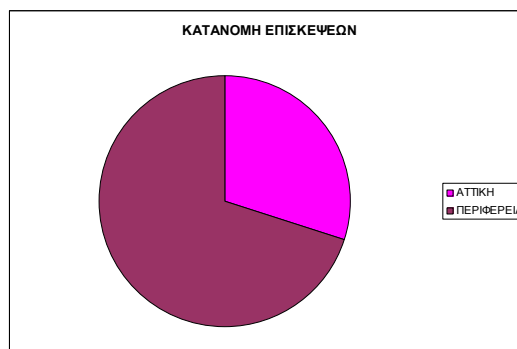

Από το 2005 εγκαινιάστηκε το πρόγραμμα 'Επισκέψεις συγγραφέων και εικονογράφων στα σχολεία της χώρας' στο οποίο το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, σε συνεργασία με Έλληνες συγγραφείς, εικονογράφους, σωματεία και εκδότες, υλοποιεί επισκέψεις συγγραφέων και εικονογράφων σε σχολεία της Αττικής και της περιφέρειας. Οι συγγραφείς και οι εικονογράφοι κατόπιν προσκλήσεως από σχολεία όλης της χώρας, πραγματοποιούν επισκέψεις στα σχολεία, ώστε οι μαθητές να έρθουν σε επαφή και επικοινωνία με τους δημιουργούς, προωθώντας μια δημιουργική διαδικασία για νέους ορίζοντες στη σχέση των παιδιών με το βιβλίο και τη λογοτεχνία εν γένει. Το Κέντρο αναλαμβάνει τα έξοδα μετακίνησης και διαμονής, καταβάλλοντας ένα συμβολικό ποσό ως αποζημίωση σε όσους συμμετέχουν. Σύμφωνα με τα στοιχεία από το Κέντρο από το 2004 έως το 2010 έχουν πραγματοποιηθεί 1.455 επισκέψεις σε σχολεία και βιβλιοθήκες σε όλη τη χώρα, στις οποίες συμμετείχαν περισσότεροι από 93.000 μαθητές Νηπιαγωγείων, Δημοτικών, Γυμνασίων και Λυκείων.

¹⁰³ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?page=NODE&cnode=143>

¹⁰⁴ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/appdata/documents/2005/ekebi.pdf>.

Παράλληλα, όπως δείχνει το διπλανό γράφημα, το πρόγραμμα εφαρμόστηκε στο μεγαλύτερο μέρος του στην περιφέρεια και στην πραγματικότητα «όργωσε» όλη την Ελλάδα, από την Κρήτη έως τον Έβρο και από τις Κυκλάδες, τα Επτάνησα και όλη την ηπειρωτική Ελλάδα, σε μια προσπάθεια να εξομοιώσει τις εκπαιδευτικές και πολιτιστικές ανισότητες που τυχόν υπάρχουν¹⁰⁵.

Οι αριθμοί των επισκέψεων των συγγραφέων και των εικονογράφων και των μαθητών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα πραγματικά εντυπωσιάζουν και είναι ενθαρρυντικοί για την αποτελεσματικότητά του. Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τις επισκέψεις εικονογράφων και συγγραφέων σε κάθε σχολική χρονιά¹⁰⁶.

Επισκέψεις συγγραφέων και εικονογράφων στα σχολεία⁷

Έτος	2005	2006	2007	2008	2011
Επισκέψεις	159	239	466	318	756
Συμμετέχοντες μαθητές	10.000	9.000	18.796	18.031	8432

Τα αποτελέσματα του προγράμματος είναι πραγματικά πολύ θετικά, όπως προκύπτει και από τις εντυπώσεις των ίδιων των συμμετεχόντων, μαθητών, εκπαιδευτικών και δημιουργών. Ενδεικτικά ο συγγραφέας Θεόδωρος Γρηγοριάδης σχολιάζει: «Γενικά οι επισκέψεις, ειδικά σε σχολεία της επαρχίας, έχουν μεγάλη σημασία και βαρύτητα. Κερδίζουμε μελλοντικούς αναγνώστες, αλλά και συγγραφείς αφού τους δίνετε το κίνητρο να έρθουν κοντά με πρόσωπα της γραφής αλλά και το αντικείμενο της λογοτεχνίας». Ακόμη, η συγγραφέα Βησσαρία Ζορμπά αναφέρει: «Πραγματικά, ένιωσα πολύ όμορφα και ζεστά, και βρέθηκα αντιμέτωπη με αναγνώσεις των βιβλίων μου που δεν τις υποπτευόμουν και, ειλικρινά, πήρα καινούριες ιδέες και ερεθίσματα», επίσης, ο Χρήστος Δήμος αναφέρει: ««Η δυνατότητα να έρθεις σε επαφή με ανθρώπους που γνωρίζουν τη δουλειά σου αλλά εσύ δεν τους γνωρίζεις είναι μια εμπειρία μοναδική, φεύγοντας σου μένει η αγάπη και η φιλοξενία τους»¹⁰⁷.

¹⁰⁵ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=node&cnode=151>

¹⁰⁶ Για τα έτη 2009 και 2010 τα στοιχεία δεν ήταν δυνατόν να ανακτηθούν λόγω του ισχύοντος καθεστώτος του ΕΚΕΒΙ.

¹⁰⁷ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=node&cnode=150>

Από τη μεριά τους οι μαθητές είναι πραγματικά ενθουσιασμένοι από την επαφή τους με τους συγγραφείς βιβλίων και εικονογράφους που έως εκείνη την στιγμή απλώς τους γνώριζαν μέσα από τα βιβλία που αγόραζαν, αλλά όταν έχουν την ευκαιρία να τους γνωρίσουν και από κοντά νιώθουν συγκίνηση και χαρά. Πιο συγκεκριμένα, μαθητές Λυκείου μετά από συνάντηση με τον Αντώνη Φωστιέρη αναφέρουν: *«Ενώ όλοι περιμέναμε ένα απρόσιτο άτομο, καθότι είχαμε την εντύπωση ότι οι ποιητές είναι συνήθως μοναχικά και απόμακρα πρόσωπα, που επικοινωνούν με τον κόσμο μέσω της τέχνης τους, τελικά βρεθήκαμε μπροστά σε μια πολύ ευχάριστη έκπληξη. Ο ποιητής ήταν κάτι το τελείως διαφορετικό απ' αυτό που περιμέναμε. Ήταν πολύ οικείος, απαντούσε με ευχαρίστηση και σαφήνεια σ' όλες τις ερωτήσεις που υπέβαλαν οι μαθητές και ήταν μια πρωτόγνωρη και εποικοδομητική εμπειρία για μας..»*¹⁰⁸.

Αλλά και μαθητές μικρότερης ηλικίας, από το δημοτικό μετά από τη συνάντηση με την Ελένη Δικαίου σχολιάζουν: *«Ήταν όμορφη. Μου άρεσε το χαμόγελό της, μιλούσε ωραία και γελούσε. Γράφει πολύ ωραία παραμύθια και μυθολογίες. Αλήθεια σας το λέω!»* και για την Αγγελική Βαρελλά λένε: *«Η κυρία Αγγελική Βαρελλά είναι μια εντυπωσιακή και απίθανη γιαγιά, με την καλή πάντα έννοια. Θα ήθελα να την έχω γιαγιά για να της δίνω κι εγώ ιδέες για να γράφει βιβλία»*. Τέλος, εξίσου θετική και εποικοδομητική εμπειρία ήταν και για τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι στο σύνολό τους αναγνωρίζουν τα θετικά των συναντήσεων με τους δημιουργούς παιδικών και εφηβικών βιβλίων. Μια εκπαιδευτικός σε Γυμνάσιο αναφέρει χαρακτηριστικά: *«Είναι πολύ ενθαρρυντικό να υπάρχουν άνθρωποι που βοηθούν στη διάδοση της ανάγνωσης και της προβολής ανθρώπων του βιβλίου, κυρίως σε σχολεία της περιφέρειας, τα οποία στερούνται τέτοιου είδους ερεθίσματα»*, ή μια άλλη μαρτυρία *«Κλείνω με μια σκηνή, πραγματικά συγκινητική. Η Άλκη Ζέη ήταν μέσα στο αυτοκίνητο που θα την πήγαινε στη Σκάλα. Ξαφνικά μια ομάδα παιδιών του Δημοτικού με τα τετράδια στα χέρια, έτρεξαν προς το μέρος της, της χτύπησαν το τζάμι και της ζήτησαν αυτόγραφα. Από πίσω ακολούθησαν άλλα και άλλα, σχεδόν όλο το Δημοτικό σπρωχνόταν για μια υπογραφή»*. Ακόμη, *«Ήταν μια ζεστή επικοινωνία και μια ευκαιρία για μαθητές αλλά και εκπαιδευτικούς να γνωρίσουν από κοντά έναν λογοτέχνη και να αισθανθούν ότι πίσω από τις σελίδες των βιβλίων που πολλές φορές διαβάζουν υπάρχει κάθε φορά ένας*

¹⁰⁸ Ο.π.

άνθρωπος με σάρκα και οστά που κινητοποιείται από τις αγωνίες, τους φόβους, τους προβληματισμούς, που μπορεί να είναι και δικοί τους»¹⁰⁹.

Αλλά και οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στο πρόγραμμα εξέφρασαν θετικές εντυπώσεις, καθώς όπως αναφέρουν είναι πολύ ενθαρρυντικό ότι γίνονται συστηματικές προσπάθειες για την προώθηση της ανάγνωσης και της προβολής ανθρώπων των γραμμάτων. Η συνολική δράση, προετοιμασία μαθητών και σχολείου προ της επίσκεψης των συγγραφέων, η επίσκεψη και οι εντυπώσεις αυτής συνέβαλαν σε σημαντικό βαθμό οι μαθητές σαν έρθουν σε επαφή και να γνωρίσουν από κοντά αγαπημένους συγγραφείς αλλά και να γνωρίσουν νέους. Παράλληλα, άλλαξε η στάση τους απέναντι στη λογοτεχνία, την οποία πλέον βρίσκουν πιο ενδιαφέρουσα και γοητευτική, αφού είδαν ότι οι συγγραφείς διαφέρουν κατά πολύ από αυτό που φαντάζονταν¹¹⁰.

Τέλος, σύμφωνα με την υπεύθυνη του Κέντρου επισημαίνονται τα αποτελέσματα του προγράμματος, καθώς όπως αναφέρει χαρακτηριστικά: *«Οι Έλληνες δημιουργοί, συγγραφείς και εικονογράφοι, εκδηλώνουν πάντα, πολύ περισσότερο αυτή την εποχή, ενδιαφέρον για την προώθηση του έργου τους αλλά και του παιδικού βιβλίου γενικότερα. Τολμούν, πρωτοτυπούν, αγωνίζονται, ο καθένας με το δικό του τρόπο και ανάλογα με τα δικά του «όπλα», να συμφιλιώσουν το παιδί και τον έφηβο με το βιβλίο. Συχνά ωστόσο αισθάνονται ότι παλεύουν μόνοι τους και ότι λείπει η ομαδική προσπάθεια και πρωτοβουλία, πόσο μάλλον όταν πλέον στην Ελλάδα δεν υπάρχει κανένας κρατικός φορέας για το βιβλίο».*

Μετά από το επιτυχημένο παραπάνω πρόγραμμα το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων με το ΕΚΕΒΙ πραγματοποίησε 961 επισκέψεις αποκλειστικά σε Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία με ενιαίο αναμορφωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που έχουν οριστεί από το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Το πρόγραμμα αυτό πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από Εθνικούς Πόρους για την Ενίσχυση της Φιλαναγνωσίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση

¹⁰⁹ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?page=node&cnode=150>

¹¹⁰ Ο.π.

2007-2013», ενώ επεδίωκε να καλύψει τρεις πλήρεις σχολικές χρονιές (2011-2012, 2012-2013, 2013-2014)¹¹¹.

3.2. Εργαστήρια για παιδιά και εφήβους

Μια από τις πιο δημοφιλείς δράσεις του Κέντρου είναι *‘Τα εργαστήρια βιβλίου-Βιβλιοπαιχνίδια’* που διοργανώνει στους χώρους του για παιδιά και εφήβους δίνοντας τη δυνατότητα στους αναγνώστες να γνωρίσουν από κοντά τη διαδικασία συγγραφής ενός βιβλίου. Έτσι, με μια σειρά εκδηλώσεων από το 2005 και για κάθε σχολικό έτος, όσοι μαθητές και εκπαιδευτικοί αγαπούν το βιβλίο, αλλά και όσοι από αυτούς θέλουν να μάθουν τα πάντα γύρω από αυτό, επισκέπτονται το ΕΚΕΒΙ σε όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους και γνωρίζοντας συγγραφείς, εικονογράφους, εμπυχωτές συμμετέχουν σε εργαστήρια, σεμινάρια και δραστηριότητες γύρω από το βιβλίο.

Η πρώτη εκδήλωση αφορούσε ένα δεκαήμερο εργαστήρι εικονογράφησης και πραγματοποιήθηκε από τη συγγραφέα και εικονογράφο Βάσω Ψαράκη. Την επόμενη χρονιά οι εκδηλώσεις πενταπλασιάστηκαν και κάλυψαν όλο το σχολικό έτος. Την επόμενη χρονιά 2006-2007 υλοποιήθηκε το πρόγραμμα *‘Ένα βιβλίο... μια περιπέτεια’* για όλες τις τάξεις του Δημοτικού. Το 2007-2008 υλοποιήθηκε η δράση *‘Διαβάζοντας τις εικόνες, ένα πρόγραμμα για τις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού και τους μαθητές Γυμνασίου, στην οποία τα παιδιά γνωρίζουν τον τρόπο που εργάζεται ένας εικονογράφος για την πλαισίωση του βιβλίου με εικόνες. Με το πρόγραμμα ‘Παιχνίδια με σκίτσα και λέξεις στα καρέ της φαντασίας’, που υλοποιήθηκε το σχολικό έτος 2008-2009 παιδιά των τριών τελευταίων τάξεων του Δημοτικού και του Γυμνασίου γνωρίζουν τον κόσμο των comics και τη μετατροπή μιας ιστορίας σε comic.*

Την επόμενη χρονιά το Κέντρο σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κέντρο Μετάφρασης Λογοτεχνίας (ΕΚΕΜΕΛ) υλοποίησε το πρόγραμμα *‘Τα βιβλία μιλάνε πολλές γλώσσες’* για παιδιά Γυμνασίου και Λυκείου με το οποίο τα παιδιά απολαμβάνουν την ενδιαφέρουσα διαδικασία της μετάφρασης των κειμένων. Τέλος, το έτος 2010-2011, το ΕΚΕΒΙ, σε συνεργασία με το Ελληνικό Τμήμα του IBBY «Ο Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου» οργάνωσε τη δράση *«Φτιάξε το δικό σου μήνυμα για το βιβλίο!»*. Πρόκειται για τις αφίσες που έχουν φιλοτεχνηθεί όσο και τα μηνύματα που έχουν συγκεντρωθεί τα τελευταία δέκα χρόνια για τον εορτασμό της

¹¹¹ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=node&cnode=150>

Παγκόσμιας Ημέρας Παιδικού Βιβλίου (2 Απριλίου). Η εκδήλωση περιλαμβάνει την παρουσίαση του υλικού ενώ, κατόπιν, τα παιδιά που συμμετέχουν ζωγραφίζουν φτιάχνοντας τις δικές του αφίσες, δημιουργούν τα δικά τους συνθήματα βιβλιοφιλίας, γράφουν προσωπικές ιστορίες ή ιστορίες που συνδυάζονται με τα συνθήματα¹¹².

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει ενδεικτικά τη συμμετοχή των παιδιών στα βιβλιοπαιχνίδια του Κέντρου.

Βιβλιοπαιχνίδια				
Έτος	2005	2006	2007	2008
Μαθητές	336	2.500	1.250	1055
Εκπαιδευτικοί	20		68	60

Παράλληλα, λειτούργησαν εργαστήρια για μαθητές Λυκείου με θέμα την ποίηση σε συνεργασία με εκπροσώπους της σύγχρονης ελληνικής ποίησης, όπως ο ποιητής Στρατής Πασχάλης. Έτσι, οι μαθητές ενημερώθηκαν για το πώς να προσεγγίζουν ένα ποιητικό κείμενο, κλασσικό και μοντέρνο, συνδυάζοντας την εμπειρία με τη σχολική διδασκαλία.

Επιπροσθέτως, ο ποιητής βοήθησε τα παιδιά να προσεγγίσουν τα κείμενα από τα σχολικά τους εγχειρίδια με τη δική τους σκοπιά και τεχνική εμπλουτίζοντας τις σχολικές τους γνώσεις και διαμορφώνοντας έναν καλύτερο τρόπο προσέγγισης του ποιητικού λόγου έξω από τα ακαδημαϊκά πρότυπα. Τέλος, την ίδια χρονιά το Κέντρο σε συνεργασία με δημιουργούς βιβλίων και παιδαγωγούς πραγματοποίησε σεμινάρια για εκπαιδευτικούς και γονείς με στόχο την καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας στα παιδιά. Η συζήτηση μεταξύ εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων και γονέων επικεντρώθηκε στον τρόπο προσέγγισης και έλξης των παιδιών στον κόσμο του βιβλίου, προωθώντας την ιδέα ότι η αγάπη για την ανάγνωση μπορεί να ενισχυθεί μέσα από δράσεις απαλλαγμένες από διδακτισμό και «διαγωνισμούς» που θυμίζουν παλαιότερες σχολικές πρακτικές¹¹³.

¹¹² EKEBI, <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=RESOURCE&cresrc=10527&cnode=152>

¹¹³ Ο.π.

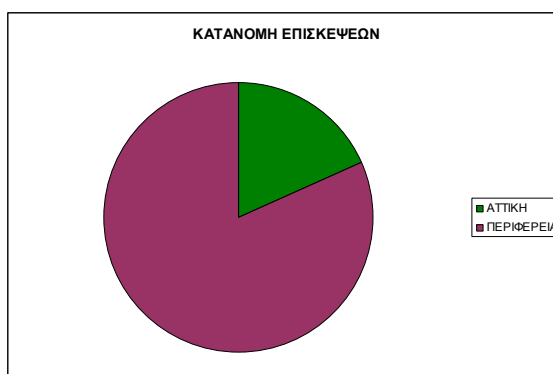
3.3. Κινητές εκθέσεις

Σημαντική ώθηση στην ανάγνωση των παιδιών δίνεται και με τις κινητές εκθέσεις που δημιουργεί και δανείζει το Κέντρο. Οι εκθέσεις αυτές στο πλαίσιο διάφορων επετειών παρουσιάζουν φωτογραφίες, χειρόγραφα και βιογραφίες μεγάλων Ελλήνων λογοτεχνών και φιλοξενούνται σε σχολεία, βιβλιοθήκες και πολιτιστικούς φορείς ανά την Ελλάδα. Το ΕΚΕΒΙ προσέφερε κινητές εκθέσεις σε σχολεία, βιβλιοθήκες και πνευματικά κέντρα σε όλη την Ελλάδα πλαισιώνοντας εκδηλώσεις που διοργανώνονται για να τιμήσουν τους συγγραφείς.

Πιο συγκεκριμένα, δημιουργήθηκαν κινητές εκθέσεις, οι οποίες περιελάμβαναν στοιχεία και πληροφορίες για τη ζωή και το έργο των δημιουργών, χρήσιμες τόσο σε όσους είναι εξοικειωμένοι όσο και σε εκείνους που έρχονται σε επαφή για πρώτη φορά με το πολύμορφο έργο τους. Έτσι, δημιουργήθηκε κινητή έκθεση για την επέτειο 100 χρόνων από τη γέννηση του Ανδρέα Εμπειρικού, τα 150 χρόνια από τη γέννηση του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, τα 50 χρόνια από το θάνατο των Γρηγορίου Ξενόπουλου και Άγγελου Σικελιανού, τα 60 χρόνια από το θάνατο του Κωστή Παλαμά, τα 100 χρόνια από τη γέννηση του Γεώργιου Θεοτοκά, τα 120 χρόνια από τη γέννηση του Νίκου Καζαντζάκη, τα 100 χρόνια από τη γέννησή του Νίκου Εγγονόπουλου, τα 100 χρόνια από τη γέννηση του Μ. Καραγάτση και τα 100 χρόνια από τη γέννηση του Γιάννη Ρίτσου, το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου¹¹⁴. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει σε αριθμούς τις επισκέψεις των κινητών εκθέσεων:

Κινητές εκθέσεις					
Έτος	2005	2006	2007	2008	2011
	135	88	127	153	109

Γίνεται σαφές ότι στόχος των δράσεων ήταν να φιλοξενηθούν οι κινητές εκθέσεις σε σχολεία, βιβλιοθήκες και πολιτιστικά κέντρα της περιφέρειας δίνοντας έτσι τη δυνατότητα σε όλους τους μαθητές να γνωρίσουν τον πλούτο της ελληνικής λογοτεχνίας. Παράλληλα, επιδιώχτηκε η εξισορρόπηση των τυχόν εκπαιδευτικών και

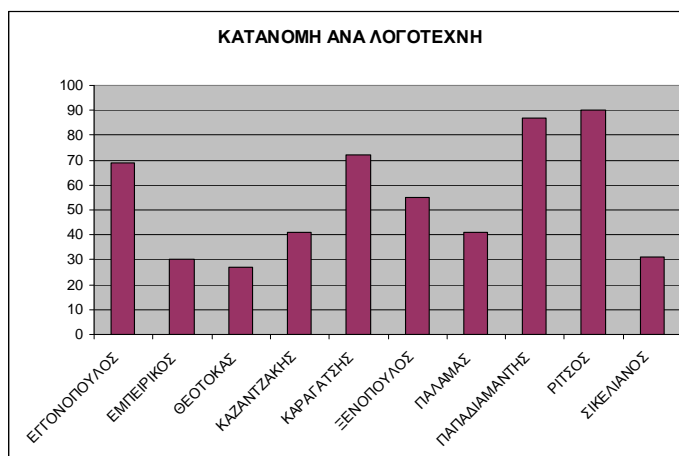

¹¹⁴ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?page=node&cnode=151>.

πολιτιστικών ανισοτήτων που μπορεί να υπάρχουν ανάμεσα σε μαθητές διαφορετικών περιοχών.

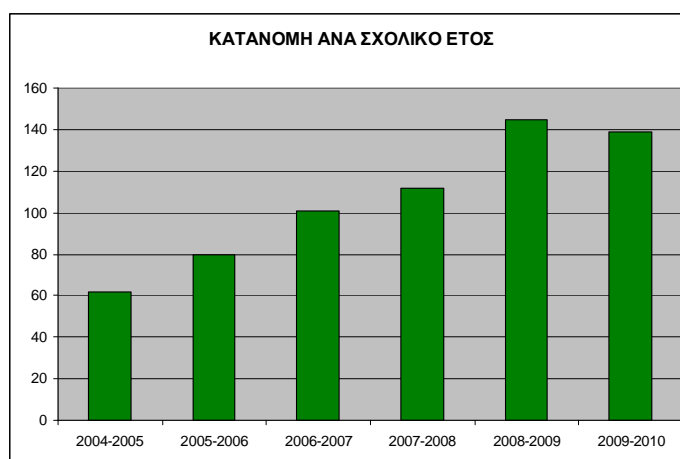
Ακόμη, τα παρακάτω γραφήματα παρουσιάζουν συμπληρωματικά στοιχεία αναφορικά με την κατανομή των 543 επισκέψεων των κινητών εκθέσεων σε Αττική και περιφέρεια, την κατανομή ανά λογοτέχνη και την κατανομή ανά σχολικό έτος. Όπως γίνεται σαφές από το διπλανό γράφημα, μέλημα του Κέντρου είναι η προώθηση της παιδικής λογοτεχνίας και η ανάπτυξη στενότερης σχέσης και επαφής παιδιών και παιδικού βιβλίου στην περιφέρεια, καθώς κρίνεται ότι στην πρωτεύουσα και στην ευρύτερη περιοχή της τα παιδιά έχουν περισσότερες ευκαιρίες να ασχοληθούν με την παιδική λογοτεχνία.

Ακόμη, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του γραφήματος ο Ρίτσος και ο Παπαδιαμάντης φαίνεται να είναι από τους πιο δημοφιλείς Έλληνες λογοτέχνες που οι βιβλιοθήκες, τα σχολεία και γενικότερα τα πολιτιστικά κέντρα άνοιξαν τις πόρτες τους

για να φιλοξενήσουν έργα τους. Αξίζει να σημειώσουμε ότι το Κέντρο δεν οργάνωσε καμία έκθεση για κάποια Ελληνίδα λογοτέχνηδα.

Τέλος, η θετική εξέλιξη και πορεία του προγράμματος είναι χαρακτηριστική και αποτυπώνεται στο παρακάτω γράφημα, καθώς οι επισκέψεις των κινητών εκθέσεων παρουσιάζουν αυξητική πορεία, αφού από το πρώτο έτος εφαρμογής του προγράμματος

έως το σχολικό έτος 2009-2010 ολοένα και αυξάνονται.

3.4. Διεθνής Έκθεση Βιβλίου Θεσσαλονίκης

Σημαντικό έργο της προώθησης της ανάγνωσης και της επαφής των παιδιών με το ελληνικό και ξένο παιδικό βιβλίο πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια της Διεθνούς Έκθεσης Βιβλίου Θεσσαλονίκης που λαμβάνει χώρα κάθε Μάιο και αποσκοπεί στην παρουσίαση του πλούτου της ελληνικής και ξένης βιβλιοπαραγωγής σε επαγγελματίες, μέσα μαζικής ενημέρωσης, σχολεία και αναγνωστικό κοινό. Προτεραιότητα δίνεται στη συμμετοχή αναγνωστών παιδικής και εφηβικής ηλικίας για τους οποίους οργανώνονται ιδιαίτερες εκδηλώσεις και δραστηριότητες σχετικά με το βιβλίο. Τέλος, εικαστικά εργαστήρια, παρουσιάσεις, παιχνίδια στη βιβλιοθήκη, εκδηλώσεις εκδοτών, θεατρικά δρώμενα και παιχνίδια, εργαστήρια δημιουργικής γραφής, αφηγήσεις παραμυθιών κ.ά., είναι κάποιες από τις δράσεις που προγραμματίζονται με μια διαφορετική θεματική κάθε χρόνο και συμβάλλουν στην αισθητική και καλλιτεχνική ενεργοποίηση των παιδιών¹¹⁵.

Η Διεθνής Έκθεση Βιβλίου στη Θεσσαλονίκη συγκεντρώνει το ενδιαφέρον ενός ευρέος αναγνωστικού κοινού, στο οποίο ξεχωρίζουν οι μικροί αναγνώστες. Χαρακτηριστικός είναι ο αριθμός των παιδιών που επισκέπτονται τα περίπτερα της Έκθεσης στην παιδική γωνιά που διαμορφώνεται ειδικά για τους ηλικιακά μικρούς αναγνώστες. Για παράδειγμα, το 2005 εκατοντάδες παιδιά με τα σχολεία ή τις οικογένειές τους από τη Θεσσαλονίκη, αλλά και την ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας επισκέφθηκαν την παιδική γωνιά της Έκθεσης. Το θέμα ήταν εμπνευσμένο από το έργο του Ιούλιου Βέρν και είχε ως τίτλο *‘Ο γύρος του κόσμου σε 80 βιβλία’*, η οποία διατηρήθηκε και την επόμενη χρονιά. Τα παιδιά μπορούσαν να ξεφυλλίσουν βιβλία στη *‘Βιβλιοθήκη του Ναυτίλου’* και να παρακολουθήσουν υποβρύχια πλάνα από το φινιστρίνι του υποβρυχίου. Είχαν την ευκαιρία, παράλληλα, να συναντήσουν και να έρθουν σε επαφή με συγγραφείς και εικονογράφους, να ακούσουν παραμύθια από όλον τον κόσμο, να συμμετάσχουν σε εικαστικά εργαστήρια, σε θεατρικά και μουσικά δρώμενα. Το 2007, επίσης, η παιδική γωνιά της Έκθεσης είχε τίτλο *‘Στη διασταύρωση των 5 ηπείρων’* που την επισκέφθηκαν 10.000 μαθητές και 50 σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το 2008 εξίσου μεγάλος αριθμός παιδιών από τη Θεσσαλονίκη, αλλά και από γειτονικές πόλεις, όπως την Καστοριά και την Έδεσσα, επισκέφθηκαν την παιδική γωνιά και ενημερώθηκαν για θέματα όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα και τη διαφορετικότητα. Τέλος,

¹¹⁵ EKEBI, <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=node&cnode=153>

το 2011 οι εκδηλώσεις της γωνιάς του παιδιού της Έκθεσης προσέλκυσαν το ενδιαφέρον 10.000 παιδιών και εφήβων από 41 σχολεία της Θεσσαλονίκης, της Έδεσσας, της Χαλκιδικής, και της Καστοριάς.

3.5. Εκπαιδευτικά προγράμματα

3.5.1. Το πρόγραμμα 'Φιλαναγνωσία'

Το ΕΚΕΒΙ, έχοντας σταθερά ως προτεραιότητά του την ενίσχυση της φιλαναγνωσίας, και ειδικότερα στις κρίσιμες ηλικίες για την ανάπτυξη της αναγνωστικής συμπεριφοράς του παιδιού και του εφήβου, επιχείρησε μια δυναμική παρέμβαση στον χώρο. Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, το ΕΚΕΒΙ ξεκίνησε ένα φιλόδοξο πρόγραμμα που συγχρηματούνταν από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από Εθνικούς Πόρους για την Ενίσχυση της Φιλαναγνωσίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», το οποίο κάλυψε τρεις πλήρεις σχολικές χρονιές (2011-2012, 2012-2013, 2013-2014)¹¹⁶.

Κύριος σκοπός του προγράμματος ήταν *«η άμεση εξοικείωση των μικρών μαθητών με το βιβλίο και την ανάγνωση, και ειδικότερα η σταδιακή εδραίωση μιας φιλικής σχέσης με το λογοτεχνικό βιβλίο»*. Με αυτόν τον τρόπο το παιδί θα προωθήσει την ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής του σκέψης, θα δραστηριοποιήσει τη φαντασία και την εφευρετικότητά του, θα εμπλουτίσει την αισθητική του καλλιέργεια, θα δοκιμάσει τα συναισθήματά του αναπτύσσοντας την συναισθηματική του νοημοσύνη, θα καλλιεργήσει τη γλωσσική του έκφραση με έμμεσο βιωματικό τρόπο και τέλος θα συγκροτήσει ολόπλευρα την προσωπικότητά του. Σύμφωνα με τους οργανωτές του προγράμματος, μέσα από τη διαδικασία της φιλαναγνωσίας επιτυγχάνονται οι εξής επιμέρους στόχοι:

- καλλιέργεια της αναγνωστικής απόλαυσης
- άσκηση της δεξιότητας της προσεκτικής ακρόασης και ως εκ τούτου πρόληψη φαινομένων διάσπασης προσοχής, όταν δεν οφείλεται σε παθογόνα αίτια, που είναι πολύ συχνή στις μικρές τάξεις του δημοτικού σχολείου
- καλλιέργεια δεξιότητας αναδίγησης ιστοριών, συναισθημάτων ή καταστάσεων

¹¹⁶ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=node&cnode=150>

- ανάπτυξη δυνατότητας κατανόησης κειμένου
- ανάπτυξη συνεργατικής ικανότητας
- ανάπτυξη επικοινωνιακής ικανότητας
- αφηγηματική ικανότητα
- εξοικείωση με τη λειτουργία ομάδων
- δημιουργία κλίματος συντροφικότητας και δημιουργικότητας μέσα στην τάξη, η οποία σταματά να αποτελεί ένα άθροισμα μεμονωμένων μαθητών αλλά γίνεται μια «κοινότητα αναγνωστών».

Για την υλοποίηση και επίτευξη των παραπάνω στόχων το ΕΚΕΒΙ πιστεύει ότι το σχολείο αποτελεί τον ιδανικό χώρο μέσα στον οποίο αυτοί οι στόχοι μπορούν να πραγματοποιηθούν. Απαιτείται, ωστόσο, μεθοδικός προγραμματισμός και σωστή οργάνωση. Έτσι προτείνονται τα εξής:

- Δημιουργία και οργάνωση Σχολικών Βιβλιοθηκών σε κάθε σχολική μονάδα εμπλουτισμένη με λογοτεχνικά βιβλία που απευθύνονται σε παιδιά ηλικίας 6–8 ετών. Τα έξοδα της αγοράς των βιβλίων σε περίπτωση που δεν είναι εφικτό να καλύπτονται διαφορετικά, προτείνεται, με μέριμνα του διευθυντή του Σχολείου, να καλύπτονται από χρήματα της σχολικής Επιτροπής.
- Δημιουργία ευχάριστων χώρων ανάγνωσης και ακρόασης. Χώρος ανάγνωσης μπορεί να είναι μια όμορφα οργανωμένη γωνιά στο πίσω μέρος της διδακτικής αίθουσας με χαλιά, μαξιλάρια, ζωγραφιές, ταμπλό σχετικά με τη φιλιαναγνωσία κλπ. Οι χώροι ανάγνωσης διαμορφώνονται από τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές από κοινού, αφήνοντας τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους να δράσουν. Επίσης, αν υπάρχει στο σχολείο αίθουσα βιβλιοθήκης, ορισμένες φορές η ώρα Φιλιαναγνωσίας μπορεί να διεξάγεται στο συγκεκριμένο χώρο.
- Ύπαρξη σχεδίου βάσει του οποίου θα πραγματοποιείται η ανάγνωση των λογοτεχνικών βιβλίων κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους. Ο κάθε εκπαιδευτικός από την αρχή της σχολικής χρονιάς και ανάλογα με το επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών του προγραμματίζει ποια βιβλία θα διαβαστούν, τους ρυθμούς που θα γίνει αυτή η διαδικασία, θα θέσει τους σκοπούς και τους στόχους και θα καθορίσει τη μορφή που θα έχει η φιλιαναγνωσία στην τάξη του και τις εκδηλώσεις που ενδεχομένως θα πραγματοποιήσει με την τάξη του κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.

- Οργάνωση της κάθε τάξης ως αναγνωστική ομάδα. (Καθορισμός συγκεκριμένης ημέρας και ώρας, ανάγνωση στην τάξη, συζήτηση, επιπλέον δραστηριότητες).

Σημαντική παράμετρος επιτυχίας του προγράμματος θεωρείται ο εκπαιδευτικός, ο οποίος αναβαθμίζει τον ρόλο του και χρίζεται αρωγός, εμπνευστής και εμπυχωτής της σχολικής μονάδας τόσο σε συλλογικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κάθε μαθητή ξεχωριστά. Οι εκπαιδευτικοί λειτουργούν ως διαμεσολαβητές μεταξύ των βιβλίων και των μαθητών και επιδιώκουν να ενεργοποιήσουν τη φιλαναγνωστική διάθεση των παιδιών και να αξιοποιήσουν πολυπλεύρως το λογοτεχνικό παιδικό βιβλίο. Παράλληλα, βοηθούν τους μαθητές να μπουν στον χώρο της λογοτεχνίας και της τέχνης γενικότερα. Σε αυτό το εγχείρημα οι εκπαιδευτικοί δεν είναι μόνοι, το Κέντρο στην ιστοσελίδα του προγράμματος¹¹⁷ παρέχει όλες τις πληροφορίες για το τι πρέπει να κάνει ένας εκπαιδευτικός προκειμένου να υλοποιήσει επιτυχώς το πρόγραμμα.

Το Κέντρο φιλοδοξεί να δημιουργήσει ψηφιακούς φακέλους ‘Smart Folder’ για παιδιά και δασκάλους σχετικά με σημαντικά ζητήματα της εποχής και να αναρτώνται στον ιστότοπο του Κέντρου. Οι ψηφιακοί φάκελοι θα έχουν τη μορφή μιας ολοκληρωμένης πρότασης, περιλαμβάνοντας, εκτός από κείμενα και βιβλιογραφικές αναφορές, οπτικοακουστικό υλικό (βίντεο, animation) και ποικίλες παραπομπές, αναλόγως το θέμα και τον χειρισμό τους¹¹⁸.

Στην αρχή του σχολικού έτους τα σχολεία που συμμετέχουν στο πρόγραμμα επιλέγουν από τον κατάλογο των συγγραφέων και των εικονογράφων 8 ονόματα με σειρά προτίμησης. Κάθε σχολείο δικαιούται την επίσκεψη 1 συγγραφέα ή 1 εικονογράφου σε κάθε σχολική χρονιά. Παράλληλα, υπάρχουν ακριβείς οδηγίες για τους εκπαιδευτικούς για τον τρόπο που θα προωθήσουν την ανάγνωση στα παιδιά υπογραμμίζοντας τη συμβολή τους στη θετική κινητοποίηση των μαθητών απέναντι στο βιβλίο. Ακόμη διοργανώνονται επιμορφώσεις για του Σχολικούς Συμβούλους και τα Στελέχη της Εκπαίδευσης με περιεχόμενο ενημερωτικό και σεμιναριακό (τάξεις προσομοίωσης, βιωματικά εργαστήρια)¹¹⁹.

Σημαντικό εργαλείο προώθησης των στόχων του προγράμματος είναι η δημιουργία Λεσχών Ανάγνωσης σε δημοτικά σχολεία με Ε.Α.Ε.Π. Έτσι οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να συναντιούνται σε εβδομαδιαία ή 1δεκαπενθήμερη βάση

¹¹⁷ <http://www.philanagnosia.gr/index.php>

¹¹⁸ <http://www.philanagnosia.gr/psifiakoi-fakeloi/2011-09-16-11-59-28>

¹¹⁹ <http://www.philanagnosia.gr/epimorfoseis/seminaria-gia-sxolikous-simvoulous>

και να συζητούν για τα βιβλία που επέλεξαν στην αρχή της χρονιάς με τους δασκάλους του και να τα διαβάζουν από κοινού. Σε κάθε Λέσχη μπορούν να συμμετέχουν κάθε φορά 10-15 μαθητές¹²⁰.

Τέλος, μια πολλά υποσχόμενη δράση του Κέντρου είναι οι ‘Ψηφιακές συναντήσεις’ με τους δημιουργούς των λογοτεχνικών βιβλίων. Το ΕΚΕΒΙ κάνοντας χρήση των νέων τεχνολογιών προσδοκά να φέρει κοντά συγγραφείς με σχολεία σε όλη την Ελλάδα. Το πρόγραμμα λειτουργεί ως εξής: κάθε συγγραφέας θα φιλοξενείται στα γραφεία του Κέντρου και μέσω skype θα επικοινωνεί με σχολικές τάξεις, θα συστήνει το έργο του και θα συνομιλεί με τους μαθητές¹²¹.

3.5.2. Το πρόγραμμα ‘Ο Μικρός Αναγνώστης’

Μία από τις πρωτοβουλίες του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου για την προώθηση της ανάγνωσης στις μικρές ηλικίες είναι η δημιουργία του Μικρού Αναγνώστη (www.mikrosanagnostis.gr), μιας ειδικής ιστοσελίδας που απευθύνεται σε παιδιά από 6-12 χρόνων και η οποία

ξεκίνησε τη λειτουργίας της το Σεπτέμβριο του 2010. Σύμφωνα με τη υπεύθυνη του Κέντρου «σκοπός του ΕΚΕΒΙ ήταν να ζυγνήσει τη διάθεση των παιδιών για διάβασμα μιλώντας στη γλώσσα που τα γοητεύει-την ηλεκτρονική-και να διαλύσει την παγιωμένη αντίληψη που επικρατεί σε γονείς και παιδιά ότι το βιβλίο είναι μόνον διδακτικό εργαλείο και συνεπώς ένα είδος εξαναγκασμού. Επίσης, να δείξει ότι το διάβασμα εκτός σχολείου και εργασίας είναι καταρχήν ψυχαγωγία και διασκέδαση». Ακόμη, η υπεύθυνη τονίζει ότι το πρόγραμμα «πέραν της ψυχαγωγικής και επιμορφωτικής του διάστασης για όσα παιδιά έχουν πρόσβαση και άνεση στη χρήση νέων τεχνολογιών από το σπίτι, αποτέλεσε ταυτόχρονα ένα χρήσιμο εργαλείο για τους δασκάλους ως συμπληρωματικό μέσο για την προώθηση της φιλιαναγνωσίας, καθώς και για τους γονείς που αποζητούν τρόπους να μνήσουν τα παιδιά τους σε μια πιο μόνιμη, πολύπλευρη και εποικοδομητική σχέση με το βιβλίο εκτός σχολικής αίθουσας».

¹²⁰ <http://www.philagnosia.gr/lesxes-anagnosis/100-nees-lesxes>

¹²¹ <http://www.philagnosia.gr/psifiakes-sinantiseis/2011-09-01-15-22-59>

Το πρόγραμμα στηρίζεται στη χρήση του Διαδικτύου και των υπηρεσιών που μπορεί αυτό να προσφέρει. Πιο συγκεκριμένα, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της έρευνας *‘Έρευνα χρήσης τεχνολογιών και πληροφόρησης και επικοινωνίας– Παιδιά και Νέες Τεχνολογίες’* της Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΣΥΕ) που πραγματοποιήθηκε το 2008 έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο το 94,1% των νέων ηλικίας 16-19 ετών και το 88,2% των εφήβων ηλικίας 12-15 ετών. Αν και για τις πιο μικρές ηλικίες δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία, το ποσοστό της επαφής και της χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας είναι υψηλό, αφού πια οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές υπάρχουν σε όλο και περισσότερα νοικοκυριά. Επομένως, ο στόχος του ΕΚΕΒΙ είναι να ενισχύσει τη διάθεση των παιδιών για την ανάγνωση, να δείξει ότι το διάβασμα ενός βιβλίου αποτελεί ψυχαγωγία και διασκέδαση και δεν συνδέεται μόνο με την επιβαλλόμενη ανάγνωση των σχολικών εγχειριδίων. Επίσης, επιδιώκει να βοηθήσει τα παιδιά να ενημερωθούν για τα βιβλία που κυκλοφορούν, για το πού μπορούν να τα βρουν, αλλά και να γνωρίσουν τους συγγραφείς των βιβλίων¹²².

Ο ιστότοπος του προγράμματος παρουσιάζει τις εξής ενότητες:

1. Πένες και Χρώματα
2. Βρες ένα βιβλίο
3. Βρες μια βιβλιοθήκη
4. Εξερευνώντας ένα θέμα
5. Να σου πω μια ιστορία
6. Γράψε και κέρδισε

Στην πρώτη ενότητα κάθε μήνα ή εικονογράφος συστήνεται μέσα από μια βιντεοσκοπημένη συνέντευξη και απαντά σε ενδιαφέρουσες ερωτήσεις. Από την ενότητα έχουν συστηθεί η συγγραφέας και εικονογράφος Βάσω Ψαράκη, ο συγγραφέας Αντώνης Παπαθεοδούλου, οι εικονογράφοι Πέτρος Μπουλουμπάσης και Σοφία Τουλιάτου και οι εικονογράφοι Ντανιέλα Σταματιάδη και Κατερίνα Βερούτσου.

Στην ενότητα *‘Βρες ένα βιβλίο’*, μέσα από μια μηχανή αναζήτησης τα παιδιά μπορούν να αναζητήσουν βιβλία με κριτήρια την ηλικία τους, το μέγεθος και το χρώμα του εξώφυλλου του βιβλίου.

¹²² <http://www.eanagnosis.gr>

Στην ενότητα *‘Βρες μια βιβλιοθήκη’* παιδιά μπορούν πατώντας πάνω σ’ ένα πολύχρωμο χάρτη της Ελλάδας να αναζητήσουν την πιο κοντινή σε αυτά βιβλιοθήκη.

Στην ενότητα *‘Εξερευνώντας ένα θέμα’*, η οποία ανανεώνεται κάθε μήνα, φιλοξενείται ένα πρόσωπο που μιλάει για ένα ενδιαφέρον θέμα. Εδώ προτείνει δραστηριότητες, πληροφορίες, καθώς και βιβλιογραφικό οδηγό. Μέχρι τώρα η Ελένη Σβορώνου, συγγραφέας και υπεύθυνη περιβαλλοντικής εκπαίδευσης της WWF, έγραψε για

την οικολογία και την προστασία του περιβάλλοντος, ο ποιητής Στρατής Πασχάλης άνοιξε ένα παράθυρο στην ποίηση, ο Νίκος Ξανθούλης, μουσικός και υπεύθυνος εκπαιδευτικών προγραμμάτων της Εθνικής Λυρικής Σκηνής και η βιολίστα και συγγραφέας Μαριβίτα Γραμματικάκη μίλησαν για την όπερα, ενώ η Μαρίνα Πλατή, υπεύθυνη εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, μιλάει για τη ζωή ενός παιδιού στην Αθήνα της κλασικής εποχής.

Στην ενότητα *‘Να σου πω μια ιστορία’*, ένας αγαπημένος συγγραφέας παιδικών βιβλίων αφηγείται μία ιστορία κάθε μήνα, ενώ το παιδί μπορεί να ξεφυλλίσει εικονικά το βιβλίο του. Υπάρχουν έως τώρα αφηγήσεις βιβλίων πολλών συγγραφέων (Μάνος Κοντολέων, Αγγελική Βαρελά, Άλκη Ζέη, Λίτσα Ψαραύτη, Νικόλας Ανδρικόπουλος, Γιολάντα Πατεράκη, Βούλα Μάστορη, Σοφία Ζαραμπούκα, Ευγένιος Τριβιζάς, Βαγγέλης Ηλιόπουλος και πολλοί άλλοι).

Στην ενότητα *‘Γράψε και κέρδισε’*, οι μικροί αναγνώστες μπορούν να γίνουν οι ίδιοι συγγραφείς και εικονογράφοι και να κερδίσουν δώρα. Οι νικητές του διαγωνισμού «Γράψε και κέρδισε» μπορούν να δουν δημοσιευμένες τις ιστορίες τους στην ενότητα Μικρός συγγραφέας. Τα παιδιά μπορούν επίσης στην ενότητα Παίζω και διαβάζω, να ασχοληθούν με διασκεδαστικά παιχνίδια μνήμης, ταχύτητας, γνώσεων για βιβλιόφιλους και όχι μόνον.

Ακόμη, υπάρχουν οι υποενότητες *‘Πού θα πάμε σήμερα’* και *‘Ρίξε μια ματιά’* που ενημερώνουν για εκδηλώσεις και εκπαιδευτικά δρώμενα που συμβαίνουν στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη αλλά και άλλα θέματα που ενδιαφέρουν τα παιδιά.

Τέλος, στην ιστοσελίδα υπάρχει και *‘Η γωνιά των δασκάλων’*, μια ενότητα με πληροφορίες και συνδέσμους για τους εκπαιδευτικούς αλλά και τους γονείς που αποζητούν τρόπους να μυήσουν τα παιδιά σε μια πιο μόνιμη, πολύπλευρη και επικοινωνιακή σχέση με το βιβλίο εκτός σχολικής αίθουσας.

Το 2011 ο κόμβος του *‘Μικρού Αναγνώστη’* κέρδισε το 2ο βραβείου του ευρωπαϊκού διαγωνισμού *‘Best Children’s Online Content’* που έχει στόχο να προβάλλει και να ενθαρρύνει πρωτοβουλίες για ποιοτικό και ασφαλές online περιεχόμενο.

3.6. Λοιπές δράσεις

3.6.1. Προβολή του ελληνικού παιδικού βιβλίου στο εξωτερικό

Η προβολή του ελληνικού βιβλίου στο εξωτερικό αποτελεί σημαντικό κομμάτι των ενεργειών και των δράσεων του Κέντρου, καθώς αναγνωρίζει ότι στο συγκεκριμένο πεδίο υπάρχει κενό. Ως βασικά συστατικά μιας αποδοτικής προσπάθειας οι άνθρωποι του Κέντρου αναφέρουν ότι απαιτείται πολυετής συστηματική εργασία, συνεχής ενημέρωση των ξένων, διαρκής παρουσία σε σημαντικές εκθέσεις του εξωτερικού και προσπάθεια δημιουργία δικτύων. Για παράδειγμα η συμμετοχή της χώρας μας στη Διεθνή Έκθεση Παιδικού Βιβλίου στη Μπολόνια της Ισπανίας το 2011, τη μεγαλύτερη παγκοσμίως Έκθεση στο είδος της, με ένα περίπτερο 32 τ.μ. με καλαίσθητο και λειτουργικό σχεδιασμό παρουσίασε περισσότερους από 600 τίτλους παιδικού και εφηβικού βιβλίου σε πέντε θεματικές ενότητες: α) Έκθεση βιβλίων ανά ηλικία, β) Έκθεση μεταφρασμένων βιβλίων, γ) Προβολή των δύο Ελλήνων υποψηφίων για το Βραβείο Άντερσεν 2011-2012, δ) Θεματική έκθεση με θέμα «Η γάτα στην παιδική και εφηβική λογοτεχνία» και ε) Έγωνα των Εκδοτών. Στο εσωτερικό η χώρα σε αυτόν τον τομέα δραστηριοποιείται έντονα και με αρκετά θετικά αποτελέσματα με τη διοργάνωση της ετήσιας Διεθνούς Έκθεσης Βιβλίου στη Θεσσαλονίκη.

3.6.2. Το περιοδικό Ithaca Online

Από τον Απρίλιο του 2005 λειτούργησε το Ithaca Online, ένα μηνιαίο αγγλόφωνο ηλεκτρονικό περιοδικό στη διεύθυνση¹²³ που έχει ως σκοπό να ενημερώσει τους παράγοντες του βιβλίου στο εξωτερικό για τις εξελίξεις στην ελληνική βιβλιοπαραγωγή. Το περιοδικό αποστέλλεται σε περισσότερους από 1.000 εκδότες, λογοτέχνες, πράκτορες και ειδικούς βιβλίου παγκοσμίως. Σε κάθε τεύχος παρουσιάζονται επτά ελληνικά βιβλία, ένα μυθιστόρημα, ένα διήγημα, ένα δοκίμιο, ένα ποίημα, ένα λεύκωμα, ένα παιδικό βιβλίο και ένα βιβλίο γαστρονομίας από ειδική επιτροπή μεταφραστών και συγγραφέων¹²⁴.

¹²³ <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=RESOURCE&crest=10527&cnode=152>

¹²⁴ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/appdata/documents/2005/ekebi.pdf>

3.6.3. Διεθνές Φεστιβάλ Ποίησης του Ρότερνταμ

Το ΕΚΕΒΙ συνεργάζεται με το Διεθνές Φεστιβάλ Ποίησης του Ρότερνταμ με συμμετοχή στον ιστότοπο για τη διεθνή ποίηση¹²⁵, ο οποίος λειτουργεί από το 2002, και ανάμεσα σε πολλούς Έλληνες λογοτέχνες το Κέντρο πρόσθεσε δύο ακόμη ποιητές, τους Νίκο Εγγονόπουλο και Τίτο Πατρίκιο, με ποιήματα, εισαγωγικά άρθρα και κριτικές αποτιμήσεις του έργου τους¹²⁶.

3.6.4. Συμμετοχή σε Διεθνείς Εκθέσεις Βιβλίου

Η συμμετοχή της χώρας μας σε διεθνείς εκθέσεις έχει μεγάλη σημασία καθώς σε πολλές από αυτές η Ελλάδα είναι η τιμώμενη χώρα. Όπως στην Έκθεση LIBER στη Μαδρίτη το 2005, στην οποία 37 εκδότες και 15 συγγραφείς παρουσίασαν το έργο τους στην Ισπανία. Το 2008 η Ελλάδα τιμήθηκε στην έκθεση του Πεκίνου και παρουσίασε συνολικά την πολιτιστική και εκδοτική-εμπορική εικόνα της χώρας στη μεγαλύτερη αγορά στον κόσμο, που επιχειρεί οικονομικά και πολιτιστικά ανοίγματα στη Δύση. Την επόμενη χρονιά η Ελλάδα τιμήθηκε στη διεθνή έκθεση του Βελιγραδίου¹²⁷.

Παράλληλα, η Πανελλήνια Ομοσπονδία Εκδοτών και Βιβλιοπωλών (ΠΟΕΒ) υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού διαμόρφωσε το «Ελληνικό Περίπτερο» με το οποίο η χώρα μας συμμετέχει σε σημαντικές ευρωπαϊκές εκθέσεις, όπως της Φρανκφούρτης, του Παρισιού, του Λονδίνου και του Πεκίνου.

3.6.5. Παρατηρητήριο Βιβλίου-Φάκελοι βιβλιαγοράς άλλων χωρών

Το ΕΚΕΒΙ διαθέτει τη BIBLIONET, τη μεγαλύτερη ηλεκτρονική βάση δεδομένων για το βιβλίο που σε σχέση με άλλες χώρες προσφέρεται δωρεάν σε επαγγελματίες και φίλους του βιβλίου και ανανεώνεται διαρκώς. Παράλληλα, το Παρατηρητήριο του Βιβλίου (ΠΑ.ΒΙ) παρακολουθεί συστηματικά και καταγράφει τις εξελίξεις στην αγορά προσφέροντας αξιόπιστα στοιχεία για όποιον ενδιαφέρεται¹²⁸.

Τα βιβλία και οι συγγραφείς που έχουν καταγραφεί στη βάση είναι χιλιάδες και ο αριθμός του αυξάνεται διαρκώς. Η επισκεψιμότητα, παράλληλα, του κόσμου είναι πολύ μεγάλη.

¹²⁵ www.poetryinternational.org

¹²⁶ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/appdata/documents/2005/ekebi.pdf>

¹²⁷ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/appdata/documents/apol2007.pdf>

¹²⁸ ΕΚΕΒΙ, <http://www.ekebi.gr/appdata/documents/2006/apol2006.pdf>

Ακόμη, για την ενημέρωση των ξένων εκδοτών το ΕΚΕΒΙ συνέταξε ετησίως ειδική ξενόγλωσση έκδοση με τίτλο 'The Book Market in Greece' ('*Η βιβλιοαγορά στην Ελλάδα*'), η οποία περιέχει στατιστικά στοιχεία για τους εκδοτικούς οίκους, τα βιβλιοπωλεία, τις βιβλιοθήκες, τις γλώσσες μετάφρασης και την βιβλιοπαραγωγή. Παράλληλα, εξέδωσε φακέλους με ενημερωτικό υλικό για τις εξελίξεις στον χώρο του βιβλίου στις ξένες αγορές προς ενημέρωση των Ελλήνων επαγγελματιών. Έχουν εκδοθεί φάκελοι για την Αίγυπτο, τη Γαλλία, την Ταϊβάν, την Κορέα, την Ιαπωνία, την Κίνα, την Ολλανδία, Την Ισπανία, τη Σερβία και την Ισπανία. Οι φάκελοι είναι προσβάσιμοι στον ηλεκτρονικό κόσμο του Κέντρου.

3.6.5. Βιβλιολογική Βιβλιοθήκη

Το Κέντρο το 2006 σχημάτισε μια εξειδικευμένη δανειστική βιβλιοθήκη με τίτλους και υλικό που πραγματεύεται τα ζητήματα βιβλίου και ανάγνωσης, τη βιβλιολογική βιβλιοθήκη. Παράλληλα, συμμετέχει στο διεθνές σωματείο βιβλιοθηκών και βιβλιοθηκονομίας (IFLA: International Federation of Libraries Associations and Institutions) το οποίο διαθέτει 1.700 μέλη από 150 χώρες. Μεταξύ των αποκτημάτων της περιλαμβάνεται η συλλογή του Στρατή Τσίρκα και συλλογές μεταφρασμένων ελληνικών βιβλίων, όπως οι μεταφράσεις των έργων του Νίκου Καζαντάκη. Προς ενίσχυση της δράσης της συγκεκριμένης βιβλιοθήκης εκδίδεται το τριμηνιαίο ηλεκτρονικό περιοδικό 'Συνεργασία' με σκοπό την ενημέρωση των Ελλήνων βιβλιοθηκονόμων για τις κυρίαρχες τάσεις, ιδέες και προβληματισμούς σε διεθνές και ελληνικό επίπεδο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο ρόλος και η συμβολή των ‘πολιτιστικών ή δημιουργικών βιομηχανιών’ στην ανάπτυξη των οικονομιών και του χώρου του πολιτισμού των σύγχρονων κοινωνιών είναι πλέον αναγνωρισμένος. Όλα τα σύγχρονα κράτη, παρ’ όλες τις διαφορές που παρουσιάζουν στις αγορές και στο κοινό στο οποίο απευθύνονται, χαρακτηρίζονται από την ενεργοποίησή τους στον τομέα της ‘πολιτιστικής πολιτικής’ (cultural policy), την οποία διαμορφώνουν ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πολιτιστικής και δημιουργικής ικανότητας των πολιτών τους και ενισχύουν με πρωτοβουλίες για τη διαμόρφωση μιας στρατηγικής που προωθεί την οικονομία του πολιτισμού και της δημιουργίας αξιοποιώντας τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και ξεπερνώντας τις αδυναμίες της.

Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού αξιακού συστήματος η άσκηση της πολιτιστικής πολιτικής κάθε χώρας θεωρείται σύμφυτη με το σεβασμό προς τις αρχές του πολιτισμικού πλουραλισμού, της διαχρονικότητας και της σχέσης της με την ιστορία. Για την περίπτωση της Ελλάδας, ιστορικά και παραδοσιακά σε σύγκριση με άλλες ανεπτυγμένες χώρες, η πολιτιστική πολιτική περιοριζόταν και εξαντλούνταν σε θέματα επιχορήγησης, φορολογικών απαλλαγών ή ελαφρύνσεων και εκπαίδευσης στο χώρο του θεάματος και των καλών τεχνών.

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια με την ανάδυση μιας νέας οικονομίας διατομεακού και πολυδιάστατου χαρακτήρα όπως είναι η οικονομία του πολιτισμού και της δημιουργίας, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη αλλαγής προσανατολισμού της ασκούμενης πολιτικής για τον πολιτισμό προς μια ενιαία εθνική στρατηγική αναπτυξιακού χαρακτήρα¹²⁹.

Στο πλαίσιο, λοιπόν, αυτό το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου αποτελεί έναν φορέα που ο σκοπός και η δράση τους αποσκοπούν στην παραπάνω επιδίωξη. Ολοκληρώνοντας την παρούσα ερευνητική εργασία διαπιστώσαμε ότι το έργο του Κέντρου την περίοδο που βρισκόταν σε πλήρη λειτουργία ήταν πολυδιάστατο και έντονο. Μπορούμε να πούμε ότι επέδειξε μια συστηματική δραστηριότητα προώθησης του παιδικού βιβλίου τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Το ΕΚΕΒΙ ως εθνικό κέντρο βιβλίου συνέβαλε στο να διαμορφωθεί μια νέα προσέγγιση για την λογοτεχνία και την ανάγνωση και ειδικότερα για την προώθηση της ανάγνωσης στο κοινό μικρών ηλικιών. Μέσα από τη συνεργασία του με φορείς

¹²⁹ Λαζαρέτου, Σ. (2014), *ό.π.*, σ. 53.

πολιτισμού, σχολεία, τοπικές υπηρεσίες και αρμόδιους ανθρώπους το Κέντρο σχημάτισε ένα δίκτυο ανθρώπων και υπηρεσιών που για επτά περίπου χρόνια υλοποιούσε σημαντικό έργο στον χώρο του παιδικού βιβλίου ακολουθώντας τις διεθνείς εξελίξεις στο σχετικό πεδίο.

Οι δράσεις του χαρακτηρίζονται από μέθοδο, μελέτη και οργάνωση στοιχεία τα οποία συνδυαζόμενα εξασφάλιζαν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Ο απολογισμός των δράσεων του στον τομέα του παιδικού βιβλίου θεωρείται θετικός αν λάβουμε υπόψη τα δεδομένα που παρέχει το Κέντρο.

Αναφορικά με το πρόγραμμα *‘Επισκέψεις συγγραφέων και εικονογράφων σε σχολεία’*, πέραν του μεγέθους των επισκέψεων που πραγματοποιήθηκαν όσο χρόνια έτρεχε το πρόγραμμα, για πρώτη φορά στη χώρα μας πραγματοποιήθηκε μια τέτοια δράση. Τα αποτελέσματα είναι περισσότερα για τα παιδιά της επαρχίας και της περιφέρειας, στα οποία δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά συγγραφείς και βιβλία. Το πρόγραμμα αυτό, σε συνδυασμό με τα εργαστήρια που υλοποιήθηκαν στον χώρο του Κέντρου για παιδιά της πρωτεύουσας και όχι μόνο, συνέβαλε στη διαμόρφωση μιας νέας σχέσης των παιδιών με την ανάγνωση και γενικότερα με την παιδική λογοτεχνία.

Εξίσου θετική ήταν η δράση των κινητών εκθέσεων σε σχολεία, βιβλιοθήκες και πολιτιστικούς φορείς της περιφέρειας, δράση που διέδωσε σε σημαντικό βαθμό τις γνώσεις των παιδιών για τους εκπροσώπους της ελληνικής παιδικής λογοτεχνίας. Τα παιδιά πληροφορήθηκαν μέσα από φωτογραφίες, χειρόγραφα και βιογραφίες για τους σημαντικότερους εκπροσώπους των ελληνικών γραμμάτων και αυτό προώθησε την φιλαναγνωσία τους.

Ακόμη, προς αυτήν την κατεύθυνση λειτουργεί και η οργάνωση των δραστηριοτήτων για την παιδική λογοτεχνία στο πλαίσιο της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης. Το γεγονός ότι οι διοργανωτές σχεδιάζουν δράσεις ειδικά για τους μικρούς αναγνώστες αποδεικνύει ότι καταρχάς λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους το αναγνωστικό κοινό αυτών των ηλικιών και από την άλλη το ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την προώθηση της παιδικής λογοτεχνίας και του παιδικού βιβλίου.

Παράλληλα, τα προγράμματα *‘Φιλαναγνωσία’* και *‘Ο Μικρός Αναγνώστης’*, αποτελούν μέρος της δυναμικής στρατηγικής του Κέντρου, οι οποίες ενισχύουν την ανάπτυξη της θετικής αναγνωστικής συμπεριφοράς για τα παιδιά και τους εφήβους. Το δεύτερο πρόγραμμα, λόγω της χρήσης των νέων τεχνολογιών και του Διαδικτύου

είναι πολύ δημοφιλές για τα νεαρά άτομα, γεγονός που πιστοποιείται από την επισκεψιμότητα της αντίστοιχης ιστοσελίδας. Η διαμόρφωση της ιστοσελίδας και η πλαισίωσή της με ωραία γραφικά και χρώματα δημιουργεί ένα φιλικό περιβάλλον για τα παιδιά, τα οποία μέσα από το παιχνίδι κυρίως γνωρίζουν από κοντά τον κόσμο του βιβλίου.

Τέλος, οι επιμέρους δράσεις του Κέντρου, όπως η συμμετοχή του σε διεθνείς εκθέσεις για την προβολή του παιδικού βιβλίου, το περιοδικό Ithaca Online, η συμμετοχή στο Διεθνές Φεστιβάλ Ποίησης του Ρόντερνταμ, το Παρατηρητήριο Βιβλίου και η Βιβλιολογική βιβλιοθήκη συμβάλλουν στο συντονισμό των δράσεων του Κέντρου για την καλύτερη και συστηματικότερη προώθηση του παιδικού βιβλίου.

Γίνεται, σαφές, λοιπόν, ότι το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου ως ‘πολιτιστική βιομηχανία’ όλα τα χρόνια της ύπαρξής του λειτουργούσε με ικανοποιητικά αποτελέσματα στον τομέα του παιδικού βιβλίου στην Ελλάδα, με συστηματική δράση εντός και εκτός της χώρας. Παράλληλα, οι προοπτικές για το μέλλον φάνταζαν ως πολλά υποσχόμενες. Οι αρνητικές οικονομικές συγκυρίες, ωστόσο, περιέστειλαν τη δράση του και οδήγησαν στην ενσωμάτωσή του σε έναν μεγαλύτερο φορέα γεγονός που όπως είναι φυσικό, θα περιορίσει κατά πολύ το έργο του στον τομέα της προβολής και προώθησης του παιδικού βιβλίου. Η μη ύπαρξη ενός φορέα με αποκλειστικό αντικείμενο δράσης το βιβλίο, που θα λειτουργεί με ευελιξία και τεχνογνωσία, είναι πλήγμα μέγιστο για όλο τον χώρο και των ανθρώπων που γι’ αυτό εργάζονται και δημιουργούν. Η κατάσταση είναι κρισιμότερη στην περίπτωση του παιδικού–νεανικού βιβλίου, καθώς οδηγεί σε μόνιμες και πολύ δύσκολα αναστρέψιμες συνθήκες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Αυδίκος, Β. (2014). *Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες στην Ελλάδα*, Αθήνα: Επίκεντρο.

Βασιλείου, Θ.Α., Σταματάκης, Ν., (1992). *Λεξικό των επιστημών του ανθρώπου*, Αθήνα: Gutenberg.

Βερνίκος, Ν., (2005). «Το διεθνές πλαίσιο για τις πολιτιστικές δραστηριότητες της UNESCO και οι κατηγορίες των πολιτιστικών δραστηριοτήτων» στο: Βερνίκος, Ν., Δασκαλοπούλου, Σ., Μπαντιμαρούδης, Φ., Μπουμπάρης, Ν. & Παπαγεωργίου, Δ. (επιμ.), *Πολιτιστικές Βιομηχανίες: Διαδικασίες, υπηρεσίες αγαθά*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Βερνίκος, Ν., Δασκαλοπούλου, Σ., Μπαντιμαρούδης, Φ., Μπουμπάρης, Ν. & Παπαγεωργίου, Δ. (επιμ.). (2005). *Πολιτιστικές Βιομηχανίες: Διαδικασίες, υπηρεσίες αγαθά*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Βλαντού, Α. (2011). «Ευρώπη 2020: Ο πολιτισμός ως παράγων στήριξης της κοινής ευρωπαϊκής πορείας», *Νόμος και Φύση* (δικτυακός τόπος) [προσβάσιμο στο: <http://nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=4217&lang=1&catid=1>, ανακτήθηκε στις 15/3/2014].

Cohen, L.& Manion L. (1994). *Μεθοδολογία της Εκπαιδευτικής Έρευνας*, (μτφρ. Χρ. Μητσοπούλου), Αθήνα: Interbooks.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010). *Πράσινη Βίβλος. Απελευθέρωση του δυναμικού των κάρδων του πολιτισμού και της δημιουργικότητας*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (2013). *Γνωμοδότηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI) με θέμα: «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Ωθηση στους τομείς του πολιτισμού και της δημιουργίας για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση στην Ε.Ε.»*, CCMI/107.

- Κανατσούλη, Μ.(2002). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας σχολικής και προσχολικής ηλικίας*, University Stydio Press, Θεσσαλονίκη.
- Κελπανίδης, Μ. (1991). *Μεθοδολογία της Παιδαγωγικής Έρευνας: στοιχεία Στατιστικής*, Θεσσαλονίκη: Κώδικας.
- Κόνσολα, Ντ. (1986). *Πολιτιστική δραστηριότητα και κρατική πολιτική στην Ελλάδα*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης.
- Κόνσολα, Ντ. (2006). *Πολιτιστική ανάπτυξη και πολιτική*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης.
- Καραχάλης, Ν. (2006). *Πολιτισμός και Τοπική Ανάπτυξη: ο ρόλος των πολιτιστικών περιοχών στις σύγχρονες πόλεις*, (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή), Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Λαζαρέτου, Σ. (2014). *Η έξυπνη οικονομία: 'πολιτιστικές' και 'δημιουργικές' βιομηχανίες στην Ελλάδα. Μπορούν να αποτελέσουν προοπτική εξόδου από την κρίση;*, Αθήνα: Τράπεζα-Ελλάδος-Τμήμα Ειδικών Μελετών, [προσβάσιμο στο: <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Paper2014175.pdf>, ανακτήθηκε 20/3/2011].
- Λαμπροπούλου, Δ. (2006). *Η διεθνής προβολή του ελληνικού πολιτισμού*, (αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία), Αθήνα: Εθνική Σχολή Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Μπαντιμαρούδης, Φ. & Πιτσάκη, Ε. (2005). «Η ελληνική βιομηχανία του βιβλίου», στο: Βερνίκος, Ν., Δασκαλοπούλου, Σ., Μπαντιμαρούδης, Φ., Μπουμπάρης, Ν. & Παπαγεωργίου, Δ. (επιμ.), *Πολιτιστικές Βιομηχανίες: Διαδικασίες, υπηρεσίες αγαθά*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Μπιτσάνη, Ε. (2004). *Πολιτισμική διαχείριση και περιφερειακή ανάπτυξη. σχεδιασμός πολιτιστικής πολιτικής και πολιτιστικού προϊόντος*, Αθήνα: Διόνικος.
- Ξωχέλλης, Π. (2007). «Μελέτη Περίπτωσης», στο: Ξωχέλλης, Π. (επιμ.) *Λεξικό της Παιδαγωγικής*, Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος αδελφών Κυριακίδη, σσ. 439-440.
- Παπαντωνάκης, Γ. (2003). *Εισαγωγή στην Παιδική Λογοτεχνία. Θεωρία και Πράξη*, (ανακτήθηκε στις 15/08/2014, από το <http://www.rhodes.aegean.gr/ptde/personel/papantonakis/%CE%A0%CE%91%CE%>

[99%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%A7%CE%9D%CE%99%CE%91%20%20%CE%B8%CE%95%CE%A9%CE%A1%CE%99%CE%91%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%A0%CE%A1%CE%91%CE%9E%CE%97%20%202006-2007.pdf](#)).

Smith, P. (2006). *Πολιτισμική θεωρία*, Αθήνα: Κριτική.

Τζουμάκα, Ε. (2005). *Πολιτιστική διπλωματία: Διεθνή δεδομένα και ελληνικές προοπτικές*, Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρη.

Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού (ΥΠ.ΠΟ.) (2012). *Πρόταση για μια νέα πολιτιστική πολιτική*, Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού.

ΦΕΚ, Α' 159/28.6.2002

Φραγγελδάκη, Μ. (2010). *Πολιτιστική διαχείριση στο χώρο των μουσείων και η συμβολή των Δήμων: Η περίπτωση της «Τεχνόπολις» του Δήμου Αθηναίων*, (αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία), Αθήνα: Εθνική Σχολή Τπολικής Αυτοδιοίκησης.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Braun, E.& Lavagna, M. (2007). *An International Comparative Quick Scan of atonal Policies for Creative Industries*, Rotterdam: European Institute for Comparative Urban Research (EURICUR).

Dallas, C. (2010). Country Profile. Greece, in: *Council of Europe/ERICArts: Compendium of Cultural policies and trends in Europe*, [προσβάσιμο στο <http://www.culturalpolicies.net/web/index.php>, ανακτήθηκε στις 15/2/2014].

European Commission (2011b). *Creative Europe-A new framework for the cultural creative sectors (2014-2020)*, Brussels: European Commission.

Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class*, New York: Basic Books.

Florida, R. & Tinagli, I. (2004). *Europe in the creative age*, Carnegie Mellon University Software Industry Center & Demos.

Glazer, J. (1991). *Literature for Young Children*, Prentice-Hall, Inc, New Jersey, pp. 6-15 & 26-38.

- Hunt, P. (1996). *International Companion Encyclopedia of Children's Literature*, London: Routledge.
- Hurtley, J. (2005). "Creative industries", in: J. Hurtley, (ed.) *Creative Industries*, pp. 1-40, Malden, MA.: Blackwell.
- KEA European Affairs (2006). *The economy of culture in Europe. Study Prepared for the European Commission*, Brussels: European Commission.
- Mato, D. (2009). "All Industries are Cultural", *Cultural Studies*, 23(1), 70-87.
- Miller, T. (2009). "From Creative to Cultural Industries", *Cultural Studies*, 23(1), 88-89.
- McRobbie, A. (2005). "Clubs to Companies", in: J. Hartley, (ed.), *Creative Industries*, Malden, MA and Oxford: Blackwell Publishing, 375-390.
- Nilsen, A. P. & Donelson, L. K.. (1993). *Literature for Today's Young Adults*, New York– London: Addison-Wesley Longman.
- O' Connor, J., (2000). "The definition of the 'cultural industries'", *The European Journal of Arts Education*, 2 (3), 15-27.
- Power, D.& Nielsen, T. (2010). Priority Sector Report: Creative and Cultural Industries, *Europa Innova Deliverable D9-1*, European Cluster Observatory Stockholm, European Commission-Enterprise and Industry.
- Scott, A. J. (1999). The cultural economy: geography and the creative field, *Culture and Society*, 21, (6), pp. 807-817.
- Tylor, E. (1958). *Primitive culture*, Massachusetts: Clousester.
- Zorba, M. (2009). "Conceptualizing Greek cultural policy The non-democratization of public culture", *International Journal of cultural policy*, 15 (3), 245-259.

Δικτυακοί τόποι

Δίκτυο ASEM: (<http://www.aseminfoboard.org/history.html>).

Pratt, A.C. (1997). "The cultural industries production system: a case study of employment changing in Britain, 1948-91", *Environment and planning A* (website),

29 (11), 1953-1974, [προσβάσιμο στο http://eprints.lse.ac.uk/21394/1/The_cultural_industries_production_system_%28LSE_RO%29.pdf, ανακτήθηκε στις 20-2-2014].

UNESCO: www.unesco.com

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΜΕ ΥΠΕΥΘΥΝΟ/-Η ΤΟΥ ΕΚΕΒΙ

1. *Οι Έλληνες/-ίδες συγγραφείς εκδηλώνουν ενδιαφέρον για την προώθηση του παιδικού βιβλίου στην Ελλάδα;*

Οι Έλληνες δημιουργοί, συγγραφείς και εικονογράφοι, εκδηλώνουν πάντα, πολύ περισσότερο αυτή την εποχή, ενδιαφέρον για την προώθηση του έργου τους αλλά και του παιδικού βιβλίου γενικότερα. Τολμούν, πρωτοτυπούν, αγωνίζονται, ο καθένας με το δικό του τρόπο και ανάλογα με τα δικά του «όπλα», να συμφιλιώσουν το παιδί και τον έφηβο με το βιβλίο. Συχνά ωστόσο αισθάνονται ότι παλεύουν μόνοι τους και ότι λείπει η ομαδική προσπάθεια και πρωτοβουλία, πόσο μάλλον όταν πλέον στην Ελλάδα δεν υπάρχει κανένας κρατικός φορέας για το βιβλίο.

2. *Η συνεργασία με τους/τις συγγραφείς παιδικών βιβλίων είναι εύκολη; Αν όχι ποια προβλήματα ή κωλύματα προκύπτουν;*

Η συνεργασία με τους συγγραφείς και τους εικονογράφους είναι συναρπαστική. Κάθε δημιουργός έχει το δικό του χαρακτήρα, τις δικές του ιδέες, το δικό του τρόπο προσέγγισης των παιδιών, το δικό του τρόπο γραφής, τις δικές τους ιδιαιτερότητες. Όλα τα παραπάνω φυσικά επηρέαζαν την οργάνωση των εκπαιδευτικών δράσεων του ΕΚΕΒΙ, καθώς στόχος μας ήταν να προσαρμόζονται στις ανάγκες των συμμετεχόντων αλλά και των ίδιων των δημιουργών. Ακόμα και μέσα από τις ενδεχόμενες αντιρρήσεις ή διαφωνίες, πάντα προέκυπτε κάτι θετικό, προς όφελος πάντα των παιδιών και του παιδικού βιβλίου.

3. *Παρακολουθείτε τις εξελίξεις στον τομέα του παιδικού βιβλίου διεθνώς;*

Το ΕΚΕΒΙ φρόντιζε να ενημερώνεται τακτικά για τις διεθνείς εξελίξεις γύρω από το παιδικό βιβλίο, τα εκπαιδευτικά προγράμματα για τη φιλιαναγνωσία αλλά και την πολιτική βιβλίου γενικότερα, όπως για παράδειγμα με τη συμμετοχή του σε διεθνείς εκθέσεις και φεστιβάλ του εξωτερικού.

4. *Συνεργάζεστε με κάποιον αντίστοιχο φορέα του εξωτερικού;*

Σε ό,τι αφορά στα εκπαιδευτικά προγράμματα, το ΕΚΕΒΙ συνεργαζόταν κυρίως με φορείς στην Ελλάδα: σχολεία, βιβλιοθήκες, σωματεία παιδικού και εφηβικού βιβλίου, πανεπιστημιακά ιδρύματα, εκδότες, συγγραφείς και εικονογράφους.

5. *Σχετικά με το πρόγραμμα 'Φιλιαναγνωσία', πώς λειτουργεί; (Σύντομη παρουσίαση)*

Το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ), έχοντας σταθερά ως προτεραιότητά του την ενίσχυση της φιλιαναγνωσίας, και ειδικότερα στις κρίσιμες ηλικίες για την

ανάπτυξη της αναγνωστικής συμπεριφοράς του παιδιού και του εφήβου, επιχείρησε μια δυναμική παρέμβαση, μοναδική μέχρι σήμερα σε κλίμακα και διάρκεια.

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, το ΕΚΕΒΙ ξεκίνησε ένα φιλόδοξο Πρόγραμμα που συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από Εθνικούς Πόρους για την Ενίσχυση της Φιλαναγνωσίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», που θα κάλυπτε τρεις πλήρεις σχολικές χρονιές (2011-2012, 2012-2013, 2013-2014). Αιχμή του προγράμματος ήταν η άμεση εξοικείωση των μικρών μαθητών με το βιβλίο και την ανάγνωση, και ειδικότερα η σταδιακή εδραίωση μιας φιλικής σχέσης με το λογοτεχνικό βιβλίο.

Κύριοι άξονες των δράσεως του προγράμματος ήταν:

- η εκτέλεση ενός ευρύτατου προγράμματος γνωριμίας των μαθητών με τους δημιουργούς των βιβλίων (περισσότερες από 3.000 επισκέψεις συγγραφέων και εικονογράφων σε σχολεία όλης της Ελλάδας μέσα σε 3 χρόνια).
- τα επιμορφωτικά σεμινάρια για τους εκπαιδευτικούς από ειδικούς επιστήμονες
- η δημιουργία, η λειτουργία και η ενίσχυση των λεσχών ανάγνωσης στα σχολεία
- οι ψηφιακές συναντήσεις συγγραφέων με μαθητές απομακρυσμένων περιοχών
- η δημιουργία ψηφιακών φακέλων γύρω από σημαντικά θέματα της εποχής

Το πρόγραμμα λειτούργησε μέχρι το Δεκέμβριο του 2012, με την πρώτη ανακοίνωση της κατάργησης του ΕΚΕΒΙ.

-
6. Το πρόγραμμα 'Ο Μικρός Αναγνώστης' τι απήχηση έχει στο μικρό αναγνωστικό κοινό; Έχετε κάποια δεδομένα επισκεψιμότητας της σελίδας;

Από το ξεκίνημά του, ο «Μικρός Αναγνώστης», ο κόμβος του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ) για παιδιά, κέρδισε το ενδιαφέρον παιδιών, εκπαιδευτικών και γονέων.

Σκοπός του ΕΚΕΒΙ ήταν να ξυπνήσει τη διάθεση των παιδιών για διάβασμα μιλώντας στη γλώσσα που τα γοητεύει-την ηλεκτρονική-και να διαλύσει την παγιωμένη αντίληψη που επικρατεί σε γονείς και παιδιά ότι το βιβλίο είναι μόνον διδακτικό εργαλείο και συνεπώς ένα είδος εξαναγκασμού. Επίσης, να δείξει ότι το διάβασμα εκτός σχολείου και εργασίας είναι καταρχήν ψυχαγωγία και διασκέδαση.

Ο Μικρός Αναγνώστης, πέραν της ψυχαγωγικής και επιμορφωτικής του διάστασης για όσα παιδιά έχουν πρόσβαση και άνεση στη χρήση νέων τεχνολογιών από το σπίτι, αποτέλεσε ταυτόχρονα ένα χρήσιμο εργαλείο για τους δασκάλους ως συμπληρωματικό μέσο για την προώθηση της

φιλιαναγνωσίας, καθώς και για τους γονείς που αποζητούν τρόπους να μυήσουν τα παιδιά τους σε μια πιο μόνιμη, πολύπλευρη και εποικοδομητική σχέση με το βιβλίο εκτός σχολικής αίθουσας.

Ο κόμβος κέρδισε το 2ο βραβείο του ευρωπαϊκού διαγωνισμού «Best Children's Online Content» που διοργανώνεται με στόχο να προβάλλει και να ενθαρρύνει ανάλογες πρωτοβουλίες για ποιοτικό και ασφαλές Online περιεχόμενο για παιδιά (6-12 ετών). Πρόκειται για ένα νέο διαγωνισμό που αξιολογεί το διαδικτυακό περιεχόμενο για παιδιά με κριτήρια: *την ωφέλεια για το κοινό στο οποίο απευθύνεται, την ελκυστικότητα, την αξιοπιστία και τη χρηστικότητα*. Στην Ελλάδα τη διοργάνωση έχουν αναλάβει η Δράση Ενημέρωσης *Saferinternet.gr* του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων.

Ο κόμβος λειτούργησε μέχρι το Δεκέμβριο του 2012, με την πρώτη ανακοίνωση της κατάργησης του ΕΚΕΒΙ.

-
7. *Ποια τα αποτελέσματα από τη συνεργασία με τα σχολεία και την υλοποίηση εκπαιδευτικών δράσεων και προγραμμάτων για την προώθηση της φιλιαναγνωσίας των μαθητών/-τριών;*

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του ΕΚΕΒΙ αποτελούσαν πάντα προτεραιότητα για το ΕΚΕΒΙ. Έδωσαν τη σκυτάλη στα παιδιά ν' ανακαλύψουν τον κόσμο του βιβλίου, καλύπτοντας όλα τα γούστα κι όλες τις θεματικές, μέσα από πλούσιες και πρωτότυπες δραστηριότητες.

Συναντήσεις με συγγραφείς και εικονογράφους στα σχολεία, εργαστήρια για μαθητές στους χώρους του ΕΚΕΒΙ, εκθέσεις βιβλίου, θεματικά φεστιβάλ, ηλεκτρονικός κόμβος για παιδιά, κινητές εκθέσεις αφιερωμένες σε σημαντικούς λογοτέχνες, ημερίδες και σεμινάρια για εκπαιδευτικούς και γονείς, θεατρικά και εικαστικά δρώμενα με αφορμή το βιβλίο κ.ά.

Για την πραγματοποίηση των πιο πάνω το ΕΚΕΒΙ συνεργαζόταν στενά και εξαιρετικά με όλες τις βαθμίδες της εκπαιδευτικής κοινότητας και φυσικά τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης σε όλη την Ελλάδα, τους εκδότες παιδικού και εφηβικού βιβλίου, τους ίδιους τους δημιουργούς, τους βιβλιοθηκονόμους, τα σωματεία παιδικού και εφηβικού βιβλίου, τους πανεπιστημιακούς, καθώς και με πολλούς πολιτιστικούς φορείς.

Ήταν συγκινητικό ότι, κάθε χρόνο, η ζήτηση για τις εκπαιδευτικές δράσεις αυξανόταν και επεκτεινόταν σε κάθε άκρη της Ελλάδας, γεγονός που μας προκαλούσε να επεξεργαζόμαστε και να προσφέρουμε ακόμα πιο ελκυστικές δράσεις.

-
8. *Το ελληνικό σχολείο αφήνει περιθώρια για τέτοιου είδους δράσεις;*

Το ελληνικό σχολείο, μέσω των εκπροσώπων του, των εκπαιδευτικών, αλλά και των ίδιων των παιδιών εξέφραζε πάντα στο ΕΚΕΒΙ την ανάγκη για ποικιλία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για παιδιά αλλά και την ακόμα μεγαλύτερη ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

Η ανάγκη αυτή εκφραζόταν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό στην περιφέρεια. Για το λόγο αυτό το ΕΚΕΒΙ κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες να προσφέρει σε σχολεία απομακρυσμένων περιοχών την ευκαιρία για συμμετοχή στις δράσεις του, κυρίως μέσω του προγράμματος επισκέψεων συγγραφέων και εικονογράφων, ακόμα και σε σχολεία με ελάχιστο αριθμό παιδιών.

Τα σχολεία αντιμετώπιζαν και αντιμετωπίζουν, πολύ περισσότερο τώρα, εξαιρετικά μεγάλες δυσκολίες, ακόμα και σε βασικά ζητήματα. Όπως ανέφεραν πολλοί εκπαιδευτικοί στο παρελθόν, οι δράσεις του ΕΚΕΒΙ τους έδιναν μεγάλες δυνατότητες και ελπίδες ώστε στη συνέχεια να εφαρμόσουν κάποια από τα προγράμματα και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί, μέσα στην τάξη τους.

9. *Απολογισμός των δράσεων κατά τα έτη 2012 και 2013 υπάρχει;*

Το Δεκέμβριο του 2012 έγινε η πρώτη ανακοίνωση για την κατάργηση του ΕΚΕΒΙ, με αποτέλεσμα να αδρανοποιηθούν όλες οι δράσεις και συνεπώς οι απολογισμοί.

10. *Δεδομένης της ισχύουσας κατάστασης ποια πιστεύετε ότι θα είναι η τύχη και το μέλλον του ΕΚΕΒΙ;*

Το Μάρτιο του 2014 ψηφίστηκε με νόμο η κατάργηση του ΕΚΕΒΙ και η απορρόφηση των αρμοδιοτήτων του από το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού, είμαστε σε φάση που όλοι προσαρμοζόμαστε και επιδιώκουμε να βρούμε τους φυσιολογικούς μας ρυθμούς. Δεν έχει χαραχθεί ακόμη κάποια συγκεκριμένη τακτική για το τέως Εθνικό Κέντρο Βιβλίου.
